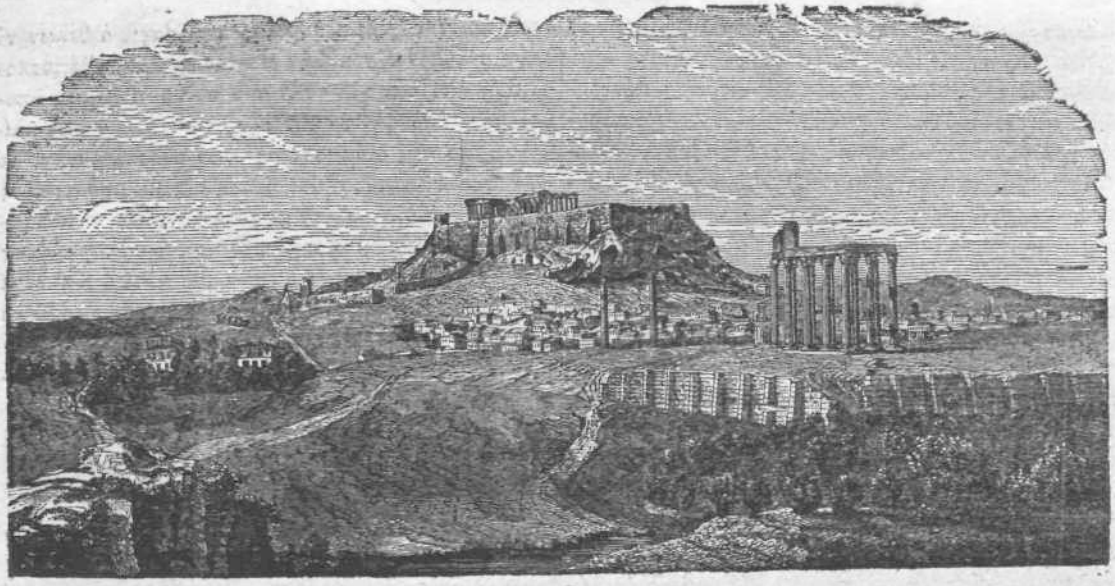

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΙΟΥ, 1858. **ΤΟΜΟΣ Θ'.** ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 196.

Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1858.

—ooo—

Ἐπειδή, γοσήσαγτος τοῦ πρυτάγεως, ὁ κατὰ πᾶσαγ 25 Μαρτίου τελούμεγος ποιητικὸς διαγωγισμὸς ἀγεβλήθη, ἡ τελετὴ ἐγέγετο τὴγ 23 Ἀπριλίου ἐγ τῷ Πανεπιστημίῳ. Εἰσηγητὴς τῶγ ἀγωγοδικῶγ ἦγ ὁ τῆς Ἱστορίας Καθηγητὴς Κ. Κ. Παπαῤῥηγόπουλος, ὅστις ἀγέγγω ἐγώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου τὴγ παρατιθεμέγηγ ἔκθεσιγ, ἐγ ᾗ ἐκρίγογτο μὲγ τὰ ὑποβληθέγτα πέγτε ποιήματα, ἀπεγέμετο δὲ τὸ Ῥάλλειογ γέρας εἰς τὸ ἐπιγραφόμεγογ Χίος δούλη. Ἀποσφραγισθέγτος δὲ μετὰ ταῦτα τοῦ συγοδεύογτος τὸ βραβευθὲγ ποίημα γραμματίου, ἐγέγετο γγωστὸγ ὅτι ἔργογ ἦγ τοῦ τῆς Βοτανικῆς καθηγητοῦ Κ. Θ. Ὀρφαγίδου. Ὅθεγ, προσελθὼγ, ὁ ποιητής, ἔλαβε τὸ βραβεῖογ, συγάμα δὲ καὶ κλάδογ δάφγης, θεγμῶς ἐπὸ τῶγ περιεστώτωγ χειροκροτηθείς.

—ooo—

Ἡ ἐπὶ τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ ἐπιτροπὴ τοῦ Πανεπιστημίου εἶχε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐκφέρει πέρυσι τὴν γνώμην, ὅτι καλὸν εἶναι νὰ τελῆται κατὰ διετίαν ὁ ἀγών· τοῦτο δὲ κυρίως, ἵνα δύνωνται οἱ κριταὶ νὰ ἐκπληρῶσι μετὰ πλείονός τινος ἀνέσεως τὸ ἀκανθῶδες αὐτῶν ἔργον, δι' ὃ σπανίως ἀποζημιοῖ αὐτοὺς ἡ ἀξία τῶν κρινομένων ποιημάτων, καὶ ἔτι σπανιώτερον ἡ ἀνοχὴ τῶν κρινομένων ποιητῶν. Ἀλλ' ἡ τοῦ Πανεπιστημίου σύγκλητος, βραδέως ὁπωσοῦν ἐπιληφθεῖσα τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἀπεφάσισε, κατὰ Δεκέμβριον, νὰ γίνωσι μὲν αἱ περὶ τούτου δέουσαι παρατηρήσεις πρὸς τὸν φιλογενῆ ἀγωνοθέτην Ἀμβρόσιον Στεφάνου Ῥάλλην, νὰ τελεσθῇ δ' ἐν τούτοις καὶ κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος ὁ ἀγὼν ἐντὸς τῆς ἀρχῆθεν ὁρισθείσης προθεσμίας· οἱ δὲ κριταὶ ἐθεώρησαν καθῆκον αὐτῶν νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸ δόγμα τοῦτο τῆς ἀνωτάτης ἀκαδημαϊκῆς ἀρχῆς.

Εὐάριθμοί εἰσιν οἱ κατελθόντες ἐφέτος εἰς τὸν ἀγῶνα ποιηταί, ἐν ὅλοις πέντε· ἐπειδὴ ὅμως εἷς μὲν καθυπέβαλε τρία ἔργα, εἷς δὲ δύο, τὰ ἀναγνωσθέντα τετράδια συμποσοῦνται εἰς ὀκτώ. Φέρουσι δὲ τὰς ἑξῆς ἐπιγραφάς·

Ὁ θρίαμβος τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1858. Κωμῳδία εἰς τρεῖς πράξεις.

Γνωμικὰ, διάφορα ἄλλα στιχουργήματα καὶ Βακχικὰ, ὧν πολλὰ ἐκ τῶν πρώτων ἐποιήθησαν ἐν νεότητι πρὸ τοῦ 1821.

Περὶ Παιδαγωγίας, πόνημα τοῦ 1846 (ἀντιγράφομεν τὸν συγγραφέα).

Σάλπιγξ τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνας, ποιηθεῖσα τῷ 1855.

Θάνος καὶ Θίσβη, ἔπος εἰς ᾄσματα τρία.

Τίτος καὶ Ὅθων, ἔπος μυθιστορικὸν εἰς ᾄσματα τρία.

Τίρι-λίρι, ἢ τὸ κυνηγέσιον ἐν νήσῳ Σύρῳ· ποίημα ἡρωϊκοκωμικὸν εἰς ᾄσματα ἑπτά.

Χίος δούλη, ποίημα ἐπικὸν εἰς ᾄσματα πέντε.

Παρεκτὸς τούτων ἀπεστάλησαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ δύο ἕτερα ποιήματα, ἀλλὰ μετὰ τὴν ταχθεῖσαν ἐπὶ τούτῳ προθεσμίαν· διὸ καὶ οὐδ' ἀπεσφραγίσθησαν. Καὶ περὶ τοῦ πρώτου δὲ τῶν πρὸ μικροῦ ἀναγραφέντων οὐδεμίαν ποιοῦμεν μνείαν, διότι εἶναι γεγραμμένον εἰς τὴν λεγομένην δημώδη γλῶσσαν· γνωστὸν δὲ ὑπάρχει ὅτι ἔργα τοιαῦτα κατά τε τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀγωνοθέτου καὶ τὴν ἐπανειλημμένην τῆς ἐπιτροπῆς ἀπόφασιν, εἶναι εἰς τὸν παρόντα ἀγῶνα ἀπαράδεκτα. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ποιητὴς τῆς ἀνὰ χεῖρας κωμῳδίας οὐ μόνον εἰς τὸ ἰδίωμα τοῦ λαοῦ ἀξιοῖ ὅτι ἔγραψεν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ὑπόθεσιν ἔχει αὐτὸ τοῦτο τὸ περὶ γλώσσης ζήτημα, ἀγωνιζόμενος μὲν νὰ ἐμπαίξῃ τοὺς περὶ τὴν λέξιν καὶ τὴν γραμματικὴν καθαρεύοντας, προαγγέλλων δὲ θρίαμβον προσεχῆ τῆς δημώδους ὡς μόνης γραπτῆς γλώσσης, καλὸν ἐνομίσαμεν νὰ ἐξετάσωμεν ὁποία τίς ἐστιν ἡ τοῦ ποιήματος τούτου γλῶσσα, ἡ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας φέρουσα εἰς μέσον ἀξιώσεις.

Εὐθὺς δ' ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐπιγραφή, ἔχουσα, ὡς προείρηται, οὕτως· « Ὁ Θρίαμβος τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1858», ἀγνοοῦμεν τί κοινὸν μὲν ἔχει πρὸς τὴν δημώδη, τί δ' ἀλλότριον πρὸς τὴν καθαρεύουσαν· καὶ τὴν ἑτέραν δὲ ἐπιγραφὴν « Κωμῳδία εἰς τρεῖς πράξεις » ἀμφιβάλλομεν ἂν ἤθελεν ἐννοήσει ὁ Ζῆτρος, ἢ ὁ Τόσκας, ἢ ὁ Νίκος Τσάρος, οἱ ἥρωες καὶ ἴσως ῥαψῳδοὶ τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων, ἐν ᾧ ἐνταῦθα περὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν δῆθεν πρόκειται. Ἀλλ' ἀνοίξωμεν τὰ πρῶτα τῆς κωμῳδίας φύλλα. « Πρᾶξις Α'. Σκηνὴ Α'. Οἰκία. » Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὅρων οὐδεὶς βεβαίως ἐλήφθη ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λαοῦ· διότι ὁ λαὸς οὔτε δραματικὴ *πρᾶξις* καὶ *σκηνὴ* ἐννοεῖ τί σημαίνουσιν, οὔτε *οἰκίαν* λέγει. Προτείνει δὲ ἡ κωμῳδία καὶ κανόνας τῆς γλώσσης αὐτῆς. Ἡ ἡρωὶς τοῦ δράματος Μαρία, μὴ δυναμένη νὰ ὑποφέρῃ τὸν ἐραστὴν αὐτῆς Φιλοδήμον, διότι καθαρεύει τὴν γλῶσσαν, ἀποφαίνεται πρὸς τοῖς ἄλλοις·

Ἡ μόττη του. . . . . .
Σαϊτοθήκη ἀπὸ ν ῦ ὁμοιάζει.

Ἡ δὲ θεράπαινα Βασίλω, προτρέπουσα αὐτὴν νὰ ᾖ ναι ἐπιεικεστέρα πρὸς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ἐλάττωμα, παρατηρεῖ·

Ἰδὲς μὴν εὕρῃ νιὰ τῆς ἀρεσκειᾶς του,
Ὁποῦ τὰ ν ῦ νὰ μὴ τὴν σκανδαλίζουν,
Καὶ σίνα ἀφήσῃ εἰς τοῦ λουτροῦ τὰ κρύα.

Ἀλλ' ἡ Μαρία ἐπιμένουσα βεβαιοῖ, ὅτι ὁ μακαρίτης ἀδελφός της εἶχε παραγγείλει αὐτῇ·

Καὶ ἀπιστιὰ, προδοσιὰ νὰ λογαριάζῃ
Τὴν πλημμύρα τῶν ν ῦ στὴν ὁμιλίαν·

Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ εἷς τοὐλάχιστον κανὼν τῆς προκειμένης γλώσσης, κανὼν ἀποφατικὸς μέν, ἀλλὰ σπουδαιότατος, διότι ἐπαναλαμβάνεται τρὶς εἰς τὰς τρεῖς πρώτας τῆς κωμῳδίας σελίδας· ὁ θέλων νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν καλὴν Μαρίαν ἀνάγκη ν' ἀποσκορακίσῃ ἀπὸ τὴν γλῶσσάν του τὸ *νῦ*· δηλαδή, ὑποθέτομεν, ἀπὸ τὴν ἑνικὴν αἰτιατικὴν ὅλων τῶν κλίσεων, ἀπὸ τὰς ὀνομαστικὰς τῶν οὐδετέρων καὶ τὰ τοιαῦτα. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ τῆς κωμῳδίας ποιητὴς δὲν ἀποβλέπει, τὸ καθ' ἑαυτόν, εἰς τὸ πολύτιμον ἐκεῖνο γέρας· διότι δὲν τηρεῖ ἀπαραβάτως, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, τὸν κανόνα του αὐτόν. Καὶ λέγει μὲν *εἰς ὁμιλίαν, κλίσι ἐγὼ δὲν ἔχω, ῥόδο θαῤῥῶ καὶ κιτρινίζει ὀμπρός μου*, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, λέγει ὅμως συγχρόνως καὶ ἀναμίξ·

Ἐχάσαμεν τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων.

καὶ πρὸ μικροῦ εἰπών·

Δὲν σ' ἀρνοῦμαι πῶς κ λ ί σ ι ἐγὼ δὲν ἔχω
Στὸν Φιλοδήμον . . . . . .

συμπληροῖ τὸν δεύτερον στίχον διὰ τῶν λέξεων·

καὶ μεγάλην κλίσιν.

Καὶ οὕτω προβαίνει ἀκαταπαύστως ὁτὲ μὲν ἀφαιρῶν, ὁτὲ δὲ προσθέτων τὸ νῦ, καὶ πολλάκις ὅλως λησμονῶν τὴν δημώδη αὐτοῦ γλῶσσαν. Ὅτε λ. χ. λέγει·

Ὅτι ἐντελῶς μὲ ἡμᾶς συνεμορφώθης.

Ἢ

Ἂν θέλετε τοῦ γένους τὴν ἀγάπην.
Ἂν θέλετε νὰ ἔχετε πατρίδα.

Ἢ

Τὴν μοῖραν τοῦ λαοῦ μας ἀμελοῦμεν.

Ἢ

Φοβηθῆτε φωνὴ μήπως ἠχήσῃ,
Φωνὴ δικαιοσύνης οὐρανόθεν·

καὶ ἄλλα πλεῖστα τούτοις ὅμοια, μαρτυροῦντα ἀριδήλως, ὅτι τὸ ποίημα δὲν εἶναι γεγραμμένον εἰς τὴν λεγομένην γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Βεβαίως δὲ οὐδ' εἰς τὴν καθαρεύουσαν εἶναι συντεταγμένον γλῶσσαν· ἀλλ' εἰς τίνα λοιπόν; Τοῦτο εἶναι τὸ ζήτημα, ἤθελεν εἰπεῖ ὁ Σακεσπῆρος. Οἱ μὲν καθαρεύοντες τὴν γλῶσσαν κατηγοροῦνται ὅτι ἀναπλάττουσιν αὐθαίρετόν τι καὶ νεκρὸν ἰδίωμα· καὶ ὅμως εἰς τὸ ἰδίωμα τοῦτο γράφονται οἱ νόμοι καὶ τὰ διατάγματα, πάντα ὅσα ῥυθμίζουσι τὴν πολιτείαν καὶ τὰς μεταξὺ τῶν πολιτῶν σχέσεις· εἰς τὸ ἰδίωμα τοῦτο ἀγορεύουσιν οἱ ἱεροκήρυκες ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος, οἱ καθηγηταὶ ἀπὸ τῆς καθέδρας, οἱ δικασταί, οἱ εἰσαγγελεῖς, οἱ δικηγόροι ἐν τοῖς δικαστηρίοις· τὸ ἰδίωμα τοῦτο λαλοῦσιν ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ἅπαντες οἱ ὁπωσοῦν παιδεύσεως μετασχόντες, καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς αὐταῖς τῶν πόλεων, καὶ ἐν ταῖς κώμαις, νὴ Δία, καὶ ἐν τοῖς χωρίοις ὁμιλεῖται τανῦν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ καταλαμβάνεται. Ἡ δὲ τῆς ἀνὰ χεῖρας κωμῳδίας γλῶσσα οὔτε ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων οὔτε ὑπὸ τῶν κατωτέρων τοῦ ἔθνους τάξεων ἀπαραλλάκτως γράφεται ἢ ὁμιλεῖται. Ἐννοοῦμεν τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ γράψωσιν εἰς τὰς λεγομένας διαλέκτους, τὴν Ζακυνθίαν, τὴν τῶν Κρητῶν, τὴν τῶν Κυπρίων, τὴν τῶν Χίων, κλπ. Αἱ διάλεκτοι αὗται δὲν δύνανται μὲν ν' ἐπαρκέσωσιν εἰς ἁπάσας

τὰς διανοητικὰς τοῦ ὅλου ἔθνους χρείας, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ὑπάρχουσιν, εἶναι καταληπταὶ ἐντὸς ὡρισμένων τινῶν χωρῶν, καὶ δύνανται δι' ἀφελῶν τινων φιλολογικῶν προϊόντων, μάλιστα δὲ δημωδῶν ᾀσμάτων, νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ ἰδιάζοντος, τοῦ τοπικοῦ διαφόρων χωρῶν χαρακτῆρος, ἀπαραλλάκτως καθὼς καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἀκούει τις, καὶ ἐνίοτε ἀναγινώσκει, ᾀσμάτια τοιαῦται εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Βαυαρίας, τῶν Σουήβων τοῦ Βερολίνου, τοῦ Τυρώλου· ἐν Ἰταλίᾳ δὲ εἰς τὴν Ἐνετικὴν καὶ τὴν Νεαπολιτικὴν διάλεκτον· ἐν Γαλλίᾳ δὲ εἰς τὴν Βρεταννικήν, τὴν Προβιγκιανήν, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλ' οἱ ἀξιοῦντες ὅτι δέον νὰ ἀσπασθῶμεν, ὡς μόνην γραπτὴν, οὐχὶ βεβαίως τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα διάλεκτον, ἀλλὰ κοινήν τινα δημώδη γλῶσσαν, ὤφειλον πρὸ πάντων νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ὑπάρχει τοιαύτη ὁμοιοτρόπως λαλουμένη καὶ ἐξίσου ἐννοουμένη ὑπὸ τῶν κατοίκων ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. (*) Τὸ καθ' ἡμᾶς ἀμφιβάλλομεν περὶ τούτου· καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ κωμῳδίας, ἐνθυμίζομεν εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ *Θριάμβου*, ὅτι ὑπάρχει ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ κωμῳδία τις, ἐν ᾗ οὗτος ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὴν *Βαβυλωνίαν* εἰς ἣν ἤθελε καταντήσει ἡ γλῶσσα ἐὰν, δίκην κέντρωνος, προέκειτο νὰ συῤῥαφῇ ἀπὸ τῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ περιφερομένων διαφόρων ἰδιωμάτων. Πρὸς τούτοις, καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὑπάρχει κοινὴ δημώδης γλῶσσα, ἢ ὅτι ἐπιτρέπεται νὰ ἀπαρτισθῇ τοιαύτη ἀπὸ τῶν διαφόρων τοπικῶν ἰδιωμάτων, ἆρα θέλει ἆρά γε ἐπαρκέσῃ αὕτη εἰς τὰς ὑψηλοτέρας διανοητικὰς, κοινωνικὰς, ἐπιστημονικὰς τοῦ ἔθνους χρείας; Εἶναι δυνατὸν νὰ συνταχθῇ εἰς αὐτὴν, δὲν λέγομεν νομικόν τι, ἢ φιλοσοφικόν, ἢ ἰατρικόν, ἢ βοτανικὸν σύγγραμμα, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς τεχνικώτερόν τι φιλολογικὸν ἔργον; Μήπως ἡ προκειμένη κωμῳδία, ἡ διϊσχυριζομένη ὅτι ἐγράφη εἰς τὴν δημώδη, δὲν καταφεύγει ἀκαταπαύστως πρὸς τὴν καθαρεύουσαν;

Σημειωτέον ἐπὶ τέλους ὅτι ὁ ποιητής, οὐ μόνον περὶ γλώσσης, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πρέποντος ἔχει σφόδρα ἀτόπους ἰδέας, διότι παρίστησι τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ θριαμβεύουσαν ἐν τῷ παρόντι ἀγῶνι μετὰ πολλοὺς μάλιστα διαπληκτισμοὺς μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, νομίζων ὅτι ἐπιτρέπεται νὰ χλευάσῃ τοὺς κριτὰς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν καθυπέβαλεν· ἓν δὲ καὶ μόνον λησμονήσας ὅτι ψυχρὰ διανοήματα καὶ περιπέτειαι ἀπίθανοι δυσκόλως ἠδύναντο νὰ παραγάγωσι τοσοῦτον σφοδρὰ μεταξὺ τῶν κριτῶν πάθη.

Ἀλλ' ἔχομεν καὶ ποιητὰς εὐπειθεστέρους εἰς τοὺς κανόνας τῆς καθ' ἡμᾶς γραμματικῆς καὶ τῆς εὐπρεπείας. Τὰ τρία τετράδια τὰ ἐπιγεγραμμένα *Γνωμικὰ, περὶ Παιδαγωγίας* καὶ *Σάλπιγξ τῆς Ἀθηνᾶς*, ἔργα ἀνδρός, ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν ποιημάτων εἰκάζεται, πρεσβύτου καὶ φιλοπάτριδος, δὲν ἐπαγγέλλονται τὴν δημιουργίαν γλώσσης ἄλλης παρὰ τὴν κοινῶς ἤδη γραφομένην. Κατὰ δυστυχίαν τὰ ἔργα ταῦτα στεροῦνται οὐ μόνον ποιητικῆς ἀξίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς περὶ τὴν λέξιν καὶ τὸν ῥυθμὸν χάριτος, ἥτις δύναται πολλάκις νὰ ἐπικοσμήσῃ τὰ πενιχρότερα τῶν διανοημάτων. Μάλιστα δὲ ἀναγκαία εἶναι ἡ χάρις αὕτη εἰς τὰ διδακτικὰ ποιήματα, καὶ ἰδίως εἰς τὰ Γνωμικά· διότι ταῦτα, οὐδὲν ἄλλο ὄντα ἢ ἀποφθέγματα ἐμπεριέχοντα τὰ πορίσματα βιωτικῶν παρατηρήσεων, φυσικῷ τῷ λόγῳ περιστρέφονται περὶ τὰς κοινοτέρας τῶν ἐννοιῶν καὶ ἔχουσιν ἀπαραίτητον χρείαν ἐνδύματος καλλιεπείας. Ἕνεκα τῆς καλλιεπείας ταύτης ἠξιώθησαν τοῦ τῆς ποιήσεως γέρατος αἱ γνῶμαι τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Θεόγνιδος. Δικαιοῦνται ἆρά γε νὰ τύχωσι τῆς αὐτῆς τιμῆς τὰ προκείμενα Γνωμικά;

Ἡ ἀταξία κ' ἡ ἀστασία
Παντὸς τοῦ κόσμου ἐστὶν ἰδία·
Ἡ τελειότης καὶ μονιμότης
Τοῦ πλάστου μόνον ἔστ' ἰδιότης,

λέγει προοιμιαζόμενος ὁ γνωμολόγος ἡμῶν· καὶ αὕτη εἶναι μία τῶν κάλλιον ἐκπεφρασμένων γνωμῶν. Ἡ δὲ γλῶσσα αὐτοῦ δὲν συνᾴδει πάντοτε τῇ προαιρέσει· καὶ, λ. χ. ὁ κατὰ τῆς ἀργίας ζῆλός του ἐξολισθαίνει εἰς βλασφημίαν.

Πάντες οὖν οἱ χρηστοήθεις ἔχουν χρέος νουθετεῖν
Εἰς τοὺς νέους τὸ ἀσκεῖσθαι πᾶσαν πάνυ· ἀρετήν.
Ἔπειτα δὲ καὶ μαθήσεις ἀναγκαίας καὶ χρηστὰς
Καὶ οὐδέποτε φυλάττειν τῶν ἁγίων ἑορτάς·

ὅπου ὁ ποιητὴς ὤφειλε τοὐλάχιστον νὰ ἐξαιρέσῃ τὴν ἑορτὴν καθ' ἣν τελεῖται ὁ ἀγών, εἰς ὃν καθυπέβαλε τὸ ποίημά του. Μεταξὺ τῶν λοιπῶν ποιημάτων ὑπάρχουσί τινα εὐφυέστερον ὁπωσοῦν νενοημένα· ἐπὶ παραδείγματος τὸ ἐπιγεγραμμένον· « Ἡ Ἠχὼ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ».

Ἠχώ, εἰπέ μοι, τίς εὐμορφία πρὸς συζυγίαν ἔστ' εὐτυχής;
Ἠχώ. Ἡ τῆς ψυχῆς.
Καὶ τῆς ψυχῆς δὲ ἡ εὐμορφία, εἰπέ μοι, ποία ἐστὶν αὐτή;
Ἠχώ. Ἡ ἀρετή.
Τῆς ἀρετῆς δὲ ὁποῖον μέρος ὑπάρχει πρώτιστον εἰς τὸ Πᾶν;
Ἠχώ. Τὸ ἀγαπᾶν.
Τί δ' ἐνισχύει εἰς τὴν ἀγάπην τὸν νοῦν ἀνθρώπου τε καὶ λαοῦ;
Ἠχώ. Φόβος θεοῦ.

Ἀλλ' ἡ συνήχησις αὕτη, ἥτις ἐπαναλαμβάνεται εἴκοσι καὶ τετράκις, καὶ εἶναι ὁμοιοκαταληξία μᾶλλον

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Διηγεῖτο ἐσχάτως εὐφυεστάτη καὶ ἀξιόπιστος τῶν Ἀθηνῶν κάτοικος, ὅτι κυρία τις, γέννημα γείτονος χώρας ἑλληνίδος, ἠρώτησέ ποτε αὐτήν, « ἂν τσαμπουνίζῃ ταλιάνικα. » Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ ἐρωτηθεῖσα ἐνόμισεν ἑαυτὴν ὑβριζομένην· ἀλλ' ὅτε μετὰ μικρὸν ἡ συνοδοιπόρος αὐτῆς εἶπεν ὅτι « ὁ δικός της τσαμπουνίζει δύο τρεῖς γλῶσσαις, » ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι ἐγίνετο σπουδαία χρῆσις ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐρωτησάσης τῆς βαρβάρου καὶ ὑβριστικῆς ταύτης λέξεως. Ὡς σπουδαίαν λοιπὸν παραδεχθεῖσα ταύτην τρίτη τις κυρία συνέταξε τὸ ἑφεξῆς βασιλικὸν διάταγμα·

« Ὅθωνας μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ βασιλιὰς τῆς Ἑλλάδας. Ἔστωντας ὁποῦ οἱ πραμματευτάδες πρέπει νὰ τσαμπουνίζουνε τὴν ταλιάνικη γλῶσσα, προστάζουμε νὰ διορισθοῦνε στὰ σκολιὰ δασκάλοι προκομένοι, γιὰ νὰ μάθουνε οἱ ὑπηκόοι μας νὰ τσαμπουνίζουνε ταλιάνικα, κλ. » Ἡ συντάξασα τὸ διάταγμα ἔγραψεν ὅπως καὶ ὁ Βιλαρᾶς, ὁ ἑρμηνεύσας εἰς τὸ χυδαιότατον τῶν Ἰωαννίνων ἰδίωμα τὴν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος.

ἡ ἀπόκρισις ἠχοῦς, ἀποβαίνει μετ' οὐ πολύ, διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ δευτέρου στίχου, ὀχληρὰ καὶ μονότονος.

Ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου τούτου τῶν σήμερον διαγωνιζομένων ποιητῶν μεταβαίνομεν εἰς τὸν νεώτερον *Θάνος καὶ Θίσβη*· εἶναι ἔπος λυρικὸν εἰς ᾄσματα τρία, ὑπόθεσιν ἔχον ἐπεισόδιόν τι τῆς κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἱστορίας ἡμῶν. Ἐν ταῖς πραμοναῖς αὐταῖς τῆς τετάρτης σταυροφορίας, Σγουρὸς, ὁ τοῦ Ναυπλίου διαβόητος δυνάστης, κύριος γενόμενος τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Κορίνθου, ἐπεχείρησε νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ καὶ τὰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ὁ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀρχιποίμην Ἀθηνῶν Μιχαὴλ ὁ Χωνιάτης, ὀχυρωθεὶς ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀπέκρουσε τὴν ἔφοδον τοῦ Σγουροῦ καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὑποχωρήσῃ. Τούτου τοῦ ἀγῶνος, ὑπὸ τὸν Χωνιάτην τεταγμένος, μετασχὼν γενναίως καὶ ὁ ἥρως τοῦ ποιήματος ἡμῶν Θάνος ἔπεσε μαχόμενος, ἡ δὲ ἐρωμένη αὐτοῦ Θίσβη, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐθρήνησε τὸν θάνατον τοῦ ἐραστοῦ, ἀποθνήσκει καὶ αὐτή.

Τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι ἔργον, ὡς προείρηται, νέου ποιητοῦ, ὅστις ὅμως κέκτηται προτέρημα μέγα, τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σπανιωτέραν ἀποβαίνουσαν μετριοφροσύνην· διότι ὀνομάζει τὸ προϊὸν τοῦτο τῆς μούσης του γύμνασμα ποιητικόν, ὁμολογεῖ πολλὰ αὐτοῦ ἁμαρτήματα καὶ ἐπικαλεῖται τὴν αὐστηρὰν τῆς ἐπιτροπῆς κρίσιν. Ὅθεν εὐχαρίστως δίδομεν αὐτῷ συμβουλὰς τινάς.

Τῆς ὑποθέσεως ἡ ἐκλογὴ ὑπῆρξεν ἐπιτυχής, ἀλλὰ τοῦ μύθου ἡ διασκευὴ ἐγένετο τοσοῦτον ἁπλῆ, ὥστε ὁ ἐπὶ πεντακοσίους καὶ ἐπέκεινα στίχους ἐξελιγμὸς αὐτοῦ ἀναγκαίως ἔμελλε νὰ συνεπαγάγῃ πολλὴν περιττολογίαν καὶ ἔκλυσιν· τῷ ὄντι, ὁ ἥρως αὐτοῦ, οὐδὲν ἡρωϊκὸν παρασκευάσας ἢ πράξας, ἀποθνήσκει ἐν τῇ μάχῃ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ πρώτου ᾄσματος, ἡ δὲ ἐρωμένη του τὸν κλαίει καὶ ἀποθνήσκει δι' ὅλων τῶν δύο ἑτέρων ᾀσμάτων. Εἶναι δὲ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ πολλαχοῦ ἡμαρτημένη καὶ αἱ ἔννοιαι καὶ αἱ εἰκόνες ἀσαφεῖς πολλάκις καὶ βεβιασμέναι. Α. χ. ἀμέσως ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας στροφῆς τοῦ πρώτου ᾄσματος·

Εἶχον παρέλθει αἱ λαμπραὶ ἡμέραι τῆς Ἑλλάδος,
Σιγὴ θανάτου παγερὰ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν
Ἐπάγωνεν. Ἡ δύστηνος! Εἰς ῥάκη ἐσχισμένην
Ἐφόρει τὴν περίλαμπρον προτέραν της ἐσθῆτα·
Ἐσθῆτα, ἧς ἡ ἐκλαμψις χυθεῖσα ἀπ' αἰώνων
Ὑπῆρξε καλλιθέμεθλον πυρσοῦ γιγαντιαίου,
Ὃς νῦν αὐγάζει ἀσφαστος τὸν ἄνθρωπον φωτίζων
Εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἄδρατον ἐπίσκιον πορείαν.

Ἐνταῦθα, ἵνα κατανοήσωμεν τὴν εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ, ἀνάγκη νὰ φανταστῶμεν πρῶτον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν φέρουσαν ἐσθῆτα ἐσχισμένην, ἔπειτα τὴν ἐσθῆτα ταύτην χύσασαν ἀπ' αἰώνων λάμψιν, τὴν δὲ λάμψιν πάλιν νὰ ὑποθέσωμεν καλὸν θεμέλιον πυρσοῦ γιγαντιαίου. Τοιαῦτα δὲ συγκεχυμένα καὶ δυσνόητα πολλὰ ὑπάρχουσι καθ' ὅλον τὸ ποίημα· ἂν καὶ ἀπὸ τοῦ νεφελώδους τῆς φαντασίας ἐκείνης οὐρανοῦ ἐξακοντίζονται ἐνίοτε ἀκτῖνές τινες καθαρωτέρου φωτός. Α. χ. ἐν τῇ 6 στροφῇ τοῦ πρώτου ᾄσματος ὁ ποιητὴς καλῶς ὀνομάζει τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας

Πολύθρυλλον Ἑλλάδα τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ πάλιν ἐν τῇ 1 στροφῇ τοῦ τρίτου ᾄσματος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ χρόνου, μετεωρίζεται ἐπὶ μίαν στιγμὴν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀληθοῦς ποιήσεως.

Πρὸς μόνον τὸν Ἄϊδιον ὀφείλει ν' ἀναδράμῃ
Ὁ θέλων ἀνεικόνιστον εἰκόνα του νὰ ἔχῃ.
Ὅπως αὐτὸς ἀτέκμαρτος, ἄνευ ἀρχῆς καὶ τέλους,
καὶ σύ, ὦ χρόνε, εἶσαι.
Εὐδαίμων τὴν ἀξίαν σου ὁ ἐννοῶν, καὶ μίαν
Στιγμήν σου εἰς τὸ μάταιον νὰ ῥεύσῃ μὴν ἀφίνων.
Εἰς τοῦτον ἀλησμόνητον εὐγνωμονεῖς, ὦ χρόνε.
Κ' ἐνῷ τὸ σῶμά του φθαρτὸν κύπτει εἰς τὴν φθορά σου
Εἰς τ' ἅρμα σου ἀνώλεθρον αἴρεις τὸ ὄνομά του.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα μαρτυροῦσιν, ὅτι ἐν τῇ νεανικῇ ἐκείνῃ καρδίᾳ ὑπάρχουσι σπινθῆρές τινες τοῦ ἱεροῦ πυρός, σπέρματα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἐπιμελέστερον καλλιεργούμενα δύνανται νὰ παραγάγωσι καρποὺς ὡριμωτέρους τῶν ἤδη εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὑποβληθέντων. Καὶ τοῦτο τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ νέος φοιβόληπτος δὲν εἶναι, ὡς καὶ προοιμιαζόμενοι ὑπεδείξαμεν, ἐξ ἐκείνων οἵτινες φαντάζονται ὅτι ἅλματι ἑνὶ δύνανται νὰ ἀναπηδήσωσιν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ, ἀλλὰ φαίνεται προδιατεθειμένος νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἅπαντας τοὺς μόχθους καὶ τοὺς κόπους τῆς δυσάντους ἐκείνης ἀναβάσεως.

Τούτου δὲ πλειοτέραν τινὰ ἐμπειρίαν περί τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν στιχουργίαν ἔχει ὁ ποιητὴς τοῦ μυθιστορικοῦ ἔπους, τοῦ φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν *Τίτος καὶ Ὄθων*· ἀλλὰ τῶν κανόνων τῆς ποιητικῆς τέχνης δὲν φαίνεται πρὸ εἰδημονέστερος· καὶ ἐν γένει κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν δὲν θεωροῦμεν τὸ μυθιστορικὸν τοῦτο ἔπος πολὺ κρεῖττον τοῦ ἀνωτέρω ἐξετασθέντος λυρικοῦ.

Ἐν τῷ πρώτῳ ᾄσματι παρίσταται κατοικῶν ἐπὶ βράχου ἀποτόμου, παρὰ τὴν Ἑλουητικὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας ὑψουμένου, γέρων ἐρημίτης *ψιθυρίζων ἡσύχως* τὰς περιπετείας τῆς πολυταράχου αὐτοῦ νεότητος. Οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ ποιήματος ἥρως, ὁ Τίτος, ὅστις διὰ μονῳδίας ἐξ 112 στίχων συγκειμένης, ἱστορεῖ, ὅτι ἦτο ποτὲ νέος εὐκίνητος καὶ εὔθυμος καὶ ὅτι εἶχεν ἐρωμένην, μετὰ τῆς ὁποίας διῆγε βίον πλάνητα, ἄδηλον διατί· αἴφνης κατηγορήθησαν ὡς λῃσταί, καὶ ἐφυλακίσθησαν χωριστά, ἐν τῇ φυλακῇ δὲ ὧν ἔμαθεν ὁ Τίτος ὅτι ἡ ἐρωμένη του Ἰουλία ἐγέννησεν υἱόν, καὶ ὅτι ἥ,τε μήτηρ καὶ τὸ βρέφος ἀπέθανον· τότε ἐτράπη εἰς βίον λῃστρικὸν μέχρις οὗ, κατευνασθέντων τῶν παθῶν αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν εἰς τὸν ἐρημικὸν ἐκεῖνον βράχον. Ἀλλ' ἵνα μή τι ἕτερον εἴπωμεν περὶ τοῦ μύθου τούτου, ἡ ἁρμόζει ἄρά γε εἰς ποίημα ἐπικὸν τοσοῦτον μακρὰ μονῳδία; Ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Αἰνείας δὲν ψιθυρίζουσιν ἐν μονῳδίαις τὰ συμβάντα αὐτοῖς. — Τὸ δὲ δεύτερον ᾄσμα ἄρχεται ἀπὸ περιγραφῆς τῆς λίμνης Κωνσταντίας. Ἔπειτα παρίστανται δύο ἐρασταί, ὁ Ὄθων καὶ ἡ Κλημεντία, οἵτινες διαπλεύσαντες τὴν

λίμνην καὶ ἀποβιβασθέντες εἰς παραλίαν τινὰ αὐτῆς, ἀπέρχονται ἔφιπποι καὶ δρομαῖοι, διότι καταδιώκονται· καὶ ἐν τούτοις ἐν διαλόγῳ σχοινοτενεῖ ἔχουσι καιρὸν καὶ διάθεσιν νὰ πληροφορήσωσι τὸν ἀναγνώστην μᾶλλον, ὑποθέτομεν, ἢ ἑαυτούς, περὶ τῶν αἰσθημάτων καὶ περιστάσεων τοῦ ἔρωτός των, αἰσθημάτων καὶ περιστάσεων ἐκ τῶν κοινοτέρων, ὅτε αἴφνης καταιγὶς ἐνσκήψασα ἀναγκάζει αὐτοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν καλύβην τοῦ γέροντος ἐρημίτου. Τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ ᾄσματος τούτου κατέχεται ὑπὸ τοῦ μεταξὺ τῶν δύο ἐραστῶν διαλόγου. — Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, ὁ γέρων ἀναγνωρίζει τὸν Ὄθωνα ὡς υἱόν του, καὶ μανθάνει παρ' αὐτοῦ πῶς ἐσώθη, ὁποίαν περίθαλψιν εὗρεν ἐν τῇ πατρικῇ τῆς Κλημεντίας οἰκίᾳ, πῶς ἠγάπησε τὴν νέαν ταύτην, πῶς ἐδραπέτευσε μετ' αὐτῆς ἀπὸ τῆς φιλοξένου ἐκείνης οἰκίας· ἀλλ' ἔτι αὐτοῦ διηγουμένου, ἀκούονται κρότοι καὶ φωναί, καὶ εἰσέρχεται πλήρης ὀργῆς ὁ πατὴρ τῆς Κλημεντίας ἀπειλῶν καὶ ἐλέγχων τήν τε ἄστοργον κόρην καὶ τὸν ἀπαγαγόντα αὐτὴν ἀγνώμονα νέον, ὅτε αἴφνης πάλιν ὁ ἐξηγριωμένος οὗτος πατὴρ ἀναγνωρίζει τὸν Τίτον ὡς ἀδελφόν, καὶ τὰ πράγματα συμβιβάζονται καὶ τελεῖται ὁ μεταξὺ τῶν δύο πρώτων ἐξαδέλφων γάμος. Ἐν τῷ ᾄσματιτούτῳ, ἀμφότεραι αἱ ἀναγνωρίσεις, ἐξ ἐφόδου ἐπερχόμεναι, ἔχουσι πολὺ τὸ ἀπίθανον, καὶ ὁ μεταξὺ τῶν ἐξαδέλφων γάμος κακῶς ἠχεῖ εἰς Ἑλληνικὰς ἀκοάς. Ναὶ μὲν δύναται νὰ εἴπῃ τις ὅτι πρόκειται περὶ κοινωνίας, ἥτις ἐπιτρέπει τὸν τοιοῦτον γάμον· ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη νὰ καταφεύγῃ ἡ ποίησίς μας εἰς ἤθη καὶ νόμιμα λογιζόμενα παρ' ἡμῖν ἄθεσμα;

Ἐν γένει δὲ ὁ ποιητὴς ἀνέγνωσέ τινα, ὡς ἔοικεν, ἐκ τῶν τῆς νεωτέρας ῥωμαντικῆς ποιήσεως, μάλιστα ἐκ τῶν τοῦ Βύρωνος, εἰς ὃν καὶ ἀφιεροῖ τὸ ἔπος αὐτοῦ, καὶ τοῦ ὁποίου ἰδέαι τινὲς καὶ εἰκόνες φαίνονται πλανώμεναι ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ, ἀλλ' ἀπεστερημέναι τῆς ἀρχικῆς ζωῆς, ὡς αἱ ἄψυχοι καὶ νεναρκωμέναι σκιαὶ τοῦ Ὠρίωνος καὶ τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῷ Ὁμηρικῷ Ἅδῃ, βροτῶν εἴδωλα καμόντων. Προσέτι καὶ περὶ τὴν στιχουργίαν καὶ περὶ τὴν λέξιν ὑπάρχουσί τινα τὰ ἡμαρτημένα, καὶ ἡ ἔννοια ἐνίοτε εἶναι παρακεκινδυνευμένη καὶ σκοτεινή. Ἐπὶ παραδείγματος, ἐν τῷ πρώτῳ ᾄσματι, ἐν τῇ μονῳδίᾳ τοῦ γέροντος, ἀναγινώσκομεν·

Τότε ὁ ποῦς μου τὰς ἀποτόμους
Φάραγγας ἔσχιζε τῶν ὀρέων·

ἀλλ' ὁ ποῦς σχίζει τὰς φάραγγας; Τὸ τέλος τῆς 10 στροφῆς ἐν τῷ πρώτῳ ἐπίσης ᾄσματι ἔχει οὕτως·

Γαλήνη χρυσοῖ τὰ ὡραῖά του νῶτα (ἤγ. τοῦ πόντου)
Ἐνῷ τὸν φιλοῦν τῶν ἀστέρων τὰ φῶτα,
Ἡ Φοῖβος τὰ στέρνα του ἐπαργυροῦ·

εἰκὼν ἀδεξίως ἐκπεφρασμένη, διότι φαίνεται παριστῶσα τὸν μὲν Φοῖβον ἐπαργυροῦντα, τὴν δὲ γαλήνην χρυσοῦσαν τοῦ πόντου τὰ νῶτα· ἐνῷ ἡ ἔννοια εἶναι μᾶλλον ὅτι τῶν ἀστέρων τὰ φῶτα, γαλήνης οὔσης, χρυσοῦσι τὰ νῶτα τοῦ πόντου. Ὁμοίως ἐν τῇ 13 στροφῇ, ᾄσματι δευτέρῳ·

Ἀστράπτουσι κατάργυρα τῆς λίμνης Κωνσταντίας
Τὰ νάματα εἰς τὰς ὠχρὰς ἀκτῖνας τῆς σελήνης,
Ἥτις τὸν δίσκον της θαῤῥεῖς ὅτι ἐμπρὸς οὐρίας
Κυλίει εἰς τὸν οὐρανὸν πνοῆς τερπνῆς γαλήνης·

ὅπου ἡ γαλήνη παρίσταται ἔχουσα οὐρίαν πνοὴν καὶ βεβαίως δύσηχον.

Ἀλλ' ἐρχόμεθα εἰς τὰ δύο περιλειπόμενα τῶν εἰς ἡμᾶς ὑποβληθέντων ποιημάτων, τὸ *Τίρι-λίρι*, ἢ τὸ κυνηγέσιον ἐν νήσῳ Σύρῳ, ποίημα ἡρωϊκοκωμικὸν εἰς πολιτικοὺς ὁμοιοκαταλήκτους στίχους· καὶ τὴν *Χίον δούλην*, ποίημα ἐπικόν, εἰς δακτυλικοὺς ἑξαμέτρους. Τὰ ποιήματα ταῦτα, προϊόντα ἀμφότερα διστόμου καλάμου καὶ φαντασίας εὐφόρου, εἶχον ὑποβληθῆ καὶ πέρυσιν εἰς τὴν ἐπιτροπήν, ἀλλ' ἀτελῆ τότε· νῦν δὲ κατῆλθον αὖθις εἰς τὸν ἀγῶνα, συμπληρωθέντα τὸ μὲν *Τίρι-λίρι* εἰς ᾄσματα ἑπτά, καὶ στίχους ἐν ὅλοις 3050· ἡ δὲ *Χίος δούλη* εἰς ᾄσματα πέντε καὶ στίχους 1784 καὶ καθὸ ἐπαινεθέντα ἄλλοτε ἐγένοντο δεκτά, συμφώνως πρὸς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1856 ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς.

Οἱ ἀναγνῶσται τῆς περυσινῆς ἐκθέσεως ἐνθυμοῦνται ἴσως τὸν μῦθον τοῦ *Τίρι-λίρι*· ἀλλὰ καλὸν εἶναι νὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν αὐτὸν καὶ ἐνταῦθα. Ὁ Κὺρ Ζολότας, ἔμπορος ἐκ τῶν εὐκαταστάτων τῆς Ἑρμουπόλεως, ἐξελθὼν εἰς κυνηγέσιον καὶ ἄπρακτος φθάσας μέχρι τοῦ χωρίου τῶν Χρούσων, φονεύει ἐπὶ τέλους, ἐν ἐλλείψει ἄλλου πτηνοῦ, κοῦκκον· ἐπειδὴ ὅμως τρεῖς ἄλλοι κυνηγοί, συγχρόνως πυροβολήσαντες, ἀντιποιοῦνται τὸν νεκρόν, ἐξάπτεται ἐντεῦθεν πολλὴ ἔρις, πρῶτον μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων κυνηγῶν, ἔπειτα δὲ καὶ καὶ κοινὴ ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Ἑρμουπόλεως, οἵτινες διαιροῦνται εἰς δύο πολέμια στρατόπεδα, τὸ τῶν *κούκκων* καὶ τὸ τῶν *κοράκων*, καὶ μετὰ ποικίλας καὶ κωμικωτάτας περιπλοκάς, δίκας καὶ πρεσβείας, οἱ Ἑρμουπολῖται ἀποφασίζουσι τελευταῖον νὰ ἀποταθῶσι πρὸς τὸν ἑρμηνευτὴν τοῦ Ἀγαθαγγέλου Σερίφιον, παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν μακροχρόνιον ταύτην καὶ πολλῶν δεινῶν γενομένην τῇ πόλει πρόζενον διαφοράν· ὁ δὲ ἀπεκρίθη ὅτι τοσοῦτον σοβαρὰ ζητήματα ταχέως δὲν λύονται, καὶ ὅτι δέον οἱ Ἑρμουπολῖται νὰ περιμείνωσι, μέχρις οὗ ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ δυνηθῇ ὁ χρησμολόγος ἐκεῖνος δικαστὴς νὰ ἐκδώσῃ τὴν κατ' οὐσίαν ἀπόφασιν αὐτοῦ εἰς τὴν εὐρύχωρον τοῦ Ἄτ-Μεϊδὰν πλατεῖαν· ἀλλ' ἕως τότε, προστίθησιν·

Ἀλλ' ἕως τότε χαίρετε, κ' εἴθε μὲ τοῦ Σωτῆρος.
Τὴν εὐσπλαγχνίαν νὰ σωθοῦν καὶ Σύριοι καὶ Σύρος.

Ὁ ποιητὴς βεβαιοῖ, ὅτι ἡ σοφωτάτη αὕτη ἀναβολὴ ἤρκεσεν ἵνα ἐπιφέρῃ τὴν συμφιλίωσιν τῶν διεστώτων, καὶ ἐπὶ τέλους λέγει·

Οἱ παραδόντες εἰς ἐμὲ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν
Τὴν ἀληθῆ κ' εὐτράπελον, ἣν διὰ ἀπειρίαν
Ὡσεὶ πακὸς ἀντιγραφεὺς ἐξέθεσα μὲ λάθη,
Μοὶ εἶπον ὅτι ἔκτοτε κατέπαυσαν τὰ πάθη,
Καὶ πᾶς τῆς Σύρου κάτοικος μετὰ πολλὰς νηστείας
Τὸν κοκκισμὸν ἀπέπνιξε διὰ τῆς ἀτροφίας,
Καὶ κρύπτων πλῆθος ἀρετῶν ὑπὸ ἁπλοῦν χιτῶνα

Ἐργάζεται ὡς μέλισσα εἰς θαλερὸν ἀνθῶνα.
Ἀλλὰ μὲ ἐδεβαίωσαν (καὶ χρωστῶ ἐπίσης
Νὰ βεβαιώσω καὶ ὑμᾶς), ὅτι ἀφοῦ ἡ φύσις
Μὲ πάθη μᾶς ἐζύμωσε καὶ μὲ ἀδυναμίας,
Πολλάκις θ' ἀπαντήσετε ἐντὸς τῆς κοινωνίας
Τὸ ζήτημα τὸ κουκκικὸν ἐν τῇ ἀκμῇ του πάσῃ
Καὶ οὐρανὸν καὶ θάλασσαν καὶ γῆν νὰ συνταράσῃ.

Τὸ ποίημα λοιπὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἰμπορεῖ νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς ποιήσεως εἰς ὃ ἐγράφη ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ μουσοφιλήτου Ἰ. Ῥίζου Νερουλοῦ ἡ Ἁρπαγὴ τῆς Κούρκας καὶ ὅπερ περίφημον κατέστησαν ἐν τῇ νεωτέρᾳ Εὐρωπαϊκῇ φιλολογίᾳ ὁ Lutrin τοῦ Boileau καὶ ὁ Vert-Vert τοῦ Gresset, ἵνα μὴ ἕτερά τινα ὀνόματα ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, προτίθεται τὰ διακωμῳδήσῃ οὐχὶ γεγονὸς πραγματικόν, ἢ καὶ πιθανόν, ἀλλὰ μᾶλλον γεγονὸς αἰνιττόμενον περιστάσεις διακωμῳδήσεως ἀξίας. Ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι, νομίζομεν, ἀναγκαία· διότι πολλοὶ ἴσως ἠδύναντο νὰ ἐλέγξωσι τὰν ποιητὴν ὡς ἐκλέξαντα ὑπόθεσιν ὅλως ἀπίθανον, τὴν μεγάλην δηλαδὴ ἐκείνην καὶ πολυχρόνιον διένεξιν πόλεως τοσοῦτον σπουδαίας, τῆς Ἑρμουπόλεως, ἕνεκα τοῦ κουκκικοῦ ζητήματος. Ἀλλ' ἡ φαντασία ἔχει τὰ δικαιώματα αὐτῆς· ἡ δὲ σατυρικὴ φαντασία καὶ ὀφείλει πολλάκις νὰ καταφεύγῃ εἰς τὴν ἀλληγορίαν, ἵνα μὴ ἔλθῃ εἰς προσωπικήν, οὕτως εἰπεῖν, ῥῆξιν πρὸς τὴν παρ' αὐτῆς κωμῳδουμένην κοινωνίαν. Ὅ,τι μόνον ἠδυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν εἶναι ὅτι ὁ ποιητὴς ἤθελεν ἴσως πράξει κάλλιον, ἂν δὲν ἐλάμβανεν ὡς θέατρον τοῦ ἀλληγορικοῦ αὐτοῦ μύθου πόλιν τοσοῦτον γνωστὴν καὶ θετικήν, οἷα ἡ Ἑρμούπολις. Ἀλλ' ὅπως δήποτε, διαγραφείσης ἅπαξ τῆς ὑποθέσεως, ἡ διεξαγωγὴ αὐτῆς ἐγένετο μετὰ ἐπιτυχίας ἱκανῆς. Πολλὴ εἶναι ἡ περὶ τὴν στιχουργίαν εὐκολία καὶ δεξιότης τοῦ ποιητοῦ, καὶ ἀξιοσημείωτος ἡ δαψίλεια ἐκείνη τοῦ κωμικοῦ ἅλατος τοῦ ἐπαρκέσαντος εἰς τὸ ἄρτυμα τρισχιλίων καὶ ἐπέκεινα στίχων. Ἡ vis comica σπανίως τῳόντι ἐγκαταλείπει τὸν ποιητήν μας, καὶ οὐδεὶς θέλει εἴπει περὶ αὐτοῦ ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Βολταῖρος περὶ τῆς Secchia rapita τοῦ Τασσόνη: de vers prodigue et d'esprit fort avare. Παρεκτὸς τούτου, ἐὰν ὁ κύριος μῦθος καθ' ἑαυτὸν ἦναι ἀπίθανος, πολλὰ τῶν ἐπεισοδίων ἐλήφθησαν ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ δημοσίου, τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν βίου, καί τινα ἐξ αὐτῶν πιστῶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀπεικόνισαν τὸν βίον τοῦτον. Ἰδίως δὲ ἰδοὺ πῶς διεκωμῳδήθησαν αἱ ἐσραλμέναι περὶ Ἑλλάδος εἰδήσεις, αἵτινες πρό τινων ἐνισυτῶν περιεφέροντο εἰς πολλὰς τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων. Ἀκμαζούσης εἰς Σύρον τῆς περὶ τοῦ κουκκικοῦ ζητήματος ἔριδος καὶ συζητουμένης ἐνώπιον τοῦ Δημάρχου, κατέπλευσεν, ἕνεκεν ἐναντίων ἀνέμων, εἰς τὴν νῆσον ὁ εἰς Μῆλον διευθυνόμενος Ἄγγλος πλοίαρχος Κοὺκ, ὅστις

Τρεῖς καθ' ἑκάστην φιαλῶν ἐῤῥόφα δωδεκάδα,
Καὶ βράντ καὶ ρούμ, ὥστ' ἤπαπτον καὶ πρόσωπον καὶ ὄμμα
Καὶ τοῦ βρασμένου ἀπακοῦ ἐλάμβανον τὸ χρῶμα.
Συνέβη δὲ ἀπὸ κακῆς διαβόλου συνεργείας
Εἰς καφφενεῖον νὰ ἐμβῇ ἐμπρὸς τῆς Δημαρχίας,
Κ' ἐκεῖ ἀφοῦ ἐῤῥόφησε τὸν Τίγριν καὶ Εὐφράτην,
Εἰς εἶνον καὶ εἰς πνεύματα, νὰ φθάσῃ τὴν ὑπάτην
Βαθμίδα τῆς οἰνοχαροῦς μακαριότητός του·
Τὴν κάραν του ἐστήριξε στὸν πῆχυν τῆς χειρός του,
Καὶ μ' ὄμματα ἡμίκλειστα ἐῤῥέγχαζεν ὡς λέων,
Τρυγίαν καὶ οἰνόπνευμα καὶ ζῦθον ἀποπνέων.

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξεγείρεται ἀπὸ τοῦ ὕπνου, διὰ τὸν συμβαίνοντα ἔξωθεν τοῦ καφφενείου θόρυβον, πίπτει ὅμως καὶ πληγόνεται βαρέως εἰς τὴν κεφαλήν· ὥστε ἐδέησε νὰ μετακομισθῇ παρά τινι τῶν τῆς πόλεως ἰατρῶν. Ἐνῷ δὲ μετεφέρετο, ἀπαντᾷ καθ' ὁδὸν τὸ φορεῖον ἕτερος Ἄγγλος, περιηγητὴς οὗτος, ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν νῆσον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὁ Δόρδος Γούλφ, ὅστις γνωρίζων τὸν πλοίαρχον καὶ βλέπων αὐτὸν εἰς τὴν ἐλεεινὴν ταύτην κατάστασιν, ἠρώτησεν ἕνα τῶν ἀχθοφόρων τί τρέχει; ὁ δὲ ὑπολαβὼν ὅτι ἐρωτᾶται περὶ τῆς ἀνασειούσης τὴν νῆσον θυέλλης·

Τί τρέχει;
Νά! τί νὰ τρέξῃ! εἶπ' αὐτός· « ἡ νῆσός μας δὲν ἔχει
Οὐδ' ὕπνον, οὐδ' ἀσφάλειαν, καθὼ διχονοοῦσα
Μετὰ τοῦ κούκκου δυστυχῶς τὸν φόνον εἰς τὰ Χροῦσα. »

Ὁ Δόρδος νομίζων, ἐννοεῖται, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ φόνου τοῦ πλοιάρχου Κούκ, ἐρωτᾷ τίς ὁ φονεύς; Καὶ μανθάνει, ὅτι εἶναι ὁ Ζολότας καὶ τρεῖς ἄλλοι ἔγκριτοι τῆς Ἑρμουπόλεως ἔμποροι·

— Καλῶς νὰ συμβιβάσῃ
Ὁ Ἄγγλος δὲν ἠδύνατο κακούργημα τοιοῦτον
Μετ' ἐναρέτων αὐτουργῶν πολὺν μετροούντων πλοῦτον·
Διὰ σιγήσας πρὸς στιγμὴν, μὲ ἧττον σκληρὸν τόνον,
— Θὰ ἦλθον εἰς διένεξιν καὶ ἔπραξαν τὸν φόνον,
Προσέθηκεν· ἀλλὰ φαιδρὸς ὁ Σύριος γελάσας
— Ἢ ζῶον εἶναι, ἔκραξεν, ἢ εἶν' ἡ ἔννοιά σας
Πρωτοφανής! καὶ εἰς ἡμᾶς δὲν ἔμειναν ὡς ἔξις
Οἱ ἔμποροι νὰ ἔχωσι μὲ κούκκους διενέξεις·
Μὲ πυροβόλα τοὺς κτυποῦν, καὶ τοὺς νεκροὺς των ψήνουν,
Καὶ τρώγοντές τους κόκκαλον κάνένα δὲν ἀφίνουν.
Πρὸς φόνον εἴθε ὅμοιον τὸ ὅπλον μου ν' ἀνάψω,
Καὶ μ' αἷμα κούκκου εὐτραφοῦς τὰς χεῖράς μου νὰ βάψω. »

Ὁ Γούλφ, ἀκούσας μετὰ φρίκης τοιαύτην βλασφημίαν καὶ φιλοδωρήσας δι' ἑνὸς γρονθοκοπήματος τὸν δυστυχῆ ἀχθοφόρον, κατῆλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ

Μεθ' ὥραν μίαν ἔγραφεν ἐκ τοῦ ἀτμοκινήτου
Διὰ Λονδῖνον, καὶ ἰδοὺ καὶ ἡ ἐπιστολή του·
Φίλε μου Μπόκ!
Ἀναχωρῶ ἐκ Σύρου δι' Ἀθήνας
Ἀφοῦ ὡς διὰ θαύματος ἐσώθην μόλις μείνας
Ὥρας τινάς, καθ' ἃς φρικτὴ σκηνὴ θηριωδίας!
Πικρὸν συμβὰν! μ' ἐνέπλησεν ὀργῆς καὶ ἀθυμίας.
Μάθε, ὅτι οἱ ἄγριοι τῆς νήσου εἶναι πάντες
Ἀνθρωποφάγοι! τοὺς Ἰνδοὺς μεγάλως ὑπερβάντες·
Καὶ ὅτι μετ' ὀρέξεως ἀπλήστου τε καὶ νέας
Ἐθορίσκουν νοστιμώτερον τὸ ἀγγλικὸν τὸ κρέας!
Αὐτόκτης κάντων μὲ αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς μου εἶδον
Τὸν πλοίαρχον τῆς Ἥρας Κοὺκ νεκρὸν ἐπὶ σανίδων,
Νὰ φέρεται μετὰ κραυγῶν χαρᾶς εἰς κρεουργεῖον,
Ὅπως εἰς ἴσα μερισθῇ πρὸς κόρον τῶν ἀγρίων!
Ἰδοὺ διὰ τὸ φύλλον σου ἡ λαμπροτέρα ὅλη!

Ναί, τῆς Ἑλλάδος δι' αὐτοῦ ἂς μάθωσιν οἱ φίλοι
Ὅτι λαὸν ἀνέστησαν ἀγρίων Καννιβάλων
Νὰ τοὺς βροχθίσῃ πρόθυμον ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον.
Θέλω καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν σὲ γράψει καταλλήλως
Περὶ αὐτῶν. — Ὑγίαινε
Γούλφ, ὁ πιστός σου φίλος.

Ἡ δὲ ἀγγελία αὕτη, ὑπὸ πολλῶν ἐπαναληφθεῖσα ἐφημερίδων, τοσοῦτον βαθμηδὸν παρεμορφώθη, ὥστε μία τῶν ἐφημερίδων τούτων καὶ εἰς Ἀθήνας μετέφερε τὸ θέατρον τοῦ φόνου, καὶ προστιθεῖσα εἰς τὸ πιστὸν τῶν γεγονότων πολλὴν τοπογραφικὴν ἀκρίβειαν, ἀνέκραζεν ὅτι ὁ πλοίαρχος Κοὺκ

Δὲν ἐφονεύθη, ὡς κακῶς φρονοῦσιν, εἰς τὴν Σύρον,
Ἀλλ' εἰς Ἀθήνας, ἔμπροσθεν πολυπλήθων μαρτύρων,
Ὅπου τὸ μέγα πλοῖόν του μὲ ὄγκον μεγαλείου
Προσωρμισμένον ἵσταται πλησίον τοῦ Θησείου!

Τοιαῦτα, ἐπιφέρει ὁ ποιητής,

Τοιαῦτα ἀνεγίνωσκεν ὁ Κοὺκ εἰς νῆσον Μῆλον,
Τὰ κοῖλά τῆς ὁλκάδος του πληρῶν μὲ λίθους μύλων.
Goddam! ἐφώνησ' (ἀπνευστὶ τὸ πλῆρές του ῥοφήσας
Ποτήριον) « ἐδῶ περνῶ νεκρὸς ἀνθραγαθήσας! . . .
Ἀλλ' ἂν ἀπέθαν' ἀληθῶς πλὴν . . . πίνω! κι' ὅταν πίνω...
Ἄρα καὶ ζῶ! » Εἶπεν αὐτὰ κ' ἐγέλασε μ' ἐκεῖνο
Τὸ Βακχικόν του γέλοιον, καὶ διὰ τῆς φιάλης
Ἐπείσθη ὅτι ζῇ! πεσὼν νεκρὸς ὑπὸ κραιπάλης!
Κ' ἐκεῖνος μὲν ἐγέλασε μὲ ἀνοιγμένον στόμα,
Ὅμως ἐκλαύσαμεν ἡμεῖς καὶ κλαίομεν ἀκόμα.

Ἴσως λεπτότεροί τινες ἐπικριταὶ εὕρωσιν ὅτι ἡ διακωμῴδησις ἀποβαίνει ἐνταῦθα ἐκ διαλειμμάτων φορτική· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δυσκόλως, νομίζομεν, θέλουσιν ἀρνηθῆ ὅτι ἡ τελευταία μάλιστα εἰκὼν τοῦ πλοιάρχου, τοῦ ἀπὸ τῆς μέθης ἀμφιβάλλοντος ἂν ἀπέθανεν ἢ ζῇ, εἶναι τεχνηέντως ἐξειργασμένη. Οὐδὲν ἧττον δὲ ἐπιτυχῆ εἶναι καὶ τὰ ἄλλου που παρὰ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενα κατ' ἐκείνων, οἵτινες, μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὴν παρ' αὐτῶν πρεσβευομένην καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀξιοῦσι πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ αὐτὴ τῆς Ἑλλάδος ἡ φύσις ἅπασα μετεβλήθη. Ὁ λόγος εἶναι περὶ τῆς φωνῆς τοῦ κούκκου· ὁ δὲ ποιητὴς παρατηρεῖ, ὅτι κακῶς οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμασαν τὸ πτηνὸν κόκκυγα, διότι τοῦτο φωνάζει κουκκοῦ, καὶ ὄχι κόκκυ· ἐκτός, προσεπιφέρει,

Ἐκτὸς ἂν ἀποδείξῃ τις συγκριτικῶς πρὸς ὅσα
Παθήματα ὑπέφερεν ἡ παλαιά μας γλῶσσα,
Ὅτι τῶν κούκκων ἡ φωνὴ μ' αὐτὴν συνδιεφθάρη·
Ὅπερ πολὺ παράδοξον δὲν εἶναι νὰ τὸ πάρῃ
Κάνένας Φαλμεράϋρος ὡς θέμα, καὶ νὰ φθάσῃ
Εἰς συμπεράσματα λαμπρά. — Καὶ διατί νὰ χάσῃ
Τοιαύτην δόξαν; Τὴν προχθὲς ὁ Φράας ἴσως νήφων
Ἀπέδειξε φῶς φανερά, δι' ἀριθμῶν καὶ ψήφων,
Ὅτι εἰς τὰ πεδία μας, καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων,
Κάνὲν φυτὸν τῶν παλαιῶν δὲν ἀπαντᾶται πλέον,
Ὅτι χωρὶς κατακλυσμὸν συμβάντα, παραχρῆμα
Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἤλλαξαν ζῶα, φυτὰ καὶ κλίμα,
Καὶ ὅτι ὁ Θεόφραστος μὲ τὸ μωρόν του ἦθος
Μένει χαρτίον ἄγραφον! — Τί δὲν γενᾷ ὁ ζῆθος!

Ἀλλ' ὥρα νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ ἀπαραίτητον τοῦ ἐπικριτοῦ καθῆκον. Ἐπαναλαμβάνομεν λοιπὸν πρὸ πάντων τὸ καὶ πέρυσι ῥηθέν, ὅτι τὸ ποίημα περιέχει τινὰ περὶ τὴν γλῶσσαν ἁμαρτήματα. Καὶ τὰ μὲν ἁμαρτήματα ταῦτα δύνανται εὐχερῶς νὰ διορθωθῶσιν, ἀλλὰ ὑπάρχουσιν ἄλλα, καθ' ἡμᾶς ἔτι σπουδαιότερα. Βεβαίως ἡ ἀστειότης, ὅταν μάλιστα πρόκηται περὶ ποιήματος κωμικοῦ τοσοῦτον σχοινοτενοῦς καὶ περιστάσεων ποικιλωτάτων, δυσκόλως δύναται νὰ ἀποφύγῃ πάντοτε νὰ θίξῃ τὰ τῆς βωμολοχίας ὅρια· ἀλλ' ὁ ποιητὴς τοῦ *Τίρι-Λίρι* ὑπερέβαλεν ἔστιν ὅτε τὰ ὅρια ταῦτα. Καὶ διαπληκτισμοὺς δὲ καὶ δαρμοὺς πλειοτέρους τῶν ἀναγκαίων περιέχει τὸ ποίημα· οὐδ' ἐννοοῦμεν τίνος ἕνεκα σταυροφορίαν ὅλην ἐπεχείρησε κατὰ τῶν διδασκάλων. Ἂν οἱ διδάσκαλοι ἦναι ἄξιοι χλεύης, διότι ζητοῦσι τὴν ὀρθότητα τῆς γλώσσης, καὶ τούτου ἕνεκα πρέπει νὰ στηλιτεύωνται ὡς σχολαστικοί, τότε σχολαστικὸν καὶ γελοῖον πρέπει νὰ θεωρήσωμεν καὶ τὸν εὐφυέστερον τῶν ἀνθρώπων, τὸν Βολταῖρον, τὸν διορθώσαντα τὰ γλωσσικὰ τοῦ Κορνηλίου ἁμαρτήματα, σχολαστικοὺς δὲ καὶ γελοίους δέον νὰ ὑπολάβωμεν ἅπαντας τῶν ἐθνῶν τοὺς σοφοὺς τοὺς φιλοτιμουμένους μὲν νὰ γράψωσι καθαρὰν ἀπὸ ἁμαρτημάτων γλῶσσαν, ἀηδιάζοντας δὲ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν βαρβαρισμῶν καὶ ἀνορθογραφιῶν. Ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ θαυμασιώτερον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος προϊόν, τὸ ὄργανον μὲν πάσης ἐπιστήμης, καὶ καθ' ἑαυτὴν τῶν ἐπιστημῶν ἡ πρώτη, τὸ ἑδραιότερον δὲ τῆς ἐθνικότητος θεμέλιον. Ταύτης λοιπὸν τῆς ἐπιστήμης, ταύτης τῆς κιβωτοῦ τῆς ἐθνικότητος ἡμῶν φύλακες ἄγρυπνοι εἰσὶν οἱ διδάσκαλοι, οἵτινες τοσούτῳ μείζονος εὐλαβείας καὶ εὐγνωμοσύνης εἰσὶν ἄξιοι, ὅσῳ μᾶλλον πολύμοχθον καὶ ἀκερδὲς καὶ ἄχαρι μέχρι τινὸς εἶναι τὸ ἐπάγγελμα εἰς ὃ ἐκλήθησαν. Ὁ δὲ ποιητής μας ἐτιμωρήθη πικρῶς δι' ἣν ἐπεχείρησε κατ' αὐτῶν προσβολήν· διότι αὕτη ἡ κατὰ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ χλεύη ἀποτελεῖ βεβαίως ἓν τῶν ἀσθενεστέρων τοῦ ὅλου ἔργου μερῶν. Ἐπὶ δὲ πᾶσι παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς προτίθεται μὲν νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους κατὰ πολλῶν συκοφαντιῶν, ὅσαι καθ' ἡμῶν ἐξετοξεύθησαν ἀπό τινος χρόνου, μάλιστα δὲ ὑπὸ τοῦ Γάλλου μυθιστοριογράφου About, τοσαύτας ὅμως ἀφ' ἑτέρου ἐπιφέρει καὶ αὐτὸς κατηγορίας κατὰ δημάρχων, δικαστῶν, ὑπουργῶν, ἐκλογῶν κλπ., ὥστε πολὺ φοβούμεθα μήπως συμβῇ, κατὰ λόγον ἀντίστροφον, εἰς τὴν ἀπολογίαν τοῦ Ἕλληνος ὅ,τι ἄλλοτε εἰς τὴν τοῦ Γάλλου κατηγορίαν. Τίς ἐξ ἡμῶν τῳόντι δὲν ἐνθυμεῖται τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο τῆς ἐφημερίδος τῶν *Συζητήσεων*, δι' οὗ ἡ ἀγαθὴ ὑπὲρ ἡμῶν προαίρεσις τοῦ Σαιντ-Μάρκου Γιραρδίνου κατώρθωσεν ἀπὸ αὐτῆς τῆς βίβλου τοῦ About νὰ ἐξαγάγῃ μαρτυρίας καὶ πράξεις λαμπρότατα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος συνηγορούσας; Ἀλλὰ δὲν εἶναι κίνδυνος ἤδη μήπως προαίρεσις ἀντίθετος ἀντλήσῃ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀνὰ χεῖρας κωμῳδίας φρονήματα καὶ πράγματα, πικρότατα ἐξελέγχοντα τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν, ὁποία ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ παρίσταται;

Οἱαδήποτε ὅμως κ' ἐὰν ὦσι τὰ ἐλαττώματα τοῦ κωμικοῦ τούτου ποιήματος, δὲν δυνάμεθα νὰ θεω-

ρήσωμεν ὡς προτέρημα κοινὸν τὴν τε εὐστροφίαν τῆς φαντασίας ἐκείνης, ἥτις διὰ τῆς αὐτῆς γραφίδος ἐζωγράφησε τὰς ἀντιθέτους περιπετείας τοῦ *Τίρι-Λίρι* καὶ τῆς *Χίου δούλης*, καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς στιχουργικῆς τέχνης, ἥτις παρήγαγε συγχρόνως ἅμα μὲν τρισχιλίους πολιτικοὺς ὁμοιοκαταλήκτους στίχους, ἅμα δὲ δισχιλίους περίπου δακτυλικοὺς ἑξαμέτρους. Γνωστὴ εἶναι καὶ τῆς *Χίου δούλης* ἡ ὑπόθεσις ἀπὸ τῆς περυσινῆς ἐκθέσεως. Περὶ τὰ μέσα τῆς **14** ἑκατονταετηρίδος ἡ Χίος ἐστέναζεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Γενουηνσίων, ζυγὸν βαρύν, ὃν ἐπεχείρησαν νὰ ἀποσείσωσιν οἱ τὰ πάνδεινα πάσχοντες αὐτῆς κάτοικοι. Πέτρος ὁ Ἰουστινιάνης, κυβερνήτης τῆς νήσου ὠμὸς καὶ ἄδικος, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, ταῦτα τὰ κύρια τῆς τυραννικῆς ξενοκρατίας πρόσωπα. Μηνᾶς δὲ ὁ τῆς συνωμοσίας πρωτουργὸς καὶ Ἰσίδωρος, ὅστις πρὸ ἐτῶν φεύγων τὴν τυραννίαν, εἶχεν ἀποδημήσει τῆς πατρίδος, ἤδη δὲ ἐπανῆλθεν ἄγων καὶ ἐπικουρίαν ἐκ Βυζαντίου ἵνα συντελέσῃ εἰς τὸ ἐπιχείρημα, ἔτι δὲ ὁ τῆς νήσου ὀρθόδοξος ἱεράρχης, ἰδοὺ οἱ τῆς ἐπαναστάσεως πρωταγωνισταί. Ἡ δὲ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων στοιχείων πλοκὴ δραματουργεῖται διὰ τῆς Μαρίας, τῆς καλῆς τοῦ Μηνᾶ θυγατρός, ἣν πάλαι ποτὲ ὁ πατὴρ εἶχε μνηστεύσει εἰς τὸν Ἰσίδωρον, ἥτις ὅμως ἠγάπησεν ἤδη τὸν Γενουήνσιον Ἰωάννην· καὶ διὰ μὲν τοῦ πατρὸς μετὰ τῶν τυραννουμένων συνδεομένη, διὰ δὲ τοῦ ἔρωτος μετὰ τῶν τυράννων, ὑπάρχει τὸ ἀκούσιον ὄργανον τῆς ἀποτυχίας τοῦ ὅλου ἐπιχειρήματος, καὶ τὸ οἰκτρότερον τῆς ἀποτυχίας ταύτης θῦμα. Ποικίλοι λοιπὸν καὶ πολλοὶ οἱ χαρακτῆρες, διὰ δὲ τοῦτο δυσκολώτατον ἦτο νὰ καλλιτεχνηθῶσιν ἅπαντες ἀκριβῶς. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἰωάννου, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, παρίσταται ἡμῖν ἀνώμαλος ὁπωσοῦν· ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ ποιήματος μειλίχιος καὶ φιλοδίκαιος καὶ χαριεστάτην τῇ ἀληθείᾳ ἀποτελῶν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἄγριον καὶ ἀδυσώπητον τοῦ θείου αὐτοῦ ἦθος (ἀντίθεσιν, ἧς τὴν εἰκόνα μετεφέρομεν εἰς τὰς στήλας τῆς περυσινῆς ἡμῶν ἐκθέσεως)· προϊόντος δὲ τοῦ δράματος, οὐδὲν ἧττον τοῦ Πέτρου πικρὸς τῆς τυραννίας θιασώτης ἀναφαινόμενος, περὶ δὲ τὴν ἀνατροπὴν καὶ τὴν τιμωρίαν τῆς συνωμοσίας, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκείνου ῥέκτης καὶ φοβερός· καὶ ἡ ἀλλοίωσις αὕτη δὲν συμβαίνει διὰ χρόνου μακροῦ, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ὅπερ οὐ μόνον ἀπίθανον θεωρεῖται, ἀλλὰ καὶ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ δράματος μίαν τῶν προσδιαθετικωτέρων αὐτοῦ φάσεων, τὴν ἐναγώνιον πάλην μεταξὺ τῆς μαλακότητος τῆς καρδίας καὶ τῆς τραχύτητος τοῦ καθήκοντος. Ἔχουσι δὲ τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην καὶ ἕτερον ἐλάττωμα, τοῦτο, ὅτι μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς συνωμοσίας καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων, ὅλως φαίνεται ἀδιαφορῶν πρὸς τὴν πρὸ μικροῦ ἔτι λατρευομένην Μαρίαν, καί, παραφρονήσασαν αὐτήν, ὅλως ἐγκαταλείπει εἰς τὴν τύχην της· ἄνευ λόγου τοῦτο, διότι ἐπὶ τέλους ἡ δυστυχὴς Μαρία, ἵνα σώσῃ τὸν Ἰωάννην, ὑπῆρξε τὸ κυριώτατον αἴτιον τῆς ἀποτυχίας τοῦ κινήματος.

Ἀλλὰ τὸ φιλόπατρι τοῦ ποιητοῦ αἴσθημα ἐπεμελήθη, φαίνεται, ἰδίως τὴν διασκευὴν τῶν χαρακτήρων, αἵτινες ἐν τῷ δράματι ἐκπροσωποῦσι τὴν κατὰ τῆς τυραννίας σφαδάζουσαν ἑλληνικὴν ἐθνικότητα.

Ναὶ μὲν ἔχομεν καὶ ἐνταῦθα νὰ ψέξωμέν τι· τὸν ἱεράρχην τῆς Χίου εἰσάγει ὁ ποιητὴς μισοῦντα τοὺς Γενουηνσίους καὶ ἐνεργοῦντα κατ' αὐτῶν, διότι

Κίνδυνον ἔτρεχε μέγαν πολλὰς ν' ἀπολέσῃ προσόδους
Ἃς οἱ Λατῖνοι ποθοῦντες μὲ ἄπληστον ἔβλεπον ὄμμα.

Ἀτόπως τοῦτο· διότι εὐπρεπέστερον καὶ φυσικώτερον ἦτο νὰ ἀποδοθῇ τὸ μῖσος ἐκεῖνο εἰς ὅσα ἐνηργοῦντο κατὰ τῶν ὀρθοδόξων κακά. Ἀλλ' ἐὰν τοῦτο ἐξαιρέσωμεν τὸ πταῖσμα, καὶ ὁ Μηνᾶς, καὶ ἡ Μαρία, καὶ πρὸ πάντων ὁ Ἰσίδωρος, δεξιῶς ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἐζωγραφήθησαν. Ἠθέλομεν παρατείνει τὸν λόγον ἐπὶ πολύ, ἐὰν ἐπεχειροῦμεν ἐνταῦθα νὰ καταδείξωμεν ἁπάσας τὰς δραματικωτάτας τοῦ διηγήματος τούτου περιπετείας. Ὅθεν ἀρκούμεθα εἰς μίαν, ἵνα δώσωμεν ἔννοιάν τινα μᾶλλον τοῦ ὅλου, ἢ πλήρη αὐτοῦ εἰκόνα. Ὁ Ἰσίδωρος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Χίον, καὶ ἵνα μὴ γνωρισθῇ ὑπὸ τῶν τυράννων, ἔλαβεν ἐπαίτου μὲν σχῆμα, ἦθος δὲ παράφρονος. Ἡ Μαρία δὲν γνωρίζει τὴν ἐπάνοδόν του· ἠξεύρει ὅμως ὅτι παρασκευάζεται στάσις, καὶ ὅτι οἱ συνωμόται σκοπὸν ἔχουσι νὰ φονεύσωσι τοὺς ξένους κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Πάσχα ἡμέραν ἀθρόους, καταλαμβάνοντες αὐτοὺς εἰς τοῦ κυβερνήτου Πέτρου τὸν οἶκον. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ξένων ἐκείνων ἦτο καὶ ὁ ἀγαπητὸς Ἰωάννης. Ἡ Μαρία θέλει νὰ σώσῃ αὐτόν, ἀλλὰ θέλει καὶ νὰ μὴ προδώσῃ τὸ ἐπιχείρημα, τοῦ ὁποίου ἀρχηγὸς ἦτον ὁ πατὴρ αὐτῆς. Ἐν τῇ ἀγωνίᾳ αὐτῆς ταύτῃ προσκαλεῖ τὸν Ἰωάννην εἰς συνέντευξιν· ὁ δὲ ἀπορεῖ διὰ τὴν ταραχὴν τῆς κόρης, προσπαθεῖ νὰ πραΰνῃ αὐτήν, ζητεῖ ἐξηγήσεις παρ' αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τέλους,

Νὰ ὁμιλήσῃ ἐκάμφθη ἡ κόρη, πλὴν στρέψασα πέριξ,
Τρόμου ἀφῆκε μεγάλην κραυγὴν καὶ ἀπέμεινε 'ὡς λίθος.
Κατ' ἀντικρὺ τῆς θυρίδος, ἐν ᾗ συνωμίλουν οἱ δύο,
Ἀλλ' ἐν τῷ κήπῳ αὐτῷ, κ' εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων,
Εἷς ῥωμαλέος ἀνήρ, ἀσκεπής, μὲ ὀρθότριχα κόμην,
Ῥάκη φορῶν παλαιά, ὡς μαρμάρινος ἵστατο στήλη.
Εἶχε τὸ βλέμμα δριμὺ τὴν Μαρίαν προσβλέπων ἐργίλως,
Ἀπελπισίας ῥιγοῦσες μειδίαμα εἶχ' εἰς τὰ χείλη,
Καὶ ἀγωνίας πνοὴ τὸ εὐρύ του ἐξήγειρε στῆθος.
Ὁ Ἰωάννης ἐστράφη, κ' ἰδὼν ὠχριῶσαν τὴν κόρην·
—« Ὦ! μὴ φοβεῖσαι, Μαρία, τῇ εἶπεν, ὁ ἄνθρωπος οὗτος
Εἶναι παράφρων ἐπαίτης, ἐλθὼν πρὸ ὀλίγου εἰς Χίον.
Τῆς Ἐνετίας ὁ Δόγης θαῤῥεῖ ὅτι ἦτον κ' ἐξώσθη,
Καὶ διὰ τοῦτο μισεῖ τῆς Γενούης τὴν γῆν καὶ τὰ τέκνα.
Εἶναι ἐνίοτ' ἀστεῖος, καὶ ψάλλει πλουθὺν ἀσματίων,
Τότε δὲ εἶναι πολὺ φρονιμώτερος ἄλλων φρονίμων.
Πλὴν ἀπορῶ τίνι τρόπῳ εἰσῆλθεν, ἐγὼ ὡς ἐμάθκα
Ἔστρεψα δὶς τῆς θυρίδος τὸ κλεῖθρον.»—Ἀκούσας τὸν λόγον
Μέγαν ἀφῆκε κι' ὀξὺν καγχασμὸν ὁ Ἰσίδωρος κι' εἶπε·
—« Ἄρχων! ἐμάθκα ἐδῶ ἀπ' ἐκεῖ ποῦ συνήθως ἐμβαίνει
Ἡ τοῦ θεοῦ κεραυνώδης ὀργὴ τιμωρὸς ἐπιόρκων! . . .»
— «Τοὺς Ἐνετούς σου καὶ πάλιν αἰνίττεσαι! ὅμως εἰπέ μας
Ἐν τῶν ἀσμάτων σου, ὅπως σ' ἀκούσῃ ἡ Δέσποινα αὕτη,»
Ὁ Ἰωάννης τῷ εἶπε. «Δὲν ἦτο θαῤῥῶ ἡ Κυρία....
Εἶπ' ὁ παράφρων, τοῦ Δόγη μνηστή; δὲν τὸν ἐπρόδωκεν αὕτη;

—Ψάλλε μας, λέγω, κι' ἂν ψάλῃς καλῶς, πιθανὸν ἡ μνηστή σου,
Νὰ σὲ θελήσῃ καὶ πάλιν· ἀλλ' ὁ ἐπαίτης καγχάσας·
Ὄχι δὲν εἶμαι Σαμψών!... ἀπεκρίθη καὶ ἔψαλε ταῦτα.—
«Ἐντὸς παχυλοῦ κι' ἀνθοῦντος λειμῶνος
Συνέζησαν δύο τρυγόνες ποτέ!
Κ' αἱ δύο, ἐρώτων καρδίαι πισταί,
Ἠγνόουν τί ἦτο τὸ δάκρυ κι' ὁ πόνος.

—

Ἐλπίδες φαιδραὶ πρὸς αὐτὰς ἐμειδίων,
Παρήγοροι μόνοι τοῦ βίου ἄγγελοι,
Καὶ πρὶν τοῦ Ἡλίου ὁ δίσκος φανῇ
Τὸ ᾄσμά των ἤχει εἰς δάσος πλησίον.

—

Εἰς νύκτα πλὴν ἦλθε χειμῶνος ἀγρίου,
Ἀγρία καὶ ὅλως ῥιγετὴ καταιγίς,
Τὰ δένδρα κρημνίζει καὶ φθείρει τῆς γῆς
Τὴν χλόην καὶ τ' ἄνθη ἀνθοῦντος πεδίου.

—

Κ' ἡ μία μακρὰν ἐχωρίσθη τῆς ἄλλης,
Ἔθρηνει εἰς ξένην καὶ ἄριλον γῆν,
Κ' ἐξύπνει τῶν τάφων ἐκεῖ τὴν σιγήν,
Καὶ ἔμεινν' ἡ ἄλλη ἐν μέσῳ τῆς ζάλης.

—

Καὶ ταύτην ὡς εἶδεν ἱέραξ λιμώττων
Εἰς τῆς καταιγίδος τὴν νύκτα ἐλθών,
Πρὸς κόρον καὶ τέρψιν ἀγρίων παθῶν
Ἁρπάζει τὸ τρέμον πτηνὸν τῶν ἐρώτων.

—

Παρῆλθον πολλὰ πολυστένακτα ἔτη
Τὴν ξένην ἀφῆκεν ἡ φίλη τρυγών,
Καὶ θῦμα τῶν πρώτων ἀγκῶν της φλογῶν
Σ' τὴν γῆν τῆς πατρίδος τὸν πόδα της θέτει.

—

Ματαίως ζητεῖ τὴν πλεκτήν της οἰκίαν,
Τὴν ἔφθειρε λύσσα Τυφῶνος πολλή,
Ματαίως τὴν φίλην τοῦ βίου καλεῖ·
Ὁ ἅρπαξ ἱέραξ τὴν ἔχει δεσμίαν.

—

Θρηνεῖ καὶ στενάζει καὶ λέγει τοῦ Πλάστου·
Θεέ! εἰς δακρύων ῥοὰς θὰ πνιγῶ;
Μὴ πλάσμα σου, Πλάστα, δὲν εἶμαι κ' ἐγώ;
Ἢ μ' ὥρισας θῦμα ὁρμῆς ἀκολάστου;

—

Ἀκούει ὁ δίκαιος Πλάστης τὸν θρῆνον
Καὶ λέγει· «Γενοῦ ἡ τρυγὼν ἀετός,
Ἐχθρόν σου προπέτην καὶ οὐ προπετοῦς
Καὶ οὐ νὰ σπαράξῃς ἁρμόζει ἐκεῖνον.

—

Κ' ἰδού! ἡ ἀδύνατος ὄρνις ἁπλόνει
Χρυσᾶ κι' ὀργυιαῖα πτερὰ ἀετοῦ·
Πετᾷ πρὸς τὰ νέφη καὶ σπείρει παντοῦ
Τὸν τρόμον ποῦ σπείρει ἡ δύναμις μόνη.

—

Θρηνεῖ καὶ στενάζει καὶ λέγει τοῦ Πλάστου·
Θεέ! εἰς δακρύων ῥοὰς θὰ πνιγῶ;
Μὴ πλάσμα σου, Πλάστα, δὲν εἶμαι κ' ἐγώ;
Ἢ μ' ὥρισας θῦμα ὁρμῆς ἀκολάστου;

—

Ἀκούει ὁ δίκαιος Πλάστης τὸν θρῆνον
Καὶ λέγει· «Γενοῦ ἡ τρυγὼν ἀετός,
Ἐχθρόν σου προπέτην καὶ οὐ προπετοῦς
Καὶ οὐ νὰ σπαράξῃς ἁρμόζει ἐκεῖνον.

—

Κ' ἰδού! ἡ ἀδύνατος ὄρνις ἁπλόνει
Χρυσᾶ κι' ὀργυιαῖα πτερὰ ἀετοῦ·
Πετᾷ πρὸς τὰ νέφη καὶ σπείρει παντοῦ
Τὸν τρόμον ποῦ σπείρει ἡ δύναμις μόνη.

—

Τὴν πτῆσίν της φέρει γοργῶς κ' ἐλευθέρως,
Τὸν ἔνοχον σχίζει· πλὴν φόνος ὁρμῆς
Τὸν ῥόπον δὲν πλύνει ῥαγείσης τιμῆς,
Σ' τὸ βλέμμα της στράπτει ἐκδίκησις κ' ἔρως.

—

Μεγάλοι τοῦ κόσμου, καλῶς στοχασθῆτε,
Τὸ ᾄσμά μου μάθημα κρύπτει πικρόν.
Ἂν ἔπλασ' ὁ Πλάστης τὸν ψύλλον μικρόν,
Κι' ὁ ψύλλος σᾶς πνίγει ἐὰν ἀδικῆται.

—

Ὁ εἰς στὴν ἀγκάλην ἂς πέσῃ τοῦ ἄλλου,
Χρυσόκομε νέε! καὶ κόρη πιστή!...
Καὶ μὴ μεριμνᾶτε ποσῶς ἂν φρικτὴ
Ἐπέρχετ' ἐπῆλθεν ἡμέρα τοῦ σάλου.

—

Καὶ ὅτε τοῦ ψάλτου ποῦ εἶχε πατρίδα,
Τοῦ ἄφρονος ὅτε μικρὸν ὀβολόν·
Κι' αὐτὸς ἄλλοτ' εἶχε ὡς σεῖς μυελόν·
Πλὴν τώρα δὲν ἔχει ψυχὴν οὐδ' ἐλπίδα.»
Ἤκουσ' ἡ κόρη τὸ ᾄσμα κ' ἠσθάνθη παράδοξον ῥρίκην·
Ἡ γυναικεία ψυχή της, ἀλάνθαστος μάντις, ἐν τάχει
Τοῦ παρελθόντος εἰκόνα, τὸν ἔλεγχον φαύλου παρόντος,
Καὶ τοὺς κινδύνους κατεῖδε τοῦ μέλλοντος· εἶχ' ὁ ἐπαίτης
Τόνον φωνῆς θελκτικόν, συγκινοῦντα πονοῦσαν καρδίαν,
Καὶ εἰς παρόμοιον τόνον φωνῆς ἀμυδρῶς ἐνθυμεῖτο,
Ὅτι πρὸ χρόνων ἠσθάνθη παλμούς, κ' ἰλαρῶς ἐμειδίαν.
Ἀναυδος δ' ἔμενεν, ὅτε ὁ νέος στραφεὶς ἐρασθής της
— « Πῶς σοὶ ἐφάνη, Μαρία, ἠρώτησε τοῦτο τὸ ᾄσμα;
— « Ὄχι ἀνθρώπου μωροῦ! » σκυθρωπῶς ἀπεκρίθη ἐκείνη.
— « Ἂς τὸν πληρώσω νὰ φύγῃ, διότι σ' ἐλύπησε βλέπω.
Εἶπε, καὶ ῥίπτει δουκάτον χρυσοῦν εἰς τοῦ ψάλτου τοὺς πόδας.
Ἔκυψ' αὐτός, τὸ λαμβάνει, τὸ βλέπει, καὶ κράζει μὲ ῥρίκην·
— Λάβετ' ὀπίσω! βαμμένον εἰς αἷμα ἀνθρώπινον εἶναι!
Καὶ τὸ δουκάτον κτυπᾷ τὸ ὀρθοῦ Ἰωάννου τὸ στῆθος.
Ὦ! τὸν ἀχρεῖον! ἐκραύγασ' αὐτὸς ὀργισθείς, ἀλλ' ἡ κόρη
— Μή! μὴ τοῦ κάμῃς κακόν, Ἰωάννη, ἐφώνησε, κι' ἄφες
Νὰ τὸν πληρώσω ἐγώ.» Καὶ τοῦ ἔῤῥιψε δύο δουκάτα.
— « Εἶναι ἡ χεὶρ σου λευκή, δέσποινά μου, πλὴν τρέμει ὀλίγον...»
Εἶπεν ὁ ψάλτης· ἀλλ' ἔτρεμεν ἴσως ἡ χεὶρ τῆς Ἑλένης...
Καὶ τὰ δουκάτα συλλέξας, καὶ βλέπων αὐτὰ μ' ἀπορίαν·
Πᾶ! ἀνεβόησε, Πᾶ! ἐξ αὐτῶν, δέσποινά μου, θὰ ἔχῃς
Εἴκοσιν ἔτι κι' ὀκτώ . . . Τῆς μεγάλης δὲ ἐὰν ἑβδομάδος
Τὰ εὐαγγέλια μάθῃς...θὰ μάθῃς τί λέγω...χαρῆτε!...
Εἶπε, καὶ στρέψας τὰ νῶτα ἐχάθη ἐν μέσῳ τῶν δένδρων,
Κ' ἔψαλλε φεύγων μὲ τόνον φωνῆς βαθμηδὸν σβυνομένης·
« Κ' ἰδοὺ ἡ ἀδύνατος ὄρνις ἁπλόνει
Χρυσᾶ κ' ὀργυιαῖα πτερὰ ἀετοῦ,
Πετᾷ πρὸς τὰ νέφη καὶ σπείρει παντοῦ
Τὸν τρόμον ποῦ σπείρει ἡ δύναμις μόνη.

—

Τὴν πτῆσίν της φέρει γοργῶς κ' ἐλευθέρως,
Τὸν ἔνοχον σχίζει· πλὴν φόνος ὁρμῆς
Τὸν ῥόπον δὲν πλύνει ῥαγείσης τιμῆς,
Σ' τὸ βλέμμα της στράπτει ἐκδίκησις κ' ἔρως.»
— Ἀείμων ἀλλόκοτος!...δαίμων πανοῦργος...καὶ ὕποπτος ἴσως!
Εἶπε βαδίζων ταχέως ὁ ἔμπληκτος ἄρχων τῆς Χίου·
Καὶ τὴν Μαρίαν ἰδὼν βυθισμένην εἰς σκέψιν, — Τί πάλιν
Σκέπτεσαι, φίλη μου, τώρα;—Πολλὰ καὶ ῥιγκώδη συνάμα!
Ὅλη δ' ὠχρὰ ὑπὸ τρόμου, λαβοῦσα τὴν χεῖρα τῷ εἶπε·
— Σήμερον ἔχετε πέμπτην μεγάλην...μεθαύριον Πάσχα...
Δός, Ἰωάννη μου, δός μοι ὑπόσχεσιν, ὅτι τὸ Πάσχα...
Δὲν θὰ φανῇς εἰς τὴν πόλιν οὐδόλως···οὐδὲ θὰ ὑπάγῃς
Εἰς τοῦ ὑπάτου τὸν οἶκον, καθὼς συνειθίζετε πάντες.»
Συνωφρυώθη ὁ νέος ἱππότης ὡς ἤκουσε ταῦτα·
Τὴν ταραχὴν τῆς Μαρίας ἰδὼν καὶ αὐτὸς ἐταράχθη·
Τὴν σπουδαιότητα ταύτην τῶν λόγων ἐννόησε κ' εἶπε·
— Κίνδυνος μέγας λοιπὸν μ' ἀπειλεῖ;...ἐξηγήσου, Μαρία!..
— Μὴ περιμένῃς κάμμίαν ἐξήγησιν! ἔκραξ' ἡ κόρη·
Ἔχω βαρὺν χαλινὸν εἰς τὸ στόμα...πλὴν κάμε ὡς σ' εἶπον...
Ἂν ἐκτιμᾷς τὸ πρὸς σὲ αἴσθημά μου, ἂν θέλῃς νὰ σώσῃς
Ὅ,τι λατρεύω εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ἐὰν ἡ ψυχή σου
Τρίφῃ συμπάθειαν πρός με τινά, κι' ἂν φρονῇς ὡς ἐλπίζω,
Δός μοι τὸν λόγον σου.»—Σύννους ἠτένισε τότε τὴν κόρην
Ὁ εὐγενὴς τῆς Γενούης, καὶ τείνας τὴν χεῖρα, τῇ εἶπε·
— Θὰ προσπαθήσω.» Πολλὰς δ' ἐρωτήσεις ἠτοίμαζεν, ὅτε

«Ἡ τοῦ Μηνᾶ ἐρχομένου ἠκούσθη φωνὴ πρὸς τὴν θύραν·
— Φύγε! Ἀνεκρᾶς· ἡ κόρη νεκροῦμαι, ἐὰν ἐν τῷ μέσῳ
Σήμερον τύχω πατρὸς κ' ἐρασταῦ.»

Ἡ ταλαίπωρος! ἐνόμισεν, ὅτι δὲν εἶπεν εἰμὴ ὅσα ἤρκουν ἵνα σώσωσι μὲν τὸν ἐραστήν, σώσωσι δὲ τὸν πατέρα· ἐν τῇ παραφορᾷ δὲ αὐτῆς δὲν ἔβλεπεν ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἑνὸς συνεπήγετο ἀπαραιτήτως τὴν τοῦ ἑτέρου καταστροφήν καὶ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ αὐτῆς δὲν ἐγίνωσκεν, ὅτι παρά τισι τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει πάθος ἀνώτερον τῆς ἀγάπης, ἀνώτερον τῆς στοργῆς, καὶ παντὸς ἄλλου λογισμοῦ ἐπικρατέστερον, τὸ πάθος τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ κράτους. Ὁ Ἰωάννης δὲν εἶδεν ἐνώπιον αὐτοῦ εἰμὴ τὴν κινδυνεύουσαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ κυριαρχίαν, καὶ ὥρμησεν ἐν τῷ ἅμα ἐπὶ τὴν ἐκ παντὸς τρόπου καταστροφὴν τοῦ κινήματος. Αἱ ἐκ Βυζαντίου ἐλθοῦσαι ἐπικουρίαι κατετροπώθησαν, οἱ συνωμόται συνελήφθησαν, ἡ δὲ Μαρία εἶδε μετ' οὐ πολὺ μεταξὺ τῶν πρωτουργῶν τοῦ κινήματος ἀπαγχονιζόμενον καὶ τὸν γέροντα αὐτῆς πατέρα Μηνᾶν, εἶδε καὶ παρεφρόνησε καὶ διήγαγεν ἔκτοτε τὸν βίον πλανωμένη ἀνέστιος ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς φάραγγας τῆς νήσου. Οἱ Χῖοι ὑπεβλήθησαν εἰς ζυγὸν βαρύτερον τοῦ προτέρου, μόνος δὲ ὁ Ἰσίδωρος μετὰ ὀλίγων τινῶν, ἀλλὰ γενναίων ὁπαδῶν, περιφερόμενος εἰς τὰ δυσπροσιτώτερα τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἄκρα, ἐξηκολούθησε διαμαρτυρόμενος ἐνόπλως κατὰ τῆς ξενικῆς δυναστείας, καὶ κύριον σκοπὸν εἶχε τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἰωάννου. Ἐπέτυχε δὲ τελευταῖον νὰ συλλάβῃ αὐτόν, περὶ κυνηγέσιον διατρίβοντα, εἰς ὥραν καθ' ἣν συνέπεσε νὰ πλανᾶται αὐτόθι καὶ ἡ δυστυχὴς Μαρία. Τότε καταχθόνιον ἐπιτετηδευμένης ἐκδικήσεως βούλευμα διῆλθεν ὡς ἀστραπὴ τὸν τεταραγμένον τοῦ Ἰσιδώρου ἐγκέφαλον καὶ ἰδοὺ πῶς αὐτὸς διηγεῖται τὴν ἐπελθοῦσαν φοβερὰν τῆς τραγῳδίας ταύτης σκηνήν.

Εἰς νοεροῦ πυρετοῦ τὰς θερμὰς καὶ φλογώδεις ἐξάψεις
Ἀπεπλανήθη, κ' εὑρέθη ἐκεῖ ἡ παράφρων Μαρία.
Κάτωθεν πεύκης ξηρᾶς μ' ἀτημέλητον ἵστατο κόμην,
Ὡς τις ἀγρία θεότης ἐν μέσῳ τοῦ δάσους ἐκείνου.
Θείας μ' ἐφάνη βουλῆς οἰωνὸς ἡ συνάντησις αὕτη...
Καὶ εἰς τὴν θέαν της πνίξας πᾶν αἴσθημ' ἀνθρώπινον ἄλλο,
Τὸν Ἰωάννην εἰς πεύκης κορμὸν περιέδεσα τότε,
Κ' εἰς τὴν Μαρίαν δεινῶς καὶ μὲ τρέμον ἐβάδισα βῆμα·
Ἡ δυστυχὴς παραφρόνει! ὡς μ' εἶδε σ' τοὺς πόδας μου πίπτει,
Ἄγγελε, κράζει, θεοῦ! τὸν πατέρα μου σῶσε, τὸν πνίγουν!
Ἤγειρα ταύτην μὲ λόγους γλυκεῖς, καὶ μ' ἐκφράσεις ἀγάπης.
Καὶ συγκεντρώσας τὸ μῖσος...τῇ δίδω ὀξύστομον ξίφος·
Νά! ὁ φονεὺς τοῦ πατρός σου, τῇ εἶπον, δεικνύων τὴν πεύκην,
Σφάξε αὐτόν, ὦ Μαρία μου, πρὶν τὸν πατέρα σου πνίξῃ!...
Οἱ ὀφθαλμοί της διέχυσαν τότε ἀπαίσιον λάμψιν...
Τρέχει...ὡς βέλος πετᾷ...ὠργισμένη τὸ ξίφος ὑψώνει,...
Καὶ εἰς τὸ στέρνον τρυπᾷ τὸν ποτὲ ποθητὸν ἐραστήν της!
Ἔκυψε τότε καὶ γογγύσας ἐξέπνευσ' ἐκεῖνος.
Ἡ δὲ Μαρία ὡσεὶ ἐκπλαγεῖσα, τὸν εἶδε πρὸς ὥραν...
Γέλωτ' ἀφίνει ψυχρόν...τὴν πληγὴν του ἀνοίγει...καὶ βλέπει...
Κύταξε! κράζει...δὲν ἔχει καρδίαν!...κ' ἐγὼ παρ' ἐκείνου
Τὴν ἰδικήν μου ἐζήτουν!» Κ' εἰποῦσα ἐστράφη βιαίως,
Καὶ ὡς ταχεῖα δορκὰς εἰς τὸ δάσος ἐχάθη, φωνοῦσα
— Ὄχι! δὲν εἶχε καρδίαν! θεέ μου!...δὲν εἶχε καρδίαν...

Κραυγὴ παθητικωτάτη, ἐν ᾗ συγκεφαλαιοῦται ἅπασα ἡ πλάνη τῶν ἀρχαίων τῆς ἀθλίας κόρης ἐρώτων. Δὲν θέλομεν δὲ ἱστορήσει πῶς ὁ Ἰσίδωρος μετὰ τὴν θυσίαν ταύτην, θεωρήσας ἐκπεπληρωμένην εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, παρέδωκεν ἑαυτὸν αὐθόρμητος εἰς τὸν τῆς νήσου Γενουήνσιον δυνάστην, πῶς ἐθανατώθη ὑπὸ τούτου καὶ πῶς κατά τινα χειμερινὴν καὶ θυελλώδη νύκτα ἐξέπνευσεν ἐπὶ τέλους ἐντὸς φάραγγός τινος καὶ ἡ δυστυχὴς Μαρία, διότι ὥρα νὰ καταστρέψωμεν τὸν λόγον.

Τὸ ἐπικὸν τοῦτο διήγημα περιέχει μὲν γλωσσικά τινα καὶ στιχουργικὰ ἁμαρτήματα, καὶ ὀρθογραφικὰ ἔτι πλείονα, ὧν τινα παρετέθησαν καὶ ἐξηλέγχθησαν ἐν τῇ περυσινῇ ἐκθέσει, χωλαίνει δὲ καὶ περὶ τὴν διασκευὴν τινῶν χαρακτήρων· ἀλλὰ κατά τε τὴν ἐκλογὴν τῆς ὑποθέσεως, τὴν οἰκονομίαν αὐτῆς καὶ τοὺς πλείστους χαρακτῆρας ἐθεωρήθη οὐ μόνον τὸ κάλλιστον τῶν ὑποβληθέντων ἐφέτος εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἓν τῶν ἀρίστων ὅσα ποτὲ ἐν τῷ παρόντι ἀγῶνι ἐβραβεύθησαν. Ὅθεν ἡ ἐπιτροπή, ἀπονέμει τὸ ἆθλον εἰς τὸ ποίημα *Χίος δούλη*. Τοῦτο δὲ κατὰ πλειονοψηφίαν, διότι οἱ καθηγηταὶ Κ. Κουμανούδης καὶ Ῥουσόπουλος, δι' οὓς λόγους ἐξέθεσαν ἐν τοῖς πρακτικοῖς, δὲν ἐθεώρησαν πρέπον νὰ βραβευθῇ τὸ ποίημα.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.

ΑΘΑΝ. Σ. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

ΣΤΕΦ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ. ΚΩΝΣ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΙΟΝ

τοῦ

Γ. ΚΑΝΝΙΓΚΟΣ.

—ooo—

Πολλάκις καὶ εὐτελὴς ἐπὶ λίθου ἐπιγραφὴ συντελεῖ εἰς τὴν διασάφησιν ἀξιολόγου μέρους τῆς ἀρχαίας ἱστορίας. Τοιαύτην, φρονοῦμεν, ἔχει τὴν ἀξίαν καὶ τὸ κατωτέρω ἐπιστόλιον, τοῖς πλείστοις ἄγνωστον, ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ὦ; πάντες ἐνθυμοῦνται, τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα εἶχε γενεῖ τὸ 1827 ἔτος σπουδαιότατον μέλημα τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ κυβερνήσεων. Ὁ μέγας ἡμῶν εὐεργέτης, ὁ Γ. Κάννιγκ, ἐπιθυμῶν νὰ συνδιαλεχθῇ αὐτὸς μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Γαλλίας, τοῦ Βιλλὲλ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ νὰ ὁρίσῃ τὰ περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος, μετέβη μόνος εἰς Παρισίους. Κάρολος ὁ Ι', ὁ οὐχ ἧττον τοῦ Κάννιγκος ἔνθερμος τῶν Ἑλλήνων φίλος καὶ εὐεργέτης, ὑπεδέχθη τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἀγγλίας μετὰ πλείστης ὅσης φιλοφροσύνης, ὁ δὲ Βιλλὲλ εἰς πολλὰς καὶ διεξοδικὰς ἦλθε μετ' αὐτοῦ συνεντεύξεις περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Κάννιγκ κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ συμφωνήσῃ μετ' αὐτοῦ ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις· διότι μίαν τῶν ἡμετ-

ρῶν, μετὰ τὸ τέλος τινὸς τῶν συνεντεύξεων ἐκείνων, ἔγραψε πρὸς ἄλλον διάπυρον τῶν Ἑλλήνων φίλον, ἀνησυχοῦντα, ὡς φαίνεται, περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν συνδιαλέξεων, ταῦτα·

« Φίλτατε Κύριε! Πολλάκις εἶδον τὸν Κ. Βιλλέλ, καὶ βεβαιῶ ὑμᾶς ὅτι εὐχαριστήθην εἰς ἄκρον καὶ δι' αὐτὸν ἰδίως, καὶ διὰ τὴν σύνεσιν μεθ' ἧς ζυγοστατεῖ τὰς περιστάσεις. Συνωμιλήσαμεν περὶ τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος, καί μοι ἀντέταξε πάντοτε τὰς Βουλὰς καὶ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Γαλλίας. Καὶ ἐννοῶ μὲν εἴπερ τις καὶ ἄλλος τοὺς λόγους τούτους· ἀλλὰ δύο ἔθνη τοσαύτην ἔχοντα πρὸς ἄλληλα συμπάθειαν, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία, πολὺ δύνανται νὰ ἐλπίσωσιν ἐτι τὴν ἀμοιβαίαν συνδρομήν. Βεβαιώσατε τὴν ὑμετέραν φιλελληνικὴν ἑταιρείαν ὅτι τὰ πράγματα ἐπὶ τοσοῦτον προεχώρησαν, ὥστε βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν θέλει ἀπολεσθῇ» (*).

Μετὰ μικρὸν ὅμως ἡ Ἑλλὰς ἔπαθε μέγιστον δυστύχημα· ὁ Κάννιγκ, ὅστις, ὑπὲρ αὐτῆς μεριμνῶν, ἀπέστειλεν ἐπὶ τούτῳ εἰς Πετρούπολιν τὸν Δοῦκα Οὐελλιγκτῶνα, τὸν μόνον ἔχοντα, ἐξ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας, ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπέθανε. Τὸ Οὐϊγγικὸν ὑπουργεῖον διεδέχθη ἄλλο μικτὸν ὑπὸ τὸν λόρδον Γόδεριχ, τοῦτο δὲ μετὰ μικρὸν ἀνεπλήρωσε τὸ ὑπὸ τὸν λόρδον Οὐελλιγκτῶνα καθαρῶς Τορικόν.

Ὁ Κάννιγκ ἠγάπα μὲν τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' ὡς ἀνὴρ πολιτικός, ἀνήκων δηλαδὴ εἰς τὴν τάξιν ἐκείνων ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ὁποίων σβέννυνται τὰ αἰσθήματα ὑπὸ τοῦ συμφέροντος, ἠγάπα μᾶλλον τὰ συμφέροντα τῇ ἰδίᾳ πατρίδι. Εὐτυχῶς δὲ συμφέρουσαν τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ ἐθεώρει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Καί τοι κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ Châteaubriand ὅτι· « le libéralisme anglais porte à Mexico le bonnet de la liberté et le turban à Athènes,» βέβαιον εἶναι ὅτι ζῶν ἤθελε πράξει ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀξιολογώτερα ἢ ὅσα οἱ διάδοχοι αὐτοῦ. Τὸ Τορικὸν ὑπουργεῖον κατεδίκασε τὴν ἐν Νεοκάστρῳ ναυμαχίαν εἰπὸν ὅτι οὐδαμῶς δελεάζεται, ὡς τὸ γεῖτον ἔθνος, ὑπὸ λέξεων πομπωδῶν οἷον· δόξα καὶ ἐλευθερία· ὅτι ἀνεζήτει τὰ θετικὰ τῆς Ἀγγλίας συμφέροντα, καὶ ὅτι ἐθνικῆς πολιτικῆς ἴδιον ἦτο ἡ στερέωσις μᾶλλον τῆς δυνάμεως τοῦ Σουλτάνου ἢ ἡ ἐπαύξησις τῆς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας. Ἀλλὰ τοιοῦτος ἦτο ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῆς κοινῆς γνώμης ὁ ῥοῦς, ὥστε τὸ Τορικὸν ὑπουργεῖον ἀντέπραττε μὲν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆς, δὲν ἐδύνατο ὅμως καὶ νὰ ὀπισθοδρομήσῃ.

Ὁ λόρδος Πάλμερστων, μέλος τότε τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἐκεραυνοβόλει τὴν πολιτικὴν ταύτην, καὶ ἠξίου νὰ ἐκαθῶσι τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, κηρύττων ὅτι ἡ μὲν Γαλλία θέλει ἔχει τὴν δόξαν ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπέκτασιν ταύτην, ἡ δὲ Ἀγγλία τὸ ὄνειδος ὅτι περιέστειλεν αὐτά.

(*) Βλέπε Histoire des Etats européens depuis le Congrès de Vienne par le Vicomte de Beaumont-Vassy. Paris, 1846. Tom. 11. p. 56.

Ὁ λόρδος ἄρα Πάλμερστων ἐφαίνετο κληρονομήσας τὴν περὶ Ἑλλάδος πολιτικὴν τοῦ Γ. Κάννιγκος· ἀλλ' ἦλθεν ὥρα καθ' ἣν ἀπέδειξεν ὅτι, καί τοι ζῶντα, νεκρὸν ὅμως, ὡς τὸν Κάννιγκα, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ θεωρῇ αὐτὸν ἡ Ἑλλάς, ὡς ἐγκαταλιπόντα τὴν γενναίαν ἐκείνην πολιτικήν, τὴν ἰδίως τῇ Ἀγγλίᾳ συμφέρουσαν.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐπιστόλιον λέγομεν, ὅτι χρησιμεύει ἴσως πρὸς τοὺς καταγινομένους νὰ ἀποδείξωσιν ἱστορικῶς τίς τῶν δύο Δυνάμεων, ἡ Ἀγγλία ἢ ἡ Ῥωσσία, προέτεινε πρώτη τὸ περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ζήτημα.

Η ΤΣΑΝ ΜΠΙΜΠΗ.

Ἱστορία Ἰνδική.

—ooo—

Ὅτε οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ταμερλάνου κατέβαλλον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου τὰ θεμέλια τῆς κυριαρχίας των, ὡρσία τις καὶ νέα *ρανὶ* (βασίλισσα) ἐκράτει τὸ σκῆπτρον εἰς τὸ κράτος Ἀχμεναγάρα. Ὠνομάζετο δὲ ἡ ἡγεμονὶς αὕτη, ὡς κατὰ παράδοσιν λέγεται, *Τσὰν Μπιμπή*, χάριν βέβαια τῆς λευκοτάτης αὐτῆς ὄψεως· διότι *τσὰν* μὲν σημαίνει λευκόν, ἐπάργυρον, *μπιμπὴ* δέ, κυρίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἠγάπα εἰς ἄκρον τὰς τέχνας, κατέστησε τά τε παλάτια καὶ τοὺς κήπους της ἀριστουργήματα ἀρχιτεκτονικῆς καὶ καλλονῆς, ναούς, οὕτως εἰπεῖν, φιλοκαλίας καὶ κομψότητος. Καὶ ὅμως, πάντα ταῦτα ἦσαν πολὺ κατώτερα τοῦ κάλλους τῆς βασιλίσσης. Πάντες οἱ ποιηταί, ἐν ἐλλείψει μάλιστα ζωγράφων, περιέγραψαν καὶ ἔψαλον αὐτό, καὶ μέχρι τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος σοφός τις μουσουλμάνος, ὁ Ὑσὰρ Ὑδδαύλ, ἀνύμνησεν αὐτὸ διὰ στίχων ἀνακαλούντων εἰς τὴν μνήμην τὴν σανσκριτικὴν φιλολογίαν τῶν πάλαι χρόνων.

« . . . Ἡ στιλπνὴ αὐτῆς κόμη, εὐρύθμως διῃρημένη εἰς δύο, περιέβαλλε τὰς ἁβρὰς καὶ λευκὰς παρειάς της ἀκτινοβολούσας ὑπὸ δρόσου καὶ καθαρότητος.

» Αἱ ἐβένινοι αὐτῆς ὀφρῦς εἶχον τὸ σχῆμα καὶ τὴν δύναμιν τοῦ τόξου τοῦ Κάμα (*), καὶ ὑπὸ τὰ μακρὰ καὶ μαλακά της βλέφαρα, ἐντὸς τῆς μελαίνης κόρης τῶν μεγάλων καὶ διαυγῶν ὀφθαλμῶν της, ἔπλεον, ὡς ἐντὸς τῶν ἱερῶν λιμνῶν τοῦ Ἰμαλάγια ὅπου φοιτῶσιν οἱ θεοί, αἱ φαεινότεραι ἀκτῖνες τοῦ ἐπουρανίου φωτός.

» Λεπτοί, ἴσοι καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτῆς ἐξήστραπτον μεταξὺ τῶν μειδιώντων χειλέων της, ὡς σταγόνες δρόσου εἰς τὸν ἡμίκλειστον κόλπον ἄνθους ῥοιᾶς.

» Τὰ μικρὰ ὦτά της, συμμέτρως πεπλασμένα, αἱ λεπταὶ καὶ ῥοδόχροοι χεῖρές της, οἱ μικροί της πό-

(*) Οὕτως ὀνομάζεται παρὰ τῶν Ἰνδῶν ὁ θεὸς τοῦ ἔρωτος.

Ὁ Σαλαβὰτ Χάν.

δες, παχυλοὶ καὶ τρυφεροὶ ὡς κάλυκες λότου, ἔλαμπον ὡς οἱ ὡραιότεροι μαργαρῖται τῆς Ταπροβάνης, καὶ οἱ ὡραιότεροι ἀδάμαντες τῆς Γολγόνδης.

» Ἡ λεπτὴ καὶ εὐλύγιστος αὐτῆς ζώνη, τὴν ὁποίαν καὶ μία χεὶρ ἀρκεῖ νὰ περιπτυχθῇ, ἐκάλλυνε τὸ περίκομψον κύρτωμα τῶν στρογγύλων ὀσφύων καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ κόλπου αὐτῆς, ὅπου ἀνθοῦσα ἡ νεότης ἐπεδείκνυε τοὺς ἐντελεστέρους τῶν θησαυρῶν της. . . .

» Ποσάκις, ὦ Τσὰν Μπιμπή, καθημένη ὑπὸ τὰς χρυσᾶς πτυχάς, ὑπὸ τοὺς ἀλαβαστρίνους καὶ λιθοκολλήτους θόλους τῶν παλατίων σου, ἢ διαβαίνουσα ὅστις ὑπόπτερος Ἀψαρὰς ὑπὸ τὰ θάλλοντα δένδρα τῶν κήπων σου, παρὰ τὰς μαρμαρίνας πηγάς σου, ἐταράχθης παρὰ τῶν βόμβων τῶν μελισσῶν τὰς ὁποίας ἐδελέαζεν ἡ εὐωδία τῆς πνοῆς σου, ἢ καὶ παρὰ τοῦ ψιθυρίσματος τῆς αὔρας φερούσης μακρόθεν πρὸς σὲ τοὺς περιπαθεῖς στεναγμοὺς πάντων ἐκείνων οἵτινες, ἅπαξ μόνον ἰδόντες σε, δὲν ἐδύναντο νὰ σὲ λησμονήσωσι, σὲ ἥτις ὑπὸ τὰς μαλακὰς πτυχὰς τῆς κιτρίνης σου χλαμύδος, ἐφαίνεσο πλαστουργηθεῖσα ἐκ καθαροῦ ἀργύρου ὑπὸ τῆς θείας χειρὸς τοῦ Βισβακάρμα, τοῦ αἰωνίου ἀγαλματοποιοῦ!....»

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ Τσὰν Μπιμπὴ εἶχε τόσους μνηστῆρας ὅσους καὶ ἡ ὡραία ἐκείνη τῆς Ἰθάκης βασίλισσα· ἀλλ' ὡς ἡ Πηνελόπη, καὶ αὐτὴ ἀπέβαλε τοὺς λάτρας της. Εἴτε ἐξ ὑπερηφανίας εἴτε ἐξ ἰδιοτροπίας ἡ λευκὴ κόρη τῶν Ἰνδιῶν δὲν ἤθελε νὰ ὑποταχθῇ εἰς ἄνδρα· δεικνύουσα δὲ ὅτι περιεφρόνει τὸν ἔρωτα καὶ τὴν λατρείαν, ἐξεδαπάνησε τὰ πολυτιμότερα ἔτη τοῦ ἔαρος αὐτῆς καθημένη μόνη καὶ ἄνευ ὑποστηρίγματος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν προγόνων της.

Ἀλλ' ἦλθεν ὥρα καθ' ἣν μετεμελήθη· διότι, ἱσταμένη μίαν τῶν ἡμερῶν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς πρωτευούσης, εἶδε μακρὰν στίφη μέλανα κατερχόμενα· ἦτο δὲ ὁ Μογγολικὸς στρατὸς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Δελί, εἰσβαλὼν εἰς τὸ πλούσιον κράτος της. Μετὰ μικρὸν στῆλαι πυρὸς καὶ καπνοῦ ἀνυψώθησαν ἐν μέσῳ τῆς πεδιάδος, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ πολέμιοι ἔφερον πῦρ καὶ σίδηρον.

Ὁ κίνδυνος λοιπὸν ἦτο μέγας· ἀλλ' ἡ Τσὰν Μπιμπή, ἀπόφασιν ἔχουσα ν' ἀποθάνῃ μᾶλλον βασίλισσα ἢ νὰ πέσῃ αἰχμάλωτος εἰς χεῖρας ἐχθρικάς, δὲν

ἐνέδωκε· πρὶν ὅμως καταδικάσῃ ἑαυτὴν εἰς θάνατον, ἡ γυναικεία αὐτῆς καρδία ἀνεπόλησεν ἀρχαίαν τινὰ περίστασιν καὶ συνέλαβέ τινα ἐλπίδα. Ἐνθυμήθη ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων ἀναριθμήτων ἐραστῶν τοῦ ὁποίους ἀπέβαλεν, ἦτο καί τις τοῦ ὁποίου τὴν συνδρομὴν δὲν θὰ ἐζήτει ἐπὶ ματαίῳ. Ἔστειλε λοιπὸν ἀμέσως πιστὸν πρέσβυν πρὸς τὸν Σαλαβὰτ Χὰν διὰ νὰ τὸν προσκαλέσῃ εἰς βοήθειάν της.

Ὁ Σαλαβὰτ Χὰν δὲν εἶχε κληρονομήσει παρὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ οὔτε θρόνον οὔτε σκῆπτρον· συγκαταλεχθεὶς ποτε καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ σμήνους τῶν μνηστήρων οἵτινες κατέκλυζον τὴν Ἀχμεναγάραν, ἄλλο τι δὲν εἶχε νὰ θέσῃ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Τσὰν Μπιμπῆς εἰμὴ ὅρκους ποιητοῦ, χάριτας νεότητος καὶ ὄνομα σεβαστόν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεβλήθη καὶ αὐτὸς ὅπως καὶ οἱ ἀντερασταί του, ἀνεμίχθη εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὰς ῥαδιουργίας τῶν φιλοδόξων οἵτινες διηγωνίζοντο τότε νὰ κυριεύσωσι τὴν Ἰνδίαν. Ἀνεμίχθη δὲ ζητῶν νὰ λησμονήσῃ τὸν ἔρωτά του, ἴσως δὲ ἐπιθυμῶν καὶ ν' ἀποθάνῃ· ἀλλ' ἄλλο ἐζήτει καὶ ἄλλο εὗρεν· εὗρε τύχην μεγάλην καὶ δύναμιν· διότι ἐντὸς τριῶν ἐτῶν διεχάραξε διὰ τῆς ἀπάθης του πλούσιον κράτος πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν τῆς Ἰνδίας. Ἀλλὰ καὶ ἡγεμονεύων καὶ ἔνδοξος, τὴν εἰκόνα τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ Τσὰν Μπιμπῆς εἶχεν ἀνεξαλείπτως κεχαραγμένην εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ εἰς αὐτὴν ἀπέδιδε τὰ κατορθώματα καὶ τὴν ἐπιτυχίαν του.

Μόλις ἔφθασεν ὁ πρέσβυς τῆς Τσὰν Μπιμπῆς καὶ συναθροίσας ἀμέσως τοὺς ὑποτελεῖς καὶ τοὺς στρατιώτας του, διευθύνθη δρομαίως πρὸς τὴν Ἀχμεναγάραν.

Δυστυχῶς ὅμως μακρὸν διάστημα διεχώριζε τὰ δύο κράτη· ἡ πολιορκία ἐξηκολουθεῖτο ὁλονέν, καὶ ὁ εὐάριθμος τῶν πολιορκουμένων στρατὸς ἠλαττοῦτο καθ' ἑκάστην. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐφαίνετο ἡ ζητηθεῖσα βοήθεια, ἔπρεπε ταχέως νὰ παραδοθῶσιν. Ἰδοῦσα ἐπὶ τέλους ἡ βασίλισσα ὅτι πᾶσα περαιτέρω ἀντίστασις ἦτο ματαία, κατεκρημνίσθη εἰς φρέαρ βαθύτατον. Ἀλλὰ μόλις τὸ παφλάσαν ὕδωρ ἐκάλυψε τὸ ὡραῖον σῶμα τῆς Τσὰν Μπιμπῆς, καὶ στρατὸς πολυάριθμος ἐφάνη, ὅστις ἐντός τινων ὡρῶν διεσκόρπισε τοὺς πολιορκητάς. Τροπαιοῦχος λοιπὸν καὶ χαίρων ὁ Σαλαβὰτ Χὰν ἔστησε τὰς σκηνάς του ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ κειμένου ἄνωθεν τῆς πόλεως. Ἀλλά, φεῦ! τὰς ἔστησεν ἀργά. Μαθὼν τὴν ἐπιοῦσαν τὸν θάνατον τῆς ἐρωμένης του, ἐκάλεσε τὸν οἰνοχόον του, καὶ τὸν διέταξε νὰ ἀναμίξῃ εἰς τὸ *σερμπέτι* του δραστηριώτατον δηλητήριον· ἔπειτα δέ, ῥοφήσας διὰ μιᾶς τὸ ποτήριον, ἐξέψυξε τὸ βλέμμα ἔχων πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἔκειτο τὸ λείψανον τῆς πολυποθήτου Τσὰν Μπιμπῆς. Οἱ περὶ αὐτὸν ἀνήγειραν τότε τὸ ἐξαίσιον μαυσωλεῖον τὸ ὁποῖον φαίνεται ἔτι καὶ σήμερον, καὶ ὁ λαὸς ἐξακολουθεῖ φέρων εἰς τὸν τάφον αὐτοῦ ἀρώματα, ὀπώρας καὶ ἄνθη.

Φρούριον τῆς Τσὰν Μπιμπῆς

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ.

—ooo—

Τὸ 1849 ἔτος, Γάλλος τις, Κάρολος Βουσσὺς τὸ ὄνομα, στενοχωρηθεὶς εἰς Παρισίους, μετέβη εἰς Νεοεβράκον, ὅπου ἔφθασε τὸν Μάϊον μῆνα. Ὁ Γάλλος οὗτος ἦτο νέος εὐσώματος, ῥωμαλέος, ἐπιτήδειος κυνηγὸς καὶ ἱππεὺς ἄριστος. Εἶχε δὲ καὶ πνεῦμα καὶ γενναιότητα καὶ εὐθυμίαν καὶ ἀξιόλογον χαρακτῆρα, ἀλλ' ἀτυχῶς καὶ χρέη.

Εἰς τοὺς πολιτισμένους τόπους, ὁ δανειστὴς εἶναι

πρόδρομος τοῦ κληρονόμου, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου βλέπεις δικαστικὰ ἐντάλματα καὶ Μεδρεσέν. Ὁ Βουσσὸ ὅμως, ὅστις ἠγάπα τὸν ἥλιον, τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τὴν θέαν τοῦ ἀχανοῦς ὠκεανοῦ, ἀνεχώρησε πρὶν τὸν φιλοξενήσωσιν εἰς τοιαύτην τινὰ εὐάερον οἰκίαν, καὶ ἀνεχώρησε φέρων τίτλους ἰδιοκτήτου ἀπεράντου δάσους, τὸ ὁποῖον ὁ πατήρ του εἶχεν ἀγοράσει πρὸ δέκα ἐτῶν εἰς εὐτελῆ τιμήν, εἰς τὸ Ὅϊον. Ὁ προβλεπτικὸς οὗτος πατήρ, γνωρίζων τὴν παραλυσίαν τοῦ υἱοῦ του, ἀπηγόρευσε ῥητῶς εἰς τὴν διαθήκην του τὴν πώλησιν ἢ καὶ τὴν ὑποθήκευσιν ἔστω καὶ μικροτάτου μέρους τοῦ δάσους πρὸ τῆς παρελεύσεως δέκα ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ ἀφεὶς εἰς τὸν υἱόν του μεγίστην λύπην καὶ πεντακοσίας χιλιάδας φράγκων, τὰς ὁποίας ἐντὸς ὀλίγου μετέβαλεν ὁ κληρονόμος εἰς καπνόν.

Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του ὁ Βουσσὸ, ἐπιθεωρήσας τὴν περιουσίαν του, εἶδεν ὅτι εἶχε δέκα μὲν χιλιάδας φράγκων μετρητῶν, ἑξήκοντα δὲ ἄλλας χρέους. Ἀλλά, κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην ὑπεμειδίασεν, ἐνθυμηθεὶς τὸ μέγα τῆς Ἀμερικῆς δάσος του εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέθετε πολλὰς ἐλπίδας. Ὅλοι ἔχομεν τὴν πετριάν μας, κατὰ τὴν παροιμίαν· εἶχε λοιπὸν καὶ ὁ ἡμέτερος Κάρολος τὴν ἐδικήν του, ἤθελε δηλαδὴ νὰ γείνῃ μέγας ἰδιοκτήτης εἰς τὸν τόπον τῶν Μοϊκανῶν. — Θὰ ἐκχερσώσω, ἔλεγε, τὸ δάσος μου, θὰ κόψω τὰ δένδρα, θὰ κατασκευάσω οἰκίας, θὰ φέρω Γερμανούς, Ἰρλανδοὺς καὶ Μαύρους, καὶ θὰ γίνω εὐεργέτης καὶ φυσικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς μελλούσης πόλεώς μου Bussy-Town. Ἐντὸς πέντε χρόνων θὰ πληρώσω τοὺς δανειστάς μου, θὰ γίνω βουλευτής, ἴσως δὲ καὶ κυβερνήτης τῆς πολιτείας, καὶ θὰ εἶμαι εἰκοσάκις πλέον ἐλεύθερος καὶ ἰσχυρὸς τῶν εἰς Εὐρώπην φίλων μου.

Μόλις ἐλθὼν εἰς Νεοεβόρακον ὑπέβαλε τὰ ἔγγραφα τῆς ἰδιοκτησίας του εἰς δικηγόρον, ὅστις τὰ εὗρεν ἰσχυρότατα· ἔπειτα δὲ, ἐπιστρέψας εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Astor-House, ὅπου εἶχε καταλύσει, ἐγεύθη μὲ πολλὴν ὄρεξιν. Σημειωτέον ἐνταῦθα ἐν παρόδῳ ὅτι τὰ Ἀμερικανικὰ φαγητὰ ὁμοιάζουν πολὺ τὸ ἔθνος· δὲν εἶναι μὲν ἐκ τῶν νοστιμωτέρων καὶ καλητέρων, ἀλλ' ἐκ τῶν ποικιλλωτέρων καὶ θρεπτικωτέρων· καὶ ῥεβέντι καὶ ἀνανὰς καὶ πέπερι, ὅλα εἶναι ἀναμιγμένα, ὡς ἀνάμικτοι εἶναι καὶ οἱ Ἰνδοὶ μετὰ Μαύρων καὶ Εὐρωπαίων. Ὁ Βουσσὸ, ὅστις κατὰ τύχην εὑρέθη ἀντικρὺ ὡραιοτάτης Ἀμερικανίδος, ἐχούσης τοὺς γυμνοὺς ὤμους λευκοτάτους, διέχυσεν ἐντὸς ὀλίγου δαψιλῶς ὅλας τὰς εὐγενεῖς φράσεις ὅσας περιέχει ὁ *Ὁδηγὸς τῶν ξένων*. Ἡ δὲ κυρία καταγοητευθεῖσα, ὡς ἔδειξε τοὐλάχιστον, προέτεινε μετὰ πολλῆς χάριτος πρὸς αὐτὸν τὸ ποτήριόν της, ὅτε ἐκεῖνος, ἀκολουθῶν τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου, ἔλαβε τὸ θάῤῥος νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὴν καμπάνιον οἶνον. Ἡ ἀνέλπιστος αὕτη εὐμένεια τοσοῦτον ἐμέθυσε τὸν φίλον μας, τὸν ὁποῖον ἡ πεῖρα τοῦ Παρισιανοῦ κόσμου δὲν εἶχε φρονιμεύσει, ὥστε ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ εἰς τὴν νέαν κυρίαν ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὴν πρὸς τὸ ἑσπέρας· ἐκείνη δὲ δὲν ἐνόμισε πρέπον νὰ ἀποῤῥίψῃ τὴν πρότασιν.

Παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ μὴ σπεύσῃ νὰ σκανδαλισθῇ, διότι αἱ τοιαῦται παραχωρήσεις δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Αἱ νέαι, ἂν καὶ πολὺ πλέον ἐλεύθεραι τῶν τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας, δὲν ὑποπίπτουν ἴσως εἰς περισσότερα σφάλματα. Εἶναι τάχα ψυχραὶ καὶ φρόνιμοι; Δύσκολος ἡ ἀπόκρισις. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν περιμένουν πολλὰ ἀπὸ τὴν ἐλευθεριότητα τῶν γονέων των, αἰσθάνονται ἑνωρὶς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσωσι πλούσιον σύζυγον. Ἡ νέα ἄρα ἡ ζητοῦσα σύζυγον ἀνάγκην ἐραστοῦ δὲν ἔχει.

Ὁ Βουσσὸς, μὴ γνωρίζων τὰ ἤθη τοῦ τόπου ἐστηρίχθη μετὰ τὸ γεῦμα ἐπί τινος τῶν μαρμαρίνων στηλῶν τοῦ Astor-House, καὶ καπνίζων τὸ σιγάρον του ἔβλεπε διαβαίνον τὸ πλῆθος εἰς Broadway. — Ὁποία θαυμασία ἐλευθερία! ἔλεγε καθ' ἑαυτόν. Μόλις πρὸ μιᾶς ὥρας μ' ἐγνώρισεν ἡ νέα ἐκείνη καὶ ἀμέσως ἐδέχθη καὶ τὸ κρασίον καὶ τὴν ἐπίσκεψίν μου. Ὁποία γλυκεῖα ἐλευθερία ἠθῶν! ὁποία συνετὴ οἰκονομία τοῦ χρόνου!

Ἐνῷ δὲ τοιαῦτα διελογίζετο, ὑψηλός τις νέος, ἀθλητοῦ ἔχων δύναμιν καὶ πρόσωπον εἰλικρινὲς καὶ ζωηρόν, προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ γαλλιστί, ἀλλὰ προφορὰν ἔχων νορμανδικήν·

— Κ. Βαρόνε Βουσσὸ τοῦ Ῥοκεβρύν, ἔχετε συγγενεῖς εἰς Καναδᾶν;

— Μάλιστα, κύριε· ἀλλὰ πόθεν γνωρίζετε τόσον καλὰ τὸ ὄνομά μου;

— Εὐκολώτατα· τὸ εἶδα σήμερον ὅτε τὸ ἐγράψατε εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Astor-House. Ἐγὼ εἶμαι ἱππότης τοῦ Ῥοκεβρύν, πολίτης τῆς κομητείας τῶν Τριῶν Ποταμῶν, εἰς τὸν Κάτω Καναδᾶν, καὶ δικηγόρος εἰς Μοντρεάλ.

— Φίλτατέ μου ἐξάδελφε, ἀνέκραξεν ὁ Βουσσὸ λαβὼν τὴν χεῖρά του, εὐχαριστῶ τὴν τύχην ἡ ὁποία μὲ ἐβοήθησε νὰ ἐνταμωθῶμεν. Πρὸ πολλοῦ ἐλησμόνησα τὸν τίτλον τοῦ βαρόνου καὶ τὸ ὄνομα Ῥοκεβρύν.

— Πῶς τὰ ἐλησμόνησες! ἀνερώνησεν ὁ Καναδός· τὸ ὄνομα τοῦ Ῥοκεβρὺν δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα λησμονοῦνται εὐκόλως. Ἡμεῖς οἱ Καναδοὶ φυλάττομεν καλήτερα τὴν ἐνθύμησιν τῶν Γάλλων πατέρων μας.

— Συγχώρησόν με, ἀγαπητέ μου ἐξάδελφε, ἐπανέλαβε μειδιῶν ὁ Βουσσὸ. Τὸ 1792 ὁ πάππος μου, θερμὸς δημοκράτης, ἀγαπῶν πολὺ τὴν πατρίδα, τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἐνόμισε καλόν, διὰ νὰ σώσῃ τὰ τρία ταῦτα πολύτιμα ἀγαθά, νὰ κάμῃ τινὰς θυσίας εἰς τὰς προλήψεις τοῦ καιροῦ. Ἀφῆκε λοιπὸν τὴν βαρονίαν του καὶ τὸ ὄνομα Ῥοκεβρύν, ἔτρεξεν εἰς τὸν πόλεμον μὲ τοὺς ἄλλους καὶ ἔγεινε συνταγματάρχης τῆς δημοκρατίας. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαρέγγου, ἐπειδὴ οἱ καιροὶ ἔγειναν γλυκύτεροι καὶ ὁ πατριωτισμός του δὲν ἦτον πλέον ὕποπτος, κατέθεσε μὲν τὰ ὅπλα, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμήθη οὔτε τοὺς τίτλους του οὔτε τὸ παλαιόν του ὄνομα. Ὅλος ὁ στρατὸς τὸν ἐγνώριζεν ὡς Βουσσὸ, τὸν ὠνόμαζεν ἀνδρεῖον, καὶ τοῦτον τὸν τίτλον ἐτήρησεν. Ἰδοὺ διατί ὀνομάζομαι σήμερον Κάρολος Βουσσό, γέννημα τῶν Παρισίων, περιηγητὴς τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἰδιοκτήτης δάσους κειμένου, δὲν ἠξεύρω τῇ ἀληθείᾳ ποῦ, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σιόου καὶ τοῦ Red-River, νομίζω, πρὸς τὸν τεσσαρακοστὸν βαθμὸν τοῦ βορείου πλάτους.

— Διατί λοιπὸν ἔγραψες εἰς τὸ βιβλίον· βαρόνος Βουσσὸ τοῦ Ῥοκεβρύν;

— Διότι οὕτω ἐτυνείθισα νὰ γράφω εἰς τὰ ξενοδοχεῖα τῆς Κλβετίας καὶ Γερμανίας· οἱ τίτλοι θαμβόνουν τοὺς ξενοδόχους.

— Ἐπειδὴ λοιπὸν εὐτύχησα νὰ ἀπαντήσω συγγενῆ, ὁ ὁποῖος, εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῶν λύκων καὶ τῶν κυνηγῶν τῶν ταλλάρων, θεωρεῖται σχεδὸν φίλος, πρέπει νὰ τὸν δώσω μίαν καλὴν συμβουλήν.

— Καὶ δύο, φθάνει μόνον νὰ μὴ μὲ καθυποβάλουν εἰς ὑποχρεώσεις.

— Τοιαύτη εἶναι ἡ τύχη ὅλων τῶν συμβουλῶν. Εἶσαι ἄπειρος ἀκόμη τῶν πραγμάτων μας· ἀπόφευγε λοιπὸν τὰς συνεντεύξεις τῆς Κ. Κόρας Βουτερφλάϋ.

— Ποία εἶναι αὐτὴ ἡ Κ. Κόρα Βουτερφλάϋ; ἠρώτησε μὲ ἦθος ἀδιάφορον ὁ Βουσσό.

— Εἶναι κόρη ὡραιοτάτη, ἔχουσα ὀφθαλμοὺς γαλανούς, κόμην ξανθήν, εἴκοσιν ἔτη, ἦθος γλυκὺ καὶ ἀφελές, ὡραίους ὤμους, ὀδόντας μικροὺς καὶ λευκοὺς ὡς νέου σκύλου, μέσην στρογγύλην, χείλη ῥοδοκόκκινα, χίλια τάλλαρα κατ' ἔτος, μεγάλην κλίσιν εἰς τὸ νὰ ἐξοδεύῃ δέκα χιλιάδας, καὶ ζητοῦσα ἄνδρα πλούσιον διὰ νὰ πληρόνῃ τὰ μεταξωτά της καὶ τὰς ὀρέξεις τῆς φαντασίας της. Εἰς ἕνα λόγον, εἶναι ἡ νέα ἐκείνη ἡ ὁποία συγκατετέθη νὰ τὴν ἐπισκεφθῇς ἀπόψε τὴν ἐννάτην ὥραν.

— Γνωρίζεις, βλέπω, θαυμάσια τὰς ὑποθέσεις μου, εἶπεν ὁ Βουσσὸ μισογελῶν ἀλλὰ καὶ μισοθυμωμένος.

— Μὴ πολυπαρατηρεῖς τὴν ἀδιακρισίαν μου, ἐπανέλαβεν ὁ Ῥοκεβρύν. Εἶδες τὴν ξανθὴν ἐκείνην νέαν καὶ τὴν ἠγάπησες, δηλαδὴ ἠκολούθησες κατ' ἀκρίβειαν τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν τῶν Γάλλων τῆς Γαλλίας. Οἱ Ἄγγλοι ἀγαποῦν τὰ ἄλογα, οἱ Γερμανοὶ τὸν ζῦθον, οἱ Ἀμερικανοὶ τὸ ῥακί, καὶ οἱ Γάλλοι τὰς κυρίας. Βεβαίως ἡ κλίσις τούτων εἶναι εὐγενεστάτη καὶ δὲν τὴν καταδικάζω διόλου· ἀλλὰ τὸ κατὰ σέ, σὲ συμβουλεύω νὰ ὑπάγῃς ἀμέσως νὰ ἐπισκεφθῇς τὸ δάσος σου.

— Τὸ δάσος μου δὲν θὰ φύγῃ.

— Καὶ ἡ Κ. Κόρα δὲν θὰ φύγῃ. Πρόσεχε, φίλε μου, ἀπὸ τὴν νέαν τὴν ζητοῦσαν ἄνδρα, διότι δὲν ὑπάρχει τι ἄλλο πλέον ἐπικίνδυνον εἰς τὴν γῆν. Ἐκυνήγησα ἄρκτους εἰς τὴν Νέαν Βρουνσβίκην καὶ πανθῆρας εἰς Τεξᾶς· ἀλλ' οὔτε αἱ ἄρκτοι, οὔτε οἱ πανθῆρες δὲν εἶναι τόσον τρομεροὶ ὅσον μία Ἀμερικανὶς ζητοῦσα ἄνδρα.

— Καὶ μήπως θὰ μὲ βάλῃ τὸ μαχαῖρι εἰς τὸν λαιμόν; Ἐὰν δὲν τὴν θέλω δὲν τὴν ὑπανδρεύομαι, καὶ οὔτε πατέρας οὔτε ἀδελφοὺς φοβοῦμαι.

— Βλέπω, ἀγαπητέ μου ἐξάδελφε, ὅτι ἔχεις μεγίστην ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν μου. Τί μανθάνετε λοιπὸν εἰς τοὺς Παρισίους; Πρὸς τί ὁ περιώνυμός σας πολιτισμός; ὅλον πιστόλια καὶ σπαθία ὀνειρεύεσθε. Ἐδῶ ὅμως τὰ πράγματά μας εἶναι διαφορετικά. Οἱ Γιαγκοὶ (*) εἶναι ἄνθρωποι ἀνεξίκακοι καὶ ὀλίγον φροντίζουν διὰ τὰς θυγατέρας των. Τί μέλει, παρακαλῶ, εἰς τὸν Κ. Σαμουὴλ Βουτερφλάϋ, τὸν πατέρα τῆς Κ. Κόρας, ἂν ἡ κόρη του ἐρασθῇ ἢ ὄχι· μήπως τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο αὐξάνῃ ἢ ἐλαττόνῃ τὴν τιμὴν τοῦ βαμβακίου; Ὁ γέρων Σαμουὴλ ἠξεύρει κάλλιστα ὅτι ἡ ἀθῶα Κ. Κόρα, ἂν ἐνοχοποιηθῇ, θὰ ἐνοχοποιηθῇ ἐν γνώσει, καὶ ὅτι θὰ ὑπανδρευθῇ μὲ ἄνθρωπον φορτωμένον τάλλαρα. Ἡ Κ. Κόρα ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅλας τοῦ κόσμου τὰς τρέλας, νὰ φύγῃ μὲ τὴν εὐχήν του, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Εὐρώπην ἢ τὸ Χιλί· εἰς μίαν μόνην τρέλαν δὲν θὰ ὑποπέσῃ, νὰ πάρῃ ἄνδρα πτωχόν.

— Δὲν θὰ τὴν ὑπανδρευθῶ.

— Ἐγὼ ὅμως σὲ βεβαιόνω ὅτι θὰ τὴν ὑπανδρευθῆς. Γνωρίζεις τὴν ἱστορίαν τοῦ λοχαγοῦ Ῥοβέρτου Ἴγγλις, τοῦ φίλου μου; Ἦτον νέος, χορδομένος, μυρισμένος, ἀλειμμένος, λεπτός, εὔστροφος, γελαστικός, ὀχληρός, τρισεκατομμυριοῦχος, αἰωνίως καταγινόμενος εἰς ἄλογα καὶ γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ὅλαι τὸν ἐλάτρευαν. Αἱ νέαι, ἤ, ὡς τὰς λέγουν ἐδῶ, αἱ ὡραῖαι, ἐφιλοτιμοῦντο ποία νὰ ἑλκύσῃ ἕν του βλέμμα· αὐτὸς ὅμως διέβαινε μεταξὺ αὐτῶν ὑπερήφανος καὶ ἀκατάδεκτος. Μίαν τῶν ἡμερῶν, ὡραιοτάτη τις μελαγχροινή, ἡ Κ. Καρολίνα Βογάν, τὸν ἐπροσκάλεσεν εἰς τὸ δωμάτιόν της νὰ δειπνήσουν οἱ δύο. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, ἀλλὰ τὰ ἤθη εἶναι, ὡς λέγουν, καλήτερα. Ὁ Ἴγγλις ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν, ἐμέθυσε καὶ ἐκοιμήθη εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Κ. Καρολίνας. Τὸ πρωὶ ἐκτύπησεν ἡ θύρα, καὶ ἡ νέα περίφοβος καὶ μὲ κόμην λυτήν, ἐξεκλείδωσε καὶ εἶδεν ἔμπροσθέν της ἕνα παπᾶν, τοὺς γονεῖς της καὶ δύο μάρτυρας. Ὁ Ἴγγλις ἐξυπνήσας διεμαρτύρετο περὶ τῆς ἀθωότητός του· ἀλλ' εἰς μάτην, διότι σὲ τὸν ἐστεφάνωσαν τὸν καλόν σου μεθυσμένον. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν του ἀνεχώρησεν εἰς τὰς νήσους Σάνδουϊς, ἐκείνη ὅμως ἔμεινε μὲ εἴκοσι χιλιάδας ταλλαράκια εἰσόδημα.

— Ὁ λοχαγός σου, φίλε μου, ἦτον ἄνανδρος. Ἀλλ' ἐγὼ πρὸς τοῖς ἄλλοις τί ἔχω νὰ φοβηθῶ; Δὲν ἔχω πλέον τίποτε.

— Καλὰ τέλη λοιπόν! Πρόσεχε ὅμως ἀπὸ τὸν παπᾶν. Ὑγίαινε!

— Σὲ εὐχαριστῶ, ἐξάδελφέ μου· ἐλπίζω νὰ ἐνταμωθῶμεν καὶ πάλιν, καὶ ὅτι ἡ γνωριμία μας ἡ ὁποία τόσον περιέργως ἔγεινε, θὰ γείνῃ ἐπὶ τέλους σταθεροτάτη φιλία.

— Εὐχαρίστως, ἀπεκρίθη μειδιῶν ὁ Ῥοκεβρύν. Μὲ ἀρέσεις, δὲν ἐννοῶ διὰ τί, ἴσως διότι ὁ πρόπαππός μου ἐγεννήθη εἰς Κάεν ἢ Κωδεβέκ, εἰς τὸν τόπον τῶν μήλων καὶ τοῦ ῥακίου, καὶ διότι δὲν ὁμιλεῖς τὴν βάρβαρον ἐκείνην γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν

(*) Οἱ ἐξ Εὐρωπαίων Ἀμερικανοί.

συρίζουν μεταξὺ τῶν ὀδόντων των οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἀμερικανοί. Ὅταν βαρυνθῇς τὰ γαλανὰ μάτια ἔλα νὰ μ' εὕρῃς εἰς Μοντρεάλ· καὶ ἂν ἔχῃς ἀνάγκην συμβουλῆς ἢ συνδρομῆς διὰ νὰ ἐκχερσώσῃς τὸ δάσος σου, θὰ μ' εὕρῃς πρόθυμον.

— Πῶς! ἀναχωρεῖς τόσον γρήγορα;

— Ἐπεθύμουν νὰ ἤμην τώρα εἰς τὸν Καναδᾶ μου· τὸ Νεοεβόρακον μὲ καταστενοχωρεῖ. Ἕνας θεῖος τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώριζα, ἔμπορος παστῶν, ἔκαμε τὴν ἀνοησίαν ν' ἀποθάνῃ, καὶ ἀφῆκε τὴν κατάστασίν του ὅλην εἰς τὴν ἀδελφήν μου καὶ εἰς ἐμέ. Γνωρίζεις τὴν περιέργειαν τῶν γυναικῶν· ἡ ἀδελφή μου ἠθέλησε νὰ ἰδῇ τὸ Νεοεβόρακον, καὶ ἐγὼ δὲν ἀντέτεινα, ἐπειδὴ εἶναι τὸ πλέον ἀξιέραστον κοράσιον τοῦ κόσμου, καὶ μὲ κάμει ὅ,τι θέλει. Πρὸ ἑνὸς μηνὸς ἐδιορθώσαμεν τὰς ὑποθέσεις μας, καὶ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀναχωροῦμεν.

Μόλις δὲ ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του, καὶ νέα τις κόρη ἐξαισίας ὡραιότητος καὶ καθαρά, κόμην ἔχουσα μαύρην καὶ ὀφθαλμοὺς γαλανοτάτους καὶ ζωηροὺς συγχρόνως, ἦλθεν ἀκροποδητὶ ὡς θεά, καὶ λαβοῦσα ἐλαφρῶς τὴν χεῖρα τοῦ Καναδοῦ· — Λοιπόν, εἶπεν, Ἐρρῖκε, μὲ φωνὴν λεπτὴν καὶ γλυκεῖαν, μ' ἐλησμόνησες; Εἶναι τετάρτη ὥρα καὶ ἀκόμη δὲν ὑπήγαμεν εἰς τὸν περίπατον. Ἰδοὺ πῶς ἐστολίσθηκα διὰ νὰ σὲ ἀρέσω.

Εἶπε, καὶ μὲ κίνημα χειρὸς πλῆρες χάριτος ἠθέλησε νὰ σύρῃ τὸν ἀδελφόν της· ἀλλ' οὗτος, σταθεὶς ἀκίνητος, παρουσίασεν εἰς αὐτὴν τὸν Βουσσύν.

Φοβοῦμαι πολὺ μὴ ὁ ἥρως μου φανῇ πρὸς τὸ ὡραῖον ἥμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀνάξιος τῆς συμπαθείας του, ἐὰν διηγηθῶ ἀκριβῶς τί συνέβη τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς τὴν καρδίαν του· καὶ ὅμως, καθὸ ἱστορικός, πρέπει νὰ μὴ κρύψω τὴν ἀλήθειαν. Μόλις ὁ Βουσσὺς μας εἶδε τὴν νέαν Καναδήν, καὶ ἐλησμόνησε κατὰ κράτος καὶ τὴν Κ. Κόραν Βουττερφλάϋ, καὶ τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ ὅλους τοὺς ὅρκους ὅσους ἔδωκεν ἢ ἤκουσεν ἐπὶ δέκα ἔτη. Ναὶ μὲν ἦτον ἀξιολογώτατος καὶ εἰλικρινέστατος νέος, ἀλλ' εἶχε καὶ εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἡλικίαν, καὶ ἕως εἰς αὐτὴν δὲν εἶναι ἀπηγορευμένα ἀπὸ τὸν ἔρωτα τὰ στραβοπατήματα καὶ αἱ λοξοδρομίαι. Ὁ Βουσσὺς εἶχεν ἐρασθῇ ὅλων τῶν γυναικῶν, ἂν ὄχι ὅλων, τῶν εὐμόρφων τοὐλάχιστον· διότι δὲν ἠρᾶτο εἰμὴ μόνου τοῦ κάλλους αὐτῶν. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἔρωτος δὲν εἶναι κοινόν, διότι ἡ αἴσθησις τοῦ κάλλους εἶναι σπανιωτέρα ἢ ὅσον νομίζομεν· πόσοι διέβησαν πλησίον του χωρὶς νὰ τὸ γνωρίσωσιν! ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ὁ ἀληθὴς ἔρως. Ἀγαπῶντες τὸ κάλλος τῆς γυναικός, καὶ μὴ ἀγαπῶντες παρὰ τοῦτο, δὲν ἀγαπῶμεν τὴν γυναῖκα αὐτήν. Ἴσως φανῇ σοφιστικὴ ἡ διάκρισις αὕτη. Ὅσοι ὅμως ἀνέγνωσαν τὸν Φαῖδρον τοῦ Πλάτωνος, θὰ μὲ συγχωρήσουν ἑρμηνεύοντα κακῶς τὴν ἰδέαν μου· ἀφοῦ ὁ Ἕλλην συγγραφεὺς ὑπῆρξε σκοτεινός, ἔχω κἀγὼ τὸ δικαίωμα νὰ εἶμαι ἀκατάληπτος. Ἐννοῶ λοιπόν, καὶ ὅλοι οἱ φρόνιμοι θὰ μ' ἐννοήσωσιν, ὅτι ὁ Βουσσὺς ἠράσθη πρῶτον τότε τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἔκλινεν εὐσεβάστως τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τῆς νέας Καναδῆς, ἐταλαντεύθη ὀλίγον, καὶ ἀναλαβὼν τὸ ἀτάραχον ἦθός του, ἀπέτεινε πρὸς αὐτὴν εὐγενῆ τινα λόγια εἰς ἃ ἀπεκρίθη ἐν συντόμῳ καὶ μὲ πολλὴν χάριν. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ῥοκεβρὺν καὶ ἡ ἀδελφή του κατέβησαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ East-River, καὶ ἀφῆκαν τὸν ταλαίπωρον Βουσσὺ μὲ θαμβωμένους ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἀκτινοβόλου ἐκείνου μετεώρου.

Τὸ ἑσπέρας ἐδείπνησεν εὔθυμος χωρὶς διόλου νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν Κ. Κόραν Βουττερφλάϋ, καὶ ὑπῆγε νὰ περιδιαβάσῃ εἰς Broadway διὰ νὰ ἀναπολήσῃ ἡσυχότερα τὴν ὡραίαν Καναδήν, ὅτε ἤκουσε σημαινομένην τὴν ἐννάτην ἀπὸ ὅλα τὰ ὡρολόγια τῆς πόλεως. Ὁ κρότος αὐτὸς ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην του τὸ χρέος του. — Πόσον βαρύνομαι, εἶπε καθ' ἑαυτόν, νὰ ὑπάγω νὰ ὁμιλήσω περὶ ἔρωτος εἰς τὴν Ἀμερικανὴν ἐκείνην κοῦκλαν, ἐνῷ ἡ καρδία μου κυριεύεται ἀπὸ ἄλλο αἴσθημα! Τῇ ἀληθείᾳ, ἀνόητος εἶναι ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ φαίνεται ἀρεστὸς εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Μ' ἔρχεται ν' ἀφήσω εἰς τὰ κρῦα τοῦ λουτροῦ τὴν Κ. Κόραν . . . Πλήν, ὄχι, ἐπανέλαβε μετὰ μικρὰν σκέψιν, δὲν πρέπει νὰ ἐντροπιάσω τὸ ἔθνος μου· ποτὲ Γάλλος δὲν ἀποβάλλει τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Ἔρωτος. Ἐμπρὸς λοιπόν. Καὶ ἐπιδιορθώσας τὸν λαιμοδέτην του πρό τινος τῶν κατόπτρων τοῦ ξενοδοχείου, ἐφόρεσε καινουργῆ χειρόκτια καὶ ἀνέβη.

Ἡ Κ. Κόρα Βουττερφλάϋ τὸν ἐπερίμενεν ἔνοπλος· ἐκάθητο φοροῦσα ἔνδυμα τοῦ χοροῦ, ἐντός τινων τῶν αἰωρητῶν ἐκείνων θρανίων τὰ ὁποῖα ἐφεῦρεν ἡ ἀεργία τῶν μιγάδων, καὶ ὑπολογίζουσα διὰ τοῦ φρονίμου καὶ θετικοῦ νοός της τὴν περιουσίαν τοῦ νέου Γάλλου. Ἦτο δὲ ἀληθῶς νέα πλήρης θελγήτρων, εὔμορφος ὡς αἱ πλεῖσται τῶν Ἀμερικανίδων, ἔμπειρος περὶ τὰ ἐρωτικὰ ὡς γραῖα, καὶ εἶχεν ἀρετὴν ἐσκεμμένην, δηλαδὴ τὴν στερεωτέραν καὶ τὴν ἧττον ὀλισθηρὰν ὅλων τῶν ἀρετῶν· ἐν ἑνὶ λόγῳ, εἶχε μὲν κάλλος ῥόδου ἀνοικτοῦ, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν ἀπρόσβλητον εὐλαβοῦς γραίας. Ὅτε ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν γάμου, ὁ πατήρ της Σαμουὴλ Βουττερφλάϋ, ἀπέτεινεν αὐτῇ τὸ ἑξῆς λογίδριον, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ τῇ χρησιμεύσῃ ὡς κανὼν διαγωγῆς καὶ εὐαγγέλιον·

« Φιλτάτη μου Κόρα, σὲ ἀγαπῶ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἐπιθυμῶ τὴν εὐτυχίαν σου. Σὲ δίδω λοιπὸν χίλια τάλλαρα κατ' ἔτος· καὶ μὲ τὰ χρήματα αὐτά, ὡς καὶ μὲ τὰ χρέη τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ κάμῃς, φρόντισε νὰ εὕρῃς σύζυγον. Ἐὰν ἐντὸς πέντε ἐτῶν δὲν ἐπιτύχῃς, ἡ σύνταξίς σου θὰ ὀλιγοστεύσῃ κατὰ τὸ ἥμισυ, ἀντὶ δὲ τῶν ἄλλων πεντακοσίων θὰ σὲ δώσω τὴν πατρικήν μου εὐχήν. »

Ἡ χρυσοστομικὴ αὐτὴ ὁμιλία κατένυξεν εἰς ἄκρον τὴν Κ. Κόραν, καὶ ἰδοὺ αὐτὴ πρὸ τριῶν ἐτῶν ζητοῦσα ἄνδρα, πρᾶγμα δηλαδὴ κοινότατον μὲν ἀλλὰ πολύτιμον. Καθ' ἑκάστην ἔρριπτε τὰ δίκτυά της κατὰ τύχην ἐν μέσῳ τοῦ ἀναριθμήτου καὶ ποικίλου λαοῦ τοῦ κατακλύοντος τὸ Νεοεβόρακον· ἀλλὰ μόλις ἐμυρίζοντο αὐτὰ οἱ παχύτεροι ἰχθύες, καὶ ἐτρέποντο σπεύδοντες· ἡ δὲ Κόρα ἔμενε κόρη μὲ ὅλους της τοὺς ἀγῶνας. Ὅθεν, ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἐπροσπάθει νὰ σαγηνεύσῃ ἑκατομμυριούχους, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἦλθε καὶ εἰς νερὰ λεπτοτέρους ἔχοντα ἰχθύας. Ἐν τοσούτῳ, ῥρίσσουσα ἔβλεπεν ἐρχομένην τὴν προθεσμίαν τῶν πέντε ἐτῶν, καὶ μετ' αὐτῆς τὴν ἐλάττωσιν τῶν πεντακοσίων στρογγύλων. Ἡ φήμη τοῦ κάλλους της νῦξανεν ἀδιακόπως, καὶ εἰς τὰς νέας, τὰς ἀγάμους, τὸ κάλλος τὸ περίφημον εἶναι κάλλος ἀνωφελές. Τὸ κατ' ἐμέ, κινδυνωδέστατον θεωρῶ τὸ νὰ κατατάσσεταί τις ἔστω καὶ μετὰ τῶν ἰσχυροτέρων καὶ τῶν ἐμπειροτέρων. Ἡ Κόρα ἐκάθητο εἰς τὴν ἀνωτέραν βαθμίδα τῶν ὡραιοτέρων· ἐνθυμήθητε δὲ τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸν χωρικόν. Ὡς οὗτος ἐβαρύνθη ν' ἀκούῃ ἐπικαλούμενον τὸν Ἀριστείδην δίκαιον, οὕτω καὶ οἱ ἐν Νεοεβοράκῳ ἐβαρύνθησαν ν' ἀκούωσι τὴν Κόραν ἐπονομαζομένην ὡραίαν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἠσθάνετο καὶ αὐτή, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ὡραίους της ὀφθαλμοὺς ἔστρεφε κατὰ προτίμησιν πρὸς τοὺς ξένους, διότι οὗτοι δὲν εἶχον ἀκούσει, πρὶν ἔλθωσι, τὴν φήμην της. Ἰδοὺ πόθεν ἡ πρόσκλησις τοῦ Βουσσύ. Πλὴν τούτου, ὁ Γάλλος μας ἦτον εὐγενὴς τοὺς τρόπους, εἶχε πνεῦμα, ἐφαίνετο πλούσιος, καὶ ἦτον ἐνδεχόμενον νὰ τὴν φέρῃ εἰς Παρισίους, εἰς τὸν ἐπίγειον αὐτὸν παράδεισον ὅλων τῶν γυναικῶν τοῦ κόσμου. Ταῦτα ἀναλογιζομένη ἡ ὡραία κόρη, ἐπερίμενε τὸν ξένον της· αἱ ὧραι ἐφαίνοντο χρόνοι, καὶ οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας της ἐγίνοντο ταχύτεροι. Τέλος πάντων ἰδοὺ ὁ Βουσσύς.

Ἐκείνη ὅμως, χωρὶς νὰ σηκωθῇ, τὸν ἐχαιρέτισε μὲ νεῦμα καὶ μειδίαμα πλήρη χάριτος, καὶ τὸν ἐπρότεινε νὰ καθήσῃ. Ὁ Βουσσύς, ὅστις δὲν ἠπόρει εὐκόλως, ἠπόρησε τὴν φορὰν ταύτην διὰ τὸ εἶδος τῆς ὑποδοχῆς. Μὲ ὅλας τὰς προειδοποιήσεις τοῦ Ῥοκεβρύν, δὲν ἤλπιζεν ὅτι θ' ἀπήντα τοσούτῳ ἐπιδεξίαν συμπεριφορὰν εἰς περίστασιν τόσῳ δύσκολον· πρὸ πάντων δὲ ἐδυσκολεύετο νὰ συνειθίσῃ τὴν αἰωνίαν ἐκείνην κίνησιν τοῦ θρανίου τὴν ὁποίαν οὐδ' ἡ ὁμιλία δὲν διέκοπτεν. — Ὁπωσδήποτε, εἶπε καθ' ἑαυτόν, τοιαύτη ἡ Ἀμερικανικὴ συνήθεια. Διὰ τί ν' ἀπορῶ διὰ τὴν εὐάρεστον αὐτὴν οἰκειότητα; Ἐὰν αἱ γυναῖκες τῆς Ἀμερικῆς ἀποκρούουσι τοὺς κανόνας ἐκείνους τῆς εὐρωπαϊκῆς συνηθείας, οἵτινες, ὁμοῦ μὲ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀρετήν, τὰς ὑπερασπίζονται ἐναντίον τῆς αὐθαδείας τῶν ἀνδρῶν, ἐγὼ θὰ τὰς διορθώσω;

Ἡ σκέψις αὕτη ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν συνήθη φαιδρότητα καὶ παῤῥησίαν του· ὡμίλησεν ἐνθέρμως περὶ ἔρωτος, καί, ὡς γνωστόν, ὁσάκις περὶ τούτου πρόκειται μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἡ ὁμιλία εἶναι ἀνεξάντλητος. Ὡμίλησε δὲ καὶ περὶ σταθερότητος, καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ἄλλον ἥρωα πίστεως καὶ εὐσταθείας. Ἡ Κόρα, ἥτις πολλὰ ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ τούτου, ἐπροσποιήθη ὅτι τὸ πιστεύει καὶ τὸν ἠρώτησε ποῖον κάλλος ἐπροτίμα. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη εὐγενῶς ὅτι ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης δὲν εἶχε γνωρίσει τὸ κάλλος, καὶ ὅτι τότε μόνον ἤρχιζε νὰ τὸ ἐννοῇ. Καὶ ἐπερίγραψε τὴν εἰκόνα τῆς ὡραίας Ἀμερικανίδος, μὴ λησμονήσας μήτε τὸ χρῶμα τῆς κόμης, μήτε τὸ γαλανὸν τῶν ὀφθαλμῶν, μήτε τὸ ῥοδοκόκκινον τῆς ὄψεως, μήτε τὴν στρογγύλην μέσην, ἀλλὰ μήτε τὴν κομψότητα τοῦ ἐνδύματός της. Καὶ ταῦτα εἰπών, τὴν ἐπλησίασεν, ἔλαβε τὴν χεῖρά της καὶ τὴν ἠσπάσθη δὶς μὲ ζέσιν ψυχῆς εὐσεβοῦς· ἡ δὲ νέα τὴν ἔσυρε χωρὶς νὰ ὀργισθῇ μέν, ἀλλ' ἐρυθριάσασα καὶ χαμηλώσασα τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ Βουσσὺς ἐξήφθη τότε· δὲν ὑπεκρίνετο σχεδὸν πλέον τὸν ἐρωτόληπτον, ἀλλ' ἤρχιζε νὰ αἰσθάνεται ὅτι τὸν κατέκτησεν ἡ ἀληθὴς ἢ πλαστὴ συγκίνησις τῆς Κόρας. Μὴ λησμονήσωμεν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποκριθῇ τις ἀτίμωρητὶ ἔρωτα πρὸς νέαν καὶ ὡραίαν γυναῖκα.

Αἴφνης, ἐνῷ ὁ Βουσσὺς ἐλησμόνει καὶ τὸν κόσμον ὅλον καὶ τὰς φρονίμους τοῦ Καναδοῦ συμβουλάς, ἡ Κ. Κόρα ἥτις δὲν ἐλησμόνει ποτέ, καὶ εἰς τὰς κρισιμωτέρας περιστάσεις, τὸ οὐσιῶδες, ἀπέτεινε πρὸς τὸν ἥρωά μας ἐρώτησιν, ἥτις ἔπεσεν ἐπὶ τῆς ζεούσης καρδίας του ὡς μέγα κῦμα ψυχροῦ ὕδατος· τὸν ἠρώτησεν ἂν θὰ μείνῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἂν εἶναι πλούσιος. Ἡ ἐρώτησις αὕτη, ἐπιτηδείως εἰσαχθεῖσα μεταξὺ δύο φιλημάτων, ὡς πικρὸν καταπότιον τὸ ὁποῖον περιτυλίσσομεν μὲ ζάχαριν διὰ ν' ἀπατήσωμεν τὰ παιδία, ἐπανέφερε τὸν Βουσσὺν εἰς τὸν νοῦν του. Καὶ ἐγερθεὶς μὲ ἦθος ἀτάραχον, ἐπειδὴ κατὰ τὴν θέρμην τῆς συνομιλίας εἶχε γονατίσει πρὸ τῆς Ἀμερικανίδος, ἀπεκρίθη ὅτι εἶχεν ἀπέραντα δάση εἰς τὸ Ὄϊον. Ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις αὕτη δὲν εὐχαρίστησε τὴν ἐρωτήσασαν.

— Πῶς! δὲν ἔχετε οὔτε οἰκίαν, οὔτε ἐμπόριον, οὔτε τι ἄλλο;

— Ἀδιάφορον ἀφοῦ σᾶς ἀγαπῶ.

— Καὶ ἐγώ, φίλτατε κύριε, σᾶς ἀγαπῶ, καὶ πολλὰ περιποιοῦμαι, ἂν καὶ ἀρχίζω νὰ ὑποπτεύωμαι ὅτι δὲν θὰ μὲ ἀγαπᾶτε πολὺν καιρόν. Ἀλλ' ὅταν θὰ ὑπανδρευθῇ τις ὁ ἔρως μόνος δὲν ἀρκεῖ.

— Σᾶς ἐννοῶ, ἀπεκρίθη ὁ Βουσσύς, χρειάζονται καὶ μερικὰ σάλια καὶ ἀδάμαντες καὶ . . . . Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ σκεπτώμεθα περὶ ὠφελίμων ἢ ἀνωφελῶν πραγμάτων εἰς τὴν ὑπανδρείαν; Ἂς χαρῶμεν τώρα, φιλτάτη Κόρα, καὶ ἂς ἀφήσωμεν τὰ μέλλοντα εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν. Σὲ λατρεύω, μὲ ἀγαπᾷς· εἴμεθα ἄρα εὐτυχεῖς.

— Ὡραία ἠθική! κύριε, ἀνέκραξεν ὀργισθεῖσα ἡ Κόρα· τιμιώτατα λόγια! Ὄχι, κύριε· ὁ Θεός, ἐπιτρέψας τὸν ἔρωτα, ἐπιβάλλει τὸν γάμον. Ἀνάγνωθι τὴν Βίβλον· « Ἕνεκα τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικί. » Ὁμιλεῖ πούποτε ἡ παλαιὰ ἢ ἡ νέα Γραφὴ περὶ ἐρασταῖ; Ὁ μὲν Ἰσαὰκ ἐνυμφεύθη τὴν Ῥεβέκκαν, ὁ δὲ Ἰακὼβ τὴν Ῥαχήλ.

Ἐπείνασες, ἀναγνῶστα, ποτέ σου; ἐκυνήγησες ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ὥρας εἰς τὰ βουνὰ ἐν μέσῳ δριμυτάτου ψύχους; Ἐπέρασες τὴν ἡμέραν σου χωρὶς νὰ φάγῃς, καὶ τὸ ἑσπέρας, πολὺ ἀργά, μόλις ἔφθασες εἰς χωρικὸν ξενοδοχεῖον ἐζήτησές τι ἀπὸ τῶν θηρευθέντων μὲ τὰς χεῖράς σου; Ἐκάθησες πλησίον εἰς τὴν πυ-

ράν, καὶ πρὶν βάλῃς εἰς τὸ στόμα κατέφαγες μὲ τὸ βλέμμα σου τὸ φαγητόν; Εἶχες φιάλην οἴνου ὀξυνοῦ; Ἦσο ἕτοιμος νὰ φάγῃς, τοὺς ὀφθαλμοὺς φλογεροὺς καὶ τὴν περόνην ἔχων ἑτοίμην; Ἦσο ποτὲ συμβολαιογράφος ἢ ἰατρός, καὶ ἦλθέ τις δρομαῖος νὰ σὲ ζητήσῃ νὰ ὑπάγῃς νὰ θεραπεύσῃς κεφαλὴν πληγωθεῖσαν, νὰ ἐπαναφέρῃς πνιγέντα εἰς τὴν ζωήν, ἢ νὰ συντάξῃς τὴν διαθήκην ἀσθενοῦς, ἔστειλες δὲ εἰς τὸν διάβολον, σύ, ἰατρέ, τὸν ἀδιάκριτον, καὶ σύ, συμβολαιογράφε, τὸν διαθέτην; Τοιοῦτό τι ἔπραξεν ὁ Βουσσὺς ὅταν ἡ φρόνιμος καὶ θετικὴ Κόρα Βουττερφλαΰ ἐπεκαλέσθη τὴν Βίβλον. Παρέπεμψεν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον καὶ Ῥεβέκκαν καὶ Ῥαχὴλ καὶ πατριάρχας καὶ προφήτας, καὶ ἀνεθεμάτισε τὰς πλήρεις ὑποκρίσεως ἀναγνωστρίας ἐκείνας τῶν Ψαλμῶν, αἱ ὁποῖαι κρύπτουν ὑπό τε τὸν ἔρωτα καὶ τὴν Γραφὴν λογαριασμοὺς ἀξίους Ἑβραίων. Καὶ ὅμως ἐντρέπετο ν' ἀναχωρήσῃ πάντη ἄπρακτος. Καὶ ἀπόρθητον ἂν εἶναι τὸ φρούριον, ὁ καλὸς στρατιώτης, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Βουσσύ, πρέπει νὰ δοκιμάζῃ νὰ ἀναβῇ εἰς τὰ τείχη του. Καὶ τότε μὲν ἐσιώπησεν ὀλίγον, θέλων νὰ συγκεντρώσῃ τὰς δυνάμεις του ὅλας διὰ τὴν πάλην· μετ' ὀλίγον ὅμως, γονατίσας ἐκ νέου ἐνώπιον τῆς ὡραίας Ἀμερικανίδος, τὴν παρεκάλεσε νὰ συγχωρήσῃ τὴν τόλμην του, νὰ μὴ συνεριθῇ τὸν διάπυρον ἔρωτά του ὅστις διὰ τοῦτο ἐφάνη καὶ ἀδιάκριτος, καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὴν τιμήν του· ἐπεκύρωσε δὲ τὴν αἰωνίαν του πίστιν διὰ πλήθους ὅρκων, χωρὶς ὅμως νὰ προφέρῃ ποτὲ καὶ τὴν λέξιν *γάμος*. Πᾶσα ἄλλη ἀντὶ τῆς Κόρας, ἀφοῦ τοσοῦτον ἐπροχώρησε δὲν θὰ ἐτόλμα ν' ἀντισταθῇ· ἀλλ' ἡ ἀρετὴ τῆς ὡραίας Ἀμερικανίδος ἐθεμελιοῦτο ἐπὶ τοῦ ἀκλονήτου βράχου τοῦ θεοῦ Ταλλάρου. Χωρὶς νὰ τὸν ἀπελπίσῃ ἢ κἂν νὰ τὸν ἀποθαρρύνῃ, δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ πλησιάσῃ, διότι ἀνάγκην εἶχε συζύγου καὶ ὄχι ἐραστοῦ. Ἡ Ἀμερικανὶς ἐνθυμεῖτο τὸ συνετὸν ἐκεῖνο λόγιον τοῦ φιλοσόφου εἰπόντος, ὅτι οἱ μὲν σύζυγοι πληρόνουν, οἱ δὲ ἐρασταὶ λερόνουν τὰ μεταξωτά. Καὶ ἤρεσκε μὲν ὁ Βουσσύς, τὰ χρήματά του ὅμως ἤρεσκον μυριάκις εἰς αὐτήν. Ἀλλ' ἐδίσταζεν ἡ Κόρα· εἶχε τῳόντι ὁ ξένος χρήματα; Καλὸν βεβαίως τὸ νὰ ἔχῃ τις δάσος ἀπέραντον· ἀλλὰ τὸ δάσος τοῦτο κεῖται εἰς καλὴν θέσιν; Εἰς τὸν Καναδᾶν τὰ δάση δὲν ἔχουν μεγάλην ἀξίαν· πλὴν τούτου, πρέπει νὰ κλαδευθῶσι, νὰ καθαρισθῶσι, καὶ τὰ ἡμεροκάματα εἶναι ἀκριβά. Τὴν δικαίαν ταύτην ἀνησυχίαν τῆς ἔδειξεν ἡ Κόρα ἀποκριθεῖσα εἰς τὰς περιφλεγεῖς ἐρωτικὰς διαμαρτυρήσεις τοῦ νέου.

— Εἰς ποῖον μέρος τοῦ Ὀΐου κεῖται τὸ δάσος σας; ἠρώτησεν.

Ἡ ἐπίμονος αὐτῆς περιέργεια ἔφερεν εἰς ἀγανάκτησιν τὸν Βουσσύν· ἀτόπως ὅμως, κατ' ἐμέ· διότι αἱ νέαι ἔχουν πᾶν δίκαιον νὰ φροντίζωσι περὶ τοῦ μέλλοντός των ὅταν οἱ γονεῖς των ἀδιαφορῶσιν. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος φίλος ἤρχετο ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ὅπου αἱ γυναῖκες δὲν πολυλογαριάζουν. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν ὅτι παρακάθηται εἰς λαμπρὸν συμπόσιον, παρασκευασθὲν ἀπὸ τὸν ἔρωτα, ἐν μέσῳ ἀνθέων, ὀπωρῶν καὶ σκευῶν ἐξαισίων· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εὑρέθη εἰς μαγειρεῖον μεταξὺ ἀνθράκων καὶ προετοιμασιῶν. Εἶδεν ὅτι ἡ Ἀμερικανὶς ἐπραγματεύετο μὲ αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε τὸ κάλλος, οὔτε ἡ χάρις ἢ ἡ κομψότης της ἴσχυσαν νὰ τὸν ἀποτρέψωσι τοῦ νὰ τὴν θεωρήσῃ γελοίαν. Διὸ ἀπεκρίθη μὲ παγετώδη ψυχρότητα·

— Ἡσυχάσατε, φιλτάτη Κόρα, εἶμαι πλούσιος. Τὸ δάσος μου ἐκτείνεται εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Σιότου.

— Τοῦ Σιότου! ἀνέκραξεν ἡ Κόρα· μήπως ἀπατᾶσθε;

— Διόλου. Κεῖται εἰς πεδιάδα, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ, εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Σιότου καί τινος ἄλλου ποταμίσκου, τοῦ **Red-River**. Ἰδοὺ καὶ τὸ σχέδιον τοῦ δάσους μου καὶ οἱ τίτλοι τῆς ἰδιοκτησίας μου.

Καὶ ἐκβαλὼν τὸ σχέδιον τὸ ἔδωκε πρὸς τὴν Κόραν. Αὕτη δέ, ἀφοῦ καλῶς παρετήρησεν, ὡς ἄλλος τραπεζίτης, ἀνεκάγχασε διὰ μιᾶς, καὶ ἀπέδωκεν αὐτό. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπορῶν, τὴν ἠτένιζε σιωπῶν.

— Φίλτατέ μοι κύριε, εἶπεν ἡ νέα ἐπὶ τέλους, δὲν ἔχετε ἄλλην ἰδιοκτησίαν εἴτε εἰς τὴν Εὐρώπην εἴτε εἰς τὴν Ἀμερικήν;

— Ὄχι.

— Ἀκούσατε λοιπὸν τὴν συμβουλήν μου, ἡ ὁποία εἶναι πολλὰ εἰλικρινής, διότι θὰ μὲ στερήσῃ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ σᾶς ἰδῶ πλέον. Ἐπιστρέψατε εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ λησμονήσατε καὶ τὸν Σιότον καὶ τὸν **Red-River** καὶ τὰ δάση των.

— Τί ἐννοεῖτε; ἠρώτησε ταραχθεὶς ὁ Βουσσύς.

— Ἐννοῶ, φίλτατέ μου κύριε, ὅτι, ὅπως οἱ ἐρασταὶ οὕτω καὶ οἱ ἰδιοκτῆται ὅταν εἶναι ἀπόντες, τὴν παθαίνουν. Πρὸ πέντε ἐτῶν τὸ δάσος σας ἐκαθαρίσθη, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκτίσθη πόλις μεγαλοπρεπής, ἡ **Scioto-Town**.

— Εἶναι δυνατόν;

— Δυνατώτατον. Καλοί τινες κύριοι ἀναβάντες τὸν Σιότον, εἶδαν τὸ δάσος ἀλλ' ὄχι καὶ τὸν ἰδιοκτήτην του. Ἔκοψαν λοιπὸν τὰ δένδρα, ἐξεχέρσωσαν τὴν γῆν, ἔκτισαν οἰκίας, καπηλεῖα, ἐκκλησίας, καὶ ἐσύστησαν ἐφημερίδας καὶ τραπέζας. Σήμερον ἡ πόλις κατοικεῖται ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδας ἀνθρώπων καὶ καθ' ἑκάστην αὐξάνει. Καὶ πίνουν καὶ καπνίζουν καὶ ἐργάζονται καὶ ἐμπορεύονται καὶ τοκίζουν καὶ χρεωκοποῦν καὶ μονομαχοῦν, ὅπως εἰς τὸ Νεοεβόρακον καὶ τὴν Νέαν Ὀρλεάνιαν. Δὲν εἴμεθα, κύριε, ἄγριοι· ἡ ἰδιοκτησία σας ἔπεσεν εἰς χεῖρας τιμιωτάτων ἀνθρώπων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ εἴδησις ἔπεσεν ὡς λίθος βαρὺς εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ταλαιπώρου Βουσσύ· διότι ἔβλεπεν ὅτι ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῶν ὀνείρων καὶ τοῦ μέλλοντος πλούτου, εὑρέθη εἰς τὸ ἔδαφος τῆς δυστυχίας, ἔδαφος εἰς τὸ ὁποῖον κυλίονται οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἡ πτωχεία δὲν ἴσχυε νὰ καταβάλῃ αὐτόν, διότι μετὰ τὸν Ἱσπανὸν ὁ Γάλλος εἶναι ἴσως ὁ ὀλιγώτερον φοβούμενος τὴν ἔνδειαν. Πλὴν τούτου ὁ Βουσσὺς ἦτο πνευματωδέστατος καὶ γεναῖος, καὶ ἐνδόμυχός τις πεποίθησις εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις τὸν ὑπεστήριζε καθ' ὅλων τῶν περιπετειῶν τοῦ βίου του. Ἐδυσχέρανεν ὅμως διὰ τὸ χλευαστικὸν ὕφος τῆς Ἀμερικανίδος, αἰσθανόμενος ὅτι δὲν ἔχει πλέον τὴν πρὶν ἀξίαν παρ' αὐτῇ. Πρὸ ὀλίγου ἐφαίνετο ὅλη ἀφιερωμένη εἰς αὐτόν, τώρα δὲ δὲν τὸν κατεδέχετο, καὶ αὔριον θὰ ἐπροσποιεῖτο ὅτι δὲν τὸν γνωρίζει. Ἀλλ' ἡ ὑπερηφάνειά του τὸν ὑπεστήριζε κατὰ τῆς προσβολῆς ταύτης.

— Καὶ πῶς ἠξεύρετε, ἠρώτησεν, ὅτι ἡ **Scioto-Town**, κεῖται ἐπάνω εἰς τὸ δάσος μου, καὶ ὄχι πλησίον αὐτοῦ;

— Διστάζετε νὰ μὲ πιστεύσετε, φίλτατε κύριε, ἀπεκρίθη ἡ Κόρα, ἀλλὰ δὲν ἔχετε δίκαιον. Ὁ πατήρ μου, ὁ ἐντιμότατος Σαμουὴλ Βουττερφλαΰ, αὐτὸς ὁ ἴδιος κατεμέτρησε καὶ διήρεσε τὴν ἰδιοκτησίαν σας.

— Καὶ πῶς ἐτόλμησε χωρὶς τὴν ἄδειάν μου;

— Βλέπω, φίλτατε κύριε, ὅτι δὲν ἔχετε καμμίαν ἰδέαν τῶν συνηθειῶν μας, καὶ ἡ ἄγνοιά σας μὲ κινεῖ εἰς ἔλεον. Μάθετε λοιπόν, ἐπειδὴ θέλετε νὰ τὸ μάθετε, ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐθεωρήθη καταλληλότατον εἰς ἐμπόριον ξύλων καὶ κρεάτων παστῶν· ὅτι ὁ πατήρ μου, ὁ τιμιώτερος ὅλων τῶν Γιαγκῶν, παρετήρησε πρῶτος αὐτό. Ἡμεῖς πρεσβεύομεν ἐδῶ τὴν ἀρχὴν τοῦ τιμαριωτικοῦ νόμου λέγοντος· *ὅτι δὲν ὑπάρχει γῆ ἄνευ κυρίου*· ἑπομένως, τοῦ φυσικοῦ κυρίου ἀπόντος, ἄλλος οἰκοιοποιεῖται τὰ πράγματά του. Οἰκοιοποιήθη λοιπὸν καὶ ὁ πατήρ μου τὸ δάσος· καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά του, σήμερον δὲν εὑρίσκετε οὔτε σπιθαμὴν ἀνήκουσαν εἰς σᾶς. Περὶ τούτου ἠμπορεῖ νὰ σᾶς βεβαιώσῃ καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ μου, ὁ ὁποῖος κατ' αὐτὰς μεταβαίνει εἰς **Scioto-Town**. Ἐν τοσούτῳ πιστεύσατε, κύριε, ὅτι λυποῦμαι εἰς ἄκρον διὰ τοῦτο. Λυποῦμαι διὰ τὴν δυσυχίαν σας αὐτήν, καὶ ἂν ἤξευρα ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ σᾶς ἀποδοθῇ τὸ δάσος χωρὶς ὁ πατήρ μου νὰ ζημιωθῇ οὔτε ἓν τάλλαρον, θὰ εὐχόμην ἀπὸ καρδίας ὑπὲρ τῆς ἀποδόσεως. Νὰ ἐνάζετε τοὺς νέους ἰδιοκτήτας εἶναι καὶ μάταιον καὶ ἐπικίνδυνον. Πράξετε λοιπὸν φρονιμώτερα· λησμονήσατε τὸ δάσος, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ λυπηθῆτε πολύ, διότι οὔτε τὸ εἴδετε οὔτε σᾶς εἶδε ποτέ· ἐπιστρέψατε εἰς τὴν Γαλλίαν, ἢ κάλλιον ὑπάγετε μακρύτερα πρὸς δυσμάς, ὅπου τὰ ἀπέραντα δάση δὲν ἔχουν ἀκόμη ἰδιοκτήτας· πάρετε μαζῆ σας πέλεκυν καὶ καραβίναν· μὲ τὸν πέλεκυν κόπτετε τὰ δένδρα, καὶ μὲ τὴν καραβίναν ἀντιπαλαίετε εἰς τοὺς ἀγρίους, ἴσως δὲ καὶ εἰς τοὺς πολλὰ πολιτισμένους γείτονάς σας. Οὕτω πως ὁ Δανιὴλ Μποὺν ἀφῆκεν ἀθάνατον ὄνομα· ἀλλὰ μὴν ἐρεθίζετε τὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι τυφλὸς καὶ ἀκαταμάχητος· σεβασθῆτε τὸν ὕπνον τοῦ θηρίου μήπως σᾶς φάγῃ· μὴ ζητῆτε τὸ γεῦμα τὸ ὁποῖον σᾶς ἥρπασε, μήπως ἁρπάσῃ καὶ τὸ δεῖπνον καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν σας. Ἰδοὺ ἡ τελευταία μου συμβουλή. Δὲν ἐλπίζω, φίλτατέ μου κύριε, νὰ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς ἐξαναΐδω. Εἶναι μεσάνυκτα, εἶμαι κουρασμένη, καὶ σᾶς εὔχομαι καλὴν νύκτα.

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα μ' εὐστροφίαν γλώσσης ἀπαράμιλλον, ἐχαιρέτισε διὰ νεύματος τὸν ἥρωά μας, καί, γυρίσασα τὴν ράχιν, ἐχασμήθη χωρὶς συστολήν. Ὁ δὲ Βουσσὺς ἰδὼν τοῦτο ἐγέλασε καὶ εἶπε·

— Φιλτάτη μου Κόρα, σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς φρονιμωτάτας συμβουλάς σας. Ὁμιλεῖτε ὡς ὑπουργὸς ἢ ὡς δικηγόρος. Εὐγνωμονῶ ἀληθῶς διὰ τὴν συμπάθειάν σας, ἀλλὰ πιστεύσατε ὅτι ἡ δυστυχία μου δὲν εἶναι τόσον μεγάλη ὅσην τὴν φαντάζεσθε. Τιμῶ καὶ σέβομαι τὸν Κ. Σαμουὴλ Βουττερφλαΰ, καὶ χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζω προσωπικῶς, τοσούτῳ ὑπολήπτομαι τὴν φρόνησίν του ὥστε πιστεύω ὅτι δὲν θὰ μὲ ἀρνηθῇ τὴν ἀποζημίωσιν τὴν ὁποίαν μὲ χρεωστεῖ. Ἀλλ' ἐὰν δυστυχῶς τὸ κάμῃ, ἔχω ἀρκετὴν πεποίθησιν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ λαοῦ τῆς Ἀμερικῆς. Συγχωρήσατέ με νὰ ἐλπίσω, φιλτάτη Κ. Κόρα, ὅτι δὲν σᾶς βλέπω σήμερον τὴν τελευταίαν φορά, καὶ ὅτι μετ' ὀλίγον ἡ περιουσία μου ἀνακτηθεῖσα καὶ αὐξηθεῖσα ἴσως, θὰ μὲ προμηθεύσῃ ἐκ νέου τὴν ἄρρητον εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ἀπήλαυσα σήμερον. Ἀλλ' ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ ἐστὲ βεβαία, φιλτάτη Κ. Βουττερφλαΰ, ὅτι ἡ μνήμη τῆς συμπαθείας τὴν ὁποίαν μ' ἐδείξατε ἕως εἰς τὰ μεσάνυκτα παρὰ τέταρτον, δὲν θὰ ἐξαλειφθῇ ποτὲ οὔτε ἀπὸ τὸν νοῦν οὔτε ἀπὸ τὴν καρδίαν μου. Ὑγιαίνετε!

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθεν, ἐξηπλώθη εἰς τὴν κλίνην του καὶ ἐκοιμήθη ἀταράχως ὡς νὰ μὴ ἦτον αὐτὸς πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνηγγέλθη ἡ ἀπώλεια τῆς περιουσίας του. Τὴν δὲ ἐπαύριον, ἀπόρασιν ἔχων νὰ ὑπάγῃ νὰ μάθῃ ὁριστικώτερον τὰ τῆς τύχης του, ἐπεσκέφθη τὸν ἐξάδελφόν του διὰ νὰ τὸν ἀποχαιρετίσῃ. Οὗτος δὲ ὑπεδέχθη αὐτὸν ἀδελφικῶς, ἤκουσεν ἀνακαγχάζων τὴν διήγησιν τῆς χθεσινῆς ἐπισκέψεως, καὶ ἔγεινε σκυθρωπὸς ὅταν ἔμαθε τὰ περὶ τοῦ δάσους τοῦ Σιότου.

— Καλὰ λοιπὸν κάμνεις καὶ ἀναχωρεῖς, ἀγαπητέ μου ἐξάδελφε, εἶπεν ὁ Ῥοκεβρύν· ἀλλὰ πρέπει νὰ σὲ εἰπῶ ὅτι ὀλίγας ἐλπίδας ἔχω ὑπὲρ τοῦ δικαίου σου. Γνωρίζω τὴν Ἀμερικανικὴν δικονομίαν· εἶναι ἀληθινὸς λαβύρινθος. Εἶσαι πτωχός, ἔχεις ἐναντίον σου μὲν τοὺς δικαστάς, τοὺς ὁρκωτούς, τοὺς δικηγόρους, ὅλον τὸν λαὸν ὅστις ἐσφετερίσθη τὴν ἰδιοκτησίαν σου, ὑπὲρ σοῦ δὲ μόνον τὸ δίκαιόν σου· ἀλλὰ τὸ δίκαιον δὲν πολυαξίζει. Μὴν ἀπελπίζεσαι ὅμως· πιθανὸν νὰ εὕρῃς ἐκ θαύματος δικαιοσύνην, διότι ἡ θεία πρόνοια μᾶς βοηθεῖ ἐνίοτε. Ὁπωσδήποτε, καλὸν νὰ δοκιμάσωμεν. Ἡ πάλη αὕτη ἑνὸς ἀνθρώπου πρὸς ὁλόκληρον λαὸν εἶναι ἀξία γενναίας καρδίας, καὶ ἂν δὲν εἶχα ἀνάγκην νὰ μείνω εἰς Μοντρεὰλ θὰ ἠρχόμην νὰ σὲ βοηθήσω εἰς τὴν ἡρωϊκὴν αὐτὴν μονομαχίαν. Εἴτε πλούσιος εἴτε πτωχός, ἐγὼ θὰ εἶμαι πάντοτε φίλος σου, καὶ ἴσως, τίς οἶδε; σὲ φανῶ καὶ ὠφέλιμος.

Μετὰ μικρὸν ἐφάνη ἡ ὡραία Βαλεντίνη Ῥοκεβρύν. Τὸ μειδίαμά της, ὅμοιον μὲ τὸν ἥλιον τὸν διασκεδάζοντα τὰ νέφη, ἐπανέφερε τὴν ἱλαρότητα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Βουσσύ. Ἐπανέλαβε δὲ καὶ αὐτὴ μὲ

πολλὴν χάριν τὰς προτάσεις τοῦ ἀδελφοῦ της, διότι ἡ φιλοξενία εἶναι ἰδιάζουσα τῶν Καναδῶν ἀρετή. Δύο ὥρας διήρκεσεν ἡ ἐπίσκεψις τοῦ φίλου μας χωρὶς νὰ τὰς αἰσθανθῇ. Ἐξελθὼν δὲ ἀνεχώρησεν εἰς Scioto-Town, συντροφευθεὶς μέχρι τοῦ τόπου τῆς ἀναχωρήσεως ἀπὸ τὸν Καναδόν. Ἐνῷ δὲ οὗτος ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ·

— Ποῦ εἶναι, ἠρώτησε, τὰ ὅπλα σου;

— Δὲν ἔχω, ἀπεκρίθη ὁ Βουσσύς.

— Δὲν ἔχεις; πηγαίνεις πρὸς Δυσμὰς καὶ δὲν ἔχεις οὔτε revolver οὔτε bowie-knife διὰ νὰ σὲ σέβωνται (*);

— Ὦ! ὁ διάβολος δὲν εἶναι μαῦρος ὅσον τὸν ζωγραφίζουν.

— Ἐνθυμοῦ, φίλε μου, τὸ ἑξῆς· ὑπάγεις εἰς τόπον ἐχθρικόν, πρόσεχε λοιπόν. Ὁμίλει ὀλίγα καὶ κράτει πάντοτε τὸ κοντάκιον ἑνὸς revolver. Ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ σὲ ἐμπλέξουν εἰς ἔριδας, καὶ ὅτι θὰ ἔχῃς ἐναντίον σου τὸν κόσμον ὅλον. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἶναι χρεωφειλέται σου· καὶ εἰς τοιαύτας περιστάσεις, μία μαχαιριὰ εἶναι ἐξόφλησις. Ἐὰν πάθῃς, ποῖος θὰ φροντίσῃ διὰ σέ; ποῖος θὰ καταδιώξῃ τὸν φονέα; Ὅσοι τὸν ἰδοῦν θὰ κλείσουν τὰ μάτια των. Θὰ σὲ θάψουν ὑπὸ δένδρα σχοίνων, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου ἀπολεσθήσεται μετ' ἤχου.

— Εἶναι λοιπὸν λῃστῶν τόπος τὸ Ὄϊον;

— Ὄχι· εἶναι τόπος καλλιεργημένος, κατοικημένος, ἔχων δρόμους σιδηροῦς περισσοτέρους ἀπὸ τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, καὶ ὅλοι ἠξεύρουν νὰ διαβάζουν, νὰ γράφουν καὶ νὰ λογαριάζουν, μάλιστα νὰ λογαριάζουν· τὸ κατ' ἐμέ, δὲν ὑπάρχει ὡραιότερον μέρος ὑπὸ τὸν ἥλιον. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως οἱ κάτοικοι ἀγαποῦν τὰς δίκας, ὡς καταγόμενοι ἀπὸ Ἄγγλους. Αἱ δίκαι γεννοῦν ἔριδας, αἱ ἔριδει μάχας, καὶ αἱ μάχαι φόνους. Ὅλοι εἶναι ὡπλισμένοι, καὶ σπάνιον εἶναι ὅταν τις φάγῃ ἕνα γρόνθον, νὰ μὴν τὸν πληρώσῃ μὲ μίαν μαχαιριάν. Ἕνεκα τούτου συμβαίνουν θάνατοι διὰ τοὺς ὁποίους κανεὶς δὲν φροντίζει, ἐκτὸς μόνον ἂν ὁ φονευθεὶς ἀνήκῃ εἰς πλουσίαν καὶ ἰσχυρὰν οἰκογένειαν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ δικασταὶ εἶναι ἐκλέξιμοι, ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοὺς ἐκλογεῖς· οὗτοι δὲ ἐκλέγουν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι συνέτρεξαν εἰς τὸ νὰ κερδήσουν τὴν δίκην των. Πλὴν τούτου ἤξευρε ὅτι τὰ τάλλαρα εἶναι σπάνια, καὶ ὅτι εἶναι πολλὰ εὐχάριστον εἰς ἕνα δικαστὴν νὰ κερδαίνῃ τὸν ἄρτον του προφέρων μίαν μόνην λέξιν· ἀθῶος. Καὶ τῳόντι, πρὸς τί ἂν ὁ φονεὺς κρεμασθῇ ἢ ὄχι; ὁ θάνατος τοῦ ἐνόχου δὲν ἐπαναφέρει εἰς τὴν ζωὴν τὸν φονευθέντα· ἐξ ἐναντίας, προσθέτει εἰς τὴν παθοῦσαν οἰκογένειαν ἄλλην μίαν. Εἶναι τόσον ἐπικερδὲς νὰ κάμνῃ τις χάριν!

— Καὶ ὁ νόμος τοῦ Λύντς;

— Ναί· ἤρχισε νὰ ἐκτελῆται καὶ αὐτὴ ἡ συνήθεια, ἡ ὁποία θὰ γείνῃ μετ' ὀλίγον γενικωτέρα· ἀλλὰ νομίζεις ὅτι ὁ δικαστὴς Λύντς εἶναι ἀλάνθαστος; Προτιμᾷς νὰ σὲ κρίνοῦν ἐντὸς δέκα λεπτῶν εἰς τὴν ἀγορὰν πεντακόσιοι ἢ ἑξακόσιοι ἄνθρωποι συρίζοντες καὶ βαύζοντες ἀντὶ ν' ἀκούσουν τὴν ὑπεράσπισίν σου, ἢ νὰ σὲ δικάσῃ ἕνας διεφθαρμένος δικαστής; Τὸ κατ' ἐμέ, ἂν μὲ συγχωρηθῇ νὰ ἐκλέξω, θὰ προτιμήσω τὴν διαφθορὰν τοῦ δικαστοῦ ἀπὸ τὴν κτηνωδίαν τοῦ ὄχλου.

— Δὲν εἶσαι, βλέπω, ὀπαδὸς τῆς δημοκρατίας.

— Εἶμαι, φίλε μου, ὅσον δὲν ὑποθέτεις· ἀλλὰ βδελύττομαι τὴν τυραννίαν τοῦ ἀμαθοῦς ὄχλου. Βεβαίως τὰ ἐλαττώματα περὶ τῶν ὁποίων σὲ ὁμιλῶ δὲν εἶναι ἔμφυτα εἰς τὴν δημοκρατίαν. Ἠμποροῦν νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ στοχάζομαι ὅτι θὰ γείνῃ· ἀλλ' ἐν ὅσῳ ὑπάρχουν, ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν τὸν νοῦν μας. Διὰ τοῦτο, φίλτατέ μου ἐξάδελφε, σὲ συμβουλεύω νὰ εἶσαι φρόνιμος, νὰ μὴ βάλλῃς βάσιν εἰμὴ εἰς σὲ αὐτόν, ν' ἀποφεύγῃς τὰς ἔριδας, καὶ ἂν δὲν ἠμπορῇς νὰ τὰς ἀποφύγῃς ὅλως διόλου, ν' ἀποφεύγῃς τοὐλάχιστον τοὺς ἀνακριτάς, τοὺς εἰσαγγελεῖς καὶ πᾶν εἶδος δικαστῶν. Λάμβανε μόνος τὸ δίκαιόν σου· τοῦτο εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἔθιμον, καὶ ὡς ἠξεύρεις, πρέπει νὰ σεβώμεθα τὰ ἔθιμα ἑκάστου τόπου. Ἴγιαινε. Λάβε τὸ revolver τοῦτο καὶ τοῦτο τὸ bowie-knife· μὴν τὰ μεταχειρισθῇς εἰμὴ εἰς τὴν τελευταίαν ἀνάγκην, ἀλλὰ τότε κτύπα. Καλήτερα νὰ φονεύσῃς σὺ τὸν διάβολον παρὰ νὰ σὲ φονεύσῃ αὐτός. Θὰ μ' εὕρῃς εἰς Μοντρεάλ.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐχωρίσθησαν οἱ δύο φίλοι· ἀλλ' ὁ Βουσσὺς ἦτο περίλυπος, διότι αἱ συμβουλαὶ τοῦ Ῥοκεβροὺν τὸν κατετάραξαν. Ἐλθὼν εἰς τὸν τελευταῖον σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου, δύο λεύγας ἀπέχοντα τοῦ Scioto-Town, ἀνέβη εἰς ἅμαξαν συνοδοιπόρον ἔχων ἄνδρα πεντήκοντα περίπου καὶ πέντε ἐτῶν, ψαρομάλλην καὶ εὐπρόσωπον. Ἦτο δὲ οὗτος, ὡς ἐνόησεν, ὁ πατὴρ τῆς ὡραίας Κόρας, ὁ Σαμουὴλ Βουττερφλάϋ.

(Ἕπεται συνέχεια.)

(*) Revolver ὀνομάζονται, ὡς γνωστόν, τὰ πρό τινων ἐτῶν εὑρεθέντα πολύκαννα πιστόλια, καὶ bowie-knife μάχαιραι μὲ θήκην πλατεῖαι καὶ κοπτεραί, δι' ὧν οἱ κάτοικοι τῶν δυτικῶν μερῶν τῆς Ἀμερικῆς λύουσι συνήθως τὰς ἔριδάς των.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—ooo—

Giornale dell' assedio di Costantinopoli 1453 di Nicolò Barbaro P. V. Corredato di note e documenti par Enrico Cornet. Vienna. Libreria Tendler et comp. 1856. Ἤτοι «Ἡμερολόγιον τῆς ἐν ἔτει 1453 πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ Νικολάου Βαρβάρου, Ἐνετοῦ πατρικίου· ᾧ προσετέθησαν σημειώσεις τε καὶ ἔγγραφα ὑπὸ Ἑνρίκου Κορνέτου. Ἐν Βιέννῃ, 1856. (Εἰς 8ον. ἐκ σελ. 82.)

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 194 καὶ 195.)

«Οἱ ἡμέτεροι ἐποίουν θαύματα ὑπερασπιζόμενοι, δηλαδὴ ἡμεῖς οἱ Ἐνετοί, τὸ μέρος ὅπου ἦτο ὁ προμαχών· ἐκεῖ οἱ ῥηθέντες Τοῦρκοι ἐμάχοντο τρομερά· ἀλλὰ ματαία ἦτο ἡ ἡμετέρα ἄμυνα, διότι ὁ αἰώνιος Θεὸς εἶχεν ἤδη ἐκδώσει τὴν ἀπόφασιν, ὅτι ἡ πόλις αὐτὴ ἔπρεπε νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, καὶ ὅτε ἀπεφάσισεν ὁ Θεός, οὐδὲν ἰσχύει· ὅθεν πάντες ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, οἵτινες εὑρέθημεν ἐν τῇ ἀξιοθρηνήτῳ ἐκείνῃ πόλει, ἀνεθέσαμεν ἑαυτοὺς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐλεήμονος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας, ὅπως ἐλεήσωσι τὰς ψυχὰς ἡμῶν, αἵτινες ἔμελλον ν' ἀποθάνωσι κατὰ τὴν ὁριστικὴν μάχην τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Μίαν λοιπὸν ὥραν πρὸ τῆς ἡμέρας ὁ Τοῦρκος δεσπότης ἀφῆκε τὸ μέγα αὐτοῦ καννόνιον, καὶ ἡ βολὴ προσβαλοῦσα τὰς ἐπισκευὰς ἃς εἴχομεν κάμει, κατηδάφισεν αὐτάς, καὶ ἐκ τοῦ μεγάλου καπνοῦ τοῦ γενομένου ἕνεκα τοῦ καννονίου ἐκείνου οὐδὲν σχεδὸν ἐφαίνετο. Ἀλλ' οἱ ῥηθέντες Τοῦρκοι ἤρχοντο ὄπισθεν τοῦ καπνοῦ ἐκείνου, καὶ εἰσῆλθον Τοῦρκοι περὶ τοὺς τριακοσίους ἐντὸς τοῦ ἐλάσσονος τείχους, καὶ Ἕλληνες καὶ Ἐνετοὶ ἀνδρείως ἀπεδίωξαν αὐτοὺς ἐκτὸς τοῦ ἐλάσσονος τείχους καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐκείνων ἔπεσον· πάντες σχεδὸν ἔπεσον πρὶν ἢ προφθάσωσι νὰ διαβῶσι τὰ ἐλάσσονα τείχη. Τὸ κατόρθωμα τοῦτο ποιήσαντες οἱ Ἕλληνες (7), ἐνόμισαν ὅτι ἀληθῶς ἐνίκησαν τοὺς ἐθνικοὺς ἐκείνους, καὶ πάντες ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ μεγάλην ἐλάβομεν παραμυθίαν. Διωχθέντες ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος τείχους οἱ Τοῦρκοι ἀφῆκαν καὶ δεύτερον τὸ μέγα καννόνιον, καὶ οἱ ἐθνικοὶ οὗτοι ὡς σκῦλοι ἔδραμον κατόπιν τοῦ καπνοῦ τοῦ καννονίου ἐκείνου, ὅλοι ἐκβεβακχευμένοι, εἰς τὸν ἄλλον ὠθοῦντες ὡς ἄγρια πρόβατα, ὥστε ἐντὸς τετάρτου τῆς ὥρας εἰσῆλθον Τοῦρκοι ἐπέκεινα τῶν τριάκοντα χιλιάδων εἰς τὰ ἐλάσσονα τείχη τοσούτῳ κραυγάζοντες, ὥστ' ἐφαίνετο ὅτι ἦτο αὐτὴ ἡ κόλασις· αἱ δὲ κραυγαὶ ἠκούοντο μέχρις Ἀσίας. Εἰσελθόντες οἱ Τοῦρκοι οὗτοι εἰς τὰ ἐλάσσονα τείχη, εὐθὺς ἐκυρίευσαν τὸν πρῶτον φραγμὸν τοῦ ἐλάσσονος τείχους· ἀλλὰ πρὶν ἢ κυριεύσωσιν αὐτὸν ἱκανοὶ ἐφονεύθησαν παρὰ τῶν ὄντων ἐπὶ τοῦ τείχους διὰ λίθων· ἐφόνευε δέ τις ὅσους ἤθελε. Κυριεύσαντες λοιπὸν τοῦτον τὸν πρῶτον φραγμόν, Τοῦρκοι μετὰ Ἀζαπίδων κατεστάθησαν ἐν αὐτῷ, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσῆλθον εἰς τὸ ἔλασσον τεῖχος ἑβδομήκοντα περίπου χιλιάδες Τοῦρκοι μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε ἀληθῶς ἐφαίνοντο ὄντες ἐκ τῆς κολάσεως· καὶ ἐντὸς ὀλίγου τὰ ἐλάσσονα τείχη κατεκλύσθησαν ὑπὸ Τούρκων ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν, αἵτινες ἀπεῖχον περὶ τὰ ἓξ μίλια ἀλλήλων. Ἀλλ', ὡς προεῖπον ὑμῖν, οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους ὄντες τοσούτους ἐκ τῶν Τούρκων τούτων διέφθειραν λιθοβολοῦντες καὶ ῥίπτοντες ἀδυσωπήτως αὐτοὺς ἀπὸ ἄνωθεν εἰς τὰ κάτω, τόσοι ἐφονεύθησαν, ὥστε οὔτε τεσσαράκοντα ἅμαξαι δὲν ἤρκουν εἰς μεταφορὰν τῶν νεκρῶν· ἐφονεύθησαν δὲ οὗτοι πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον. Οἱ ἡμέτεροι χριστιανοὶ κατείχοντο ὑπὸ μεγίστου φόβου, καὶ ὁ γαληνότατος αὐτοκράτωρ προσέταξε νὰ σημάνωσι τοὺς κώδωνας καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν καὶ κατὰ τὰς θέσεις τοῦ τείχους, ἑκάστου κραυγάζοντος· ἔλεος, αἰώνιε Θεέ! Οὕτω πως ἐκραύγαζον ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, καὶ μάλιστα αἱ μοναχαὶ καὶ αἱ παρθένοι· τοσοῦτος ἦτο ὁ κοπετὸς ὥστε ἤθελε κινήσει εἰς οἶκτον καὶ τὸν σκληρότερον Ἰουδαῖον. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰωάννης Ἰουστινιανὸς Γενουήνσιος ἐκ Γενούης, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του (8), καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ πλοῖόν του, ὅπερ ἦτο παρὰ τὴν ἄλυσιν. Τοῦτον τὸν Ἰωάννην Ἰουστινιανὸν ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε διορίσει στρατηγόν. Καὶ φεύγων οὗτος εἰ καὶ στρατηγὸς ἔκραζεν· «οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον·» δεινῶς ὅμως ἐψεύδετο, διότι δὲν εἶχον εἰσέτι εἰσελθεῖ. Ὁ δὲ λαός, ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους τοῦ στρατηγοῦ, ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον, ὅλοι ἐπεδόθησαν εἰς φυγήν, καὶ ἀμέσως ὅλοι κατέλιπον τὰς θέσεις αὐτῶν, καὶ ἔτρεχον πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπως κατορθώσωσι νὰ φύγωσι διὰ τῶν νηῶν καὶ τῶν τριήρεων. Ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου τούτου γενομένου κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἐξέδοτο τὴν σκληροτάτην ἀπόφασιν θέλων νὰ ἐκπληρώσῃ πάσας τὰς προφητείας· ὅθεν, ὡς εἶπον ὑμῖν, οἱ Τοῦρκοι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου εἰσῆλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, ὅπου εἶχε κατεδαφισθῇ τὸ κατὰ ξηρὰν τεῖχος διὰ τῶν καννονίων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον, τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ σύγκρουσις τῶν συναντηθέντων Τούρκων καὶ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ χριστιανῶν, καὶ τοσοῦτοι ἐφονεύθησαν, ὥστε τὰ πτώματα ἀπετέλουν εἴκοσιν ἁμαξῶν φόρτον. Ἀποθανόντων δὲ τῶν πρώτων Τούρκων, ἡ δευτέρα φάλαγξ ἐκινήθη κατόπιν καὶ ἤρχετο διασκορπιζομένη εἰς τὸ φρούριον, καὶ ὅσους εὕρισκεν ἐν τῷ φρουρίῳ, ὅλους ἔσφαζε, γυναῖκας, ἄνδρας, γέροντας καὶ παιδία πάσης τάξεως, ὥστε ἡ σφαγὴ αὕτη διήρκεσεν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ὅτε οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον μέχρι μεσημβρίας· ὅθεν πάντες οἱ εὑρεθέντες ἐν μέσῳ τῆς ὁρμῆς ταύτης ἐν στόματι μαχαίρας ἀπέθανον. Ἀλλ' οἱ σωθέντες ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐμπόρων ἐκρύβησαν ἐντὸς ὑπογείων σπηλαίων· παρελθούσης δὲ τῆς ὁρμῆς εὑρέθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐζωγρήθησαν καὶ ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Ἐρχόμενοι ἀκατάσχετοι οἱ Τοῦρκοι πρὸς τὴν πλατεῖαν, πέντε μίλια κειμένην μακρὰν τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ ὅθεν εἰσῆλθον, ἀφοῦ ἔφθασαν εἰς τὴν πλατεῖαν ἀνέβησαν εὐθὺς εἰς πύργον ἐφ' οὗ ὑψοῦτο ὁ Ἅγιος Μάρκος καὶ ἡ σημαία τοῦ γαληνοτάτου αὐτοκράτορος, καὶ οἱ ῥηθέντες ἐθνικοὶ κατεβίβασαν τὴν σημαίαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου, καὶ εἶτα ἀπέβαλον τὴν σημαίαν τοῦ γαληνοτάτου αὐτοκράτορος, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου πύργου ἀνεβίβασαν τὴν σημαίαν τοῦ Τούρκου Δεσπότου. Καταβιβασθεισῶν τῶν δύω ἐκείνων σημαιῶν, δηλαδὴ τῆς τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ τῆς σημαίας τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἀνυψωθείσης τῆς σημαίας τοῦ σκύλου Τούρκου, πάντες ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ πόλει χριστιανοὶ ὠδυρόμεθα μεγάλως διὰ τὴν

(7) «Κλινομένης δὲ ἤδη τῆς ἡμῶν παρατάξεως Θεόφιλος μὲν ὁ Παλαιολόγος καὶ Δημήτριος ὁ Καντακουζηνὸς ἄνδρες ἄριστοι προπηδήσαντες νικῶσι τοὺς Ἀγαρηνοὺς καὶ τρέπουσι, καὶ ἐκ τῶν τειχῶν καὶ τῶν κλιμάκων κακῶς ἀπεκρήμνισαν καὶ διεσκέδασαν». Φραντζ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. Ζ'.

(8) Ὡς τραυματισθεὶς ὑπὸ βέλους, προστίθησιν ἐν τῷ περιθωρίῳ ὁ συγγραφεύς.

ἅλωσιν ἣν ἐποίησεν ὁ ῥηθεὶς Τοῦρκος. Ἀφοῦ δὲ ἀνυψώθησαν οὕτω αἱ σημαῖαι ἐκεῖναι καὶ κατεκόπησαν αἱ ἡμέτεραι, εἴδομεν ὅτι ἐκυριεύθη ἐξ ὁλοκλήρου τὸ φρούριον καὶ ὅτι δὲν εἶναι πλέον ἐλπὶς νὰ ἀνακτήσωμεν αὐτὸ τότε.

» Εἰπὼν ὑμῖν περὶ τῆς ξηρᾶς θέλω εἰπεῖ ἤδη καὶ περὶ τῆς θαλάσσης. Μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἡμέρας ὁ στόλος λύσας ἐκ τῶν στηλῶν (9), ἐξῆλθε, καὶ ἐλθὼν ἐνεφανίσθη πρὸς τὸ μέσον τῆς ἁλύσεως τοῦ λιμένος, καὶ ἦλθεν ἵνα συγκροτήσῃ μάχην πρὸς τὴν ἅλυσιν· ἀλλ' ὁ ναύαρχος τοῦ στόλου τούτου εἶδεν ὅτι ὁ ἡμέτερος λιμὴν ἦτο καλῶς κατηρτισμένος ἐκ νηῶν καὶ *γαλεοττῶν*, καὶ μάλιστα ὅτι περὶ τὴν ἅλυσιν ἦσαν δέκα νῆες μεγάλαι ἐξ ὀκτακοσίων τόνων ἑκάστη καὶ ἐπέκειναι· καὶ φοβηθεὶς ὁ ναύαρχος οὗτος τὸν ἡμέτερον στόλον ἀπεφάσισε καὶ ἀπῆλθε νὰ πολεμήσῃ ὄπισθεν τοῦ φρουρίου πρὸς τὸ μέρος τοῦ Δαρδανελίου, καὶ ἀφῆκε τὸν λιμένα ἄνευ μάχης, καὶ ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἐκείνου μέρους ἀπέβη εἰς τὴν ξηράν, καὶ μέρος αὐτῶν ἀνέβη εἰς τὸ φρούριον πρὸς τὴν Ἰουδαϊκὴν (10), ὅπως ληστεύσωσιν εὐκολώτερον, πλούτου πολλοῦ καὶ μάλιστα λίθων πολυτίμων εὑρισκομένων ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν Ἰουδαίων. Αἱ ἐν τῷ λιμένι ἑβδομήκοντα *φοῦσται* αἱ ὑπερνεωλκηθεῖσαι διὰ τοῦ ὄρους τῆς Περαίας, ὧν ναύαρχος ἦτο ὁ Σαγανόπασας, ὅλαι καὶ αἱ ἑβδομήκοντα ἦλθον διὰ μιᾶς εἰς τὴν ξηρὰν εἰς τόπον καλούμενον Φανάρι· οἱ χριστιανοὶ ὅμως οἱ ὄντες ἐπὶ τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ τείχους ἀνδρείως ἔτρεψαν αὐτάς.

» Ὅτε ὅμως ὁ ῥηθεὶς στόλος εἶδεν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἀπώλεσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὅτι ἡ σημαία τοῦ ἡγεμόνος τῶν Τούρκων Μωάμεθ ἀνυψώθη ἐπὶ τοῦ πρώτου πύργου τῆς πόλεως, καὶ ὅτι ὁ Ἅγιος Μάρκος καὶ ἡ σημαία τοῦ αὐτοκράτορος κατεκόπησαν καὶ κατεβιβάσθησαν, ἀμέσως ὅλοι οἱ ἐν ταῖς ἑβδομήκοντα ἐκείναις *φούσταις* ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηράν· ἐπίσης δὲ ἀπέβησαν καὶ ὅλοι οἱ ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ Δαρδανελίῳ στόλου, καὶ ἀφῆκαν τοὺς στόλους εἰς τὴν παραλίαν χωρὶς οὐδὲ εἷς νὰ μείνῃ ἐν αὐτοῖς. Ἔπραξαν δὲ τοῦτο διότι πάντες ὥρμησαν λυσσῶντες ὡς σκῦλοι εἰς τὴν ξηρὰν ἵνα ζητήσωσι χρυσόν, ἀδάμαντας καὶ ἄλλα πλούτη, καὶ νὰ αἰχμαλωτεύσωσιν ἐμπόρους· καὶ ἐνθέρμως ἀνεζήτουν τὰ μοναστήρια, καὶ τὰς μοναχὰς ὅλας ἔφεραν εἰς τὸ στόλον, καὶ πᾶσαι κατησχύνθησαν καὶ ἐξεφαυλίσθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔπειτα δὲ ἐπωλήθησαν πᾶσαι ὡς δοῦλαι ἐπὶ δημοπρασίας κατὰ τὴν Τουρκίαν· ἀλλὰ καὶ ὅλαι αἱ παρθένοι κατησχύνθησαν καὶ ἐπωλήθησαν ἐπὶ δημοπρασίας· τινὲς ὅμως τῶν παρθένων τούτων προετίμησαν νὰ πέσωσιν εἰς φρέατα καὶ νὰ πνιγῶσιν ἢ νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων· οὕτως ἔπραξαν καὶ πολλαὶ ἔγγαμοι. Οὗτοι δὲ οἱ Τοῦρκοι ἐφόρτισαν σύμπαντα τὸν στόλον αἰχμαλώτων καὶ ὅλβου πολλοῦ. Οἱ Τοῦρκοι οὗτοι εἶχον ταύτην τὴν συνήθειαν· ἅμα εἰσερχόμενοι εἴς τινα οἰκίαν, ἀνύψουν ἰδίαν σημαίαν μετὰ τῶν ἰδίων ἐμβλημάτων· τὴν σημαίαν ταύτην βλέποντες ἀνυψωμένην οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δὲν εἰσήρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἀλλ' ἀνεζήτουν οἰκίαν ἄνευ σημαίας· καὶ οὕτω ἀνεβιβάσθησαν ἐκ τούτων τῶν σημαιῶν ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ναῶν. Κατὰ τὸν ὑπολογισμόν μου, διακόσιαι χιλιάδες ἐκ τούτων τῶν σημαιῶν ἀνυψώθησαν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις κατὰ πᾶσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν· καὶ δέκα εἶχε μία τις οἰκία, διότι τοῦτο ἐγίνετο πρός τε χαροποίησιν τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ, καὶ πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς μεγάλης νίκης. Αἱ σημαῖαι αὗται ἔμειναν ἐπὶ τῶν οἰκιῶν καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν, οἱ δὲ Τοῦρκοι καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἔσφαζαν ἀναριθμήτους χριστιανούς· τὸ αἷμα ἔῤῥεεν εἰς τὴν γῆν ὡς ἂν εἶχε βρέξει, καὶ ὡς ἂν ἔτρεχε τὸ ὕδωρ ἐντὸς ῥυάκων οὕτω πως ἔῤῥεε τὸ αἷμα· τὰ πτώματα τῶν τε χριστιανῶν καὶ τῶν Τούρκων ἐῤῥίφθησαν εἰς τὸ Δαρδανέλιον, καὶ παρετύροντο ὑπὸ τοῦ ῥεύματος ὡς πέπονες ἐντὸς ὀχετῶν. Περὶ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος, εἴτε ζῶντος εἴτε ἀποθανόντος, πώποτε ἐγένετό τι γνωστόν· λέγουσι δέ τινες ὅτι εὑρέθη μεταξὺ τῶν πεσόντων, ἀποπνιγείς, ὡς λέγεται, ὅτε οἱ Τοῦρκοι εἰσήρχοντο διὰ τῆς πύλης τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ (11). Ἁλωθείσης λοιπὸν ἐξ ὁλοκλήρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὐδεμία ἀπελείπετο ἐλπὶς ἢ ἡ τῆς σωτηρίας ἡμῶν διὰ τοῦ ἡμετέρου στόλου, ἡ σύντριψις τῆς ἁλύσεως ἥτις ἔφρασσε τὸν λιμένα καὶ ἡ ἔξοδος ὅλων τῶν ἡμετέρων νηῶν καὶ *γαλεοττῶν*. »

Μετὰ ταῦτα διηγεῖται ὁ Ν. Βάρβαρος πῶς ὁ Μισσὲρ Ἀλοΐσιος Διέδος ὁ λιμενάρχης, ἐλθὼν πρὸς τὸν ἐν Περαίᾳ Γενουήνσιον διοικητὴν ἵνα συνεννοηθῇ περὶ τῆς φυγῆς τῶν πλοίων, ἐκρατήθη ἐπιβούλως παρ' αὐτοῦ κλείσαντος καὶ τὰς πύλας τοῦ φρουρίου, πῶς ἐπὶ τέλους ἠλευθερώθη, καὶ πῶς, κοπείσης διὰ πελέκεως τῆς ἁλύσεως, ἱκανὰ πλοῖα ἐξῆλθον, καὶ ναυλοχήσαντα ἀφόβως ἐκεῖ ὅπου ἐνελιμένιζε καὶ ὁ ἐχθρικὸς στόλος, διότι πάντα τούτου τὰ πληρώματα ἀποβάντα ἐλῄζον τὴν πόλιν, περιέμενον μέχρι μεσημβρίας καὶ ἄλλους ἐκ τῶν ἐμπόρων· μάτην ὅμως, διότι οἱ μὲν εἶχον φονευθῆ οἱ δὲ αἰχμαλωτισθῆ. Καταστρέφει δὲ τὴν περὶ τῆς ἁλώσεως διήγησιν οὕτω πως· « Ὅθεν ἡ μάχη διήρκεσεν ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι τῆς ἐννάτης (12), γενομένης ἐν τοσούτῳ καὶ τῆς σφαγῆς· ἀπὸ τῆς ὥρας ὅμως ταύτης καὶ περῤῥαιτέρω πάντες ἠχμαλωτίσθησαν. Τοῦ μισ-

(9) Τοῦ Διπλοκιονίου ὅπου ἐναυλόχει.

(10) Zudeca, τὴν συνοικίαν δηλαδὴ τῶν Ἑβραίων, Ἑβραϊκὴν λεγομένην σήμερον ἐν Κωνσταντινουπόλει.

(11) « Ὁ αὐτοκράτωρ παρεκάλει νὰ τὸν φονεύσωσιν οἱ περὶ αὐτόν, ὥρμησεν ἀκάθεκτος μετὰ τοῦ ξίφους, ἔπεσεν, ἀνηγέρθη, καὶ πάλιν ἔπεσε, καὶ οὕτω ἀπέθανε. » Ταῦτα γράφει ἐν τῷ περιθωρίῳ ὁ Ν. Βάρβαρος, σύμφωνα καὶ πρὸς τὰ ἱστορούμενα ὑπό τε Δούκα καὶ Φραντζῆ. « Βρυχόμενος ὡς λέων, λέγει οὗτος, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἱσπασμένην ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀπέσφαξε, καὶ τὸ αἷμα ποταμηδὸν ἐκ τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἔῤῥει. »

(12) « Ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐγεγόνεισαν ἀπὸ ὥρας πρώτης τῆς ἡμέρας ἕως ὥρας ὀγδόης. » Δούκ. Κεφ. Μ.

σὲρ Ἱερωνύμου Μινότου, τοῦ ἡμετέρου Βαΐλου, τὴν κεφαλὴν ἀπέκοψεν ὁ δεσπότης. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γενομένης τὸ χιλιοστὸν τετρακοσιοστὸν καὶ πεντηκοστὸν τρίτον ἔτος, τὴν εἰκοστὴν ἐννάτην τοῦ Μαΐου μηνός, ἡμέραν Τρίτην. »

Ἐν δὲ τῷ περιθωρίῳ προστίθεται καὶ αὕτη ἡ σημείωσις· « Ἠχμαλωτίσθησαν 60 χ., καὶ οἱ Τοῦρκοι εὗρον ἄπειρα πλούτη. Ὑπελογίσθη ἡ ζημία τῶν χριστιανῶν δουκάτα 200,000 ἡ δὲ τῶν ὑπηκόων (13) δουκάτα 100,000.

Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Ν. Βαρβάρου τελευτᾷ διὰ τῆς καταγραφῆς τῶν ὀνομάτων τῶν εὐγενῶν Ἐνετῶν, τῶν τε πεσόντων κατὰ τὴν μάχην, τῶν μετ' αὐτὴν καρατομηθέντων, τῶν ἐξανδραποδισθέντων καὶ τῶν φυγόντων τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν σφαγήν. Οὐδὲν δὲ ἄλλο περιέχει περὶ τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν. Ἀλλὰ γνωστὸν ὅτι ἀποκοπεῖσα ἡ κεφαλὴ τοῦ ἡμετέρου αὐτοκράτορος περιεφέρθη, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Δούκας, δίκην θριάμβου ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, καὶ ὅτι, ὡς κατεχόμενος ὑπὸ τῶν συμμάχων τοῦ Μωάμεθ Γενουησίων, ὁ Γαλατᾶς μόνος ἐσώθη, δυνάμει τοῦ *ὁρκωμοτικοῦ* δι' οὗ ὁ κατακτητὴς « ὤμοσεν εἰς τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς τὸν μέγαν προφήτην τοῦ Μωάμεθ, καὶ εἰς τὰ ἑπτὰ Μουσάφια, καὶ εἰς τοὺς 124 χιλιάδας προφήτας τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ πάππου του καὶ τοῦ πατρός του, καὶ πρὸς ἑαυτόν, καὶ πρὸς τὰ παιδία του καὶ εἰς τὸ σπαθί ὅπου ζώνεται » (14), ἀπὸ τῆς πανωλεθρίας ἐκείνης.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ.

—ooo—

Κύριε Συντάκτα (*)!

Μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, μετὰ τὴν ἐνταῦθα ἄφιξίν μου ἀπὸ Πετρούπολιν, ἔτυχεν εἰς χεῖράς μου τὸ 186 φυλλάδιον τῆς πολλοῦ λόγου ἀξίας *Παρδώρας* τὸ δημοσιευθὲν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1857, καὶ ἐν σελ. 425 ἀνέγνωσα εὐχαρίστως τὴν ἐκ Κερκύραν ἐπιστολὴν τοῦ φίλου σας Π. Α., ἀφορῶσαν τὴν περιγραφὴν δύο βιβλίων τυπωθέντων ἐν Μοσχοπόλει τὸ 1741, καὶ μὴ ἀναφερομένων ἐν τῷ καταλόγῳ μου.

(13) Ὑποθέτομεν ὅτι ὑπηκόους (sudditi) ἐννοεῖ τοὺς ξένους, τοὺς μὴ Ἕλληνας· διότι καὶ σήμερον ἐν τῇ Τουρκίᾳ σουντίτους ὀνομάζουσι τοὺς μὴ ὑπηκόους τοῦ Σουλτάνου, ἀλλὰ τοὺς τῶν ξένων δυνάμεων.

(14) Hammer, τόμ. Β', βιβλ. ΙΒ', σημ. 34.

(*) ΣΗΜ ΠΑΝΔ. Δημοσιεύοντες τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολήν, κρίνομεν ἁρμοδίαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακαλέσωμεν πάντας τοὺς ἔχοντας βιβλία ὧν τὰ ὀνόματα δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Κ. Παπαδοπούλου Βρετοῦ, νὰ στείλωσιν ἡμῖν ἀκριβῆ καὶ ἀπαράλλακτον σημείωσιν τῶν τίτλων, τῶν σελίδων, τοῦ σχήματος καὶ τῶν ἄλλων ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν αὐτῶν, ὅπως δημοσιεύωμεν αὐτήν, καὶ εὐκολύνωμεν οὕτω τὸ ἔργον τοῦ φιλογενοῦς καὶ φιλοπόνου συγγραφέως.

Ἡ ἔλλειψις αὕτη, ὡς καὶ ἑτέρων βιβλίων, θέλει ἀναπληρωθῆ παρ' ἐμοῦ εἰς τὸ Γ'. Μέρος τοῦ πονήματός μου, ὅπερ προσεχῶς θέλω δημοσιεύσει ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Προσθῆκαι καὶ Διορθώσεις εἰς τὸ Α' καὶ Β' Μέρος τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας*, ἐνθαῤῥυνθεὶς εἰς τὸ πολύμοχθον ἔργον τοῦτο ἀπὸ τὰ φιλόφρονα ἄρθρα τὰ ἐκδοθέντα περὶ τοῦ Καταλόγου μου ὑπὸ διαφόρων φιλολογικῶν ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης καὶ πρὸ πάντων τῆς σοφωτάτης Γερμανίας.

Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ ὅτι καταγίνομαι πάντοτε εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ Καταλόγου μου, σπεύδω ν' ἀναγγείλω εἰς ὑμᾶς, ὅτε πρὸ χρόνου πολλοῦ κατέγραψα τὸ βιβλίον *Ἀκολουθία τῶν Ἁγίων Πεντεκαίδεκα* κτλ. ἐκ τοῦ ἐν Λειψίᾳ τυπωθέντος κατὰ τὸ 1847 πονήματος· Vita S. Clementis Episcopi Bulgarorum, Græce edidit Franciscus Miklosich. Phil. et Jur. Doctor. Vindobonæ 1847, εἰς 8ον.

Ὠρελοῦμαι δὲ τῆς παρούσης εὐκαιρίας ἵνε ἐπενθυμίσω εἰς λογίους τινάς, οἵτινες ἐπικρίνουν τὸ ἐθνικὸν πόνημά μου μὲ τὰς λέξεις, *δὲν εἶναι ἐντελές*, ὅτι ἐγὼ πρῶτος ἐκήρυξα τοῦτο ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Α'. μέρους αὐτοῦ, ποιούμενος μνείαν τῆς καλῆς ὑποδοχῆς ἧς ἔτυχε τὸ 1815 ὃ παρ' ἐμοῦ δημοσιευθεὶς κατάλογος, ὅστις δὲν περιελάμβανεν εἰμὴ τὰ βιβλία τοῦ ἀοιδίμου εὐεργέτου τῆς Ἑλλάδος κόμητος Γυΐλφορδ. Ὁμιλῶν περὶ τοῦ Καταλόγου τούτου ὁ μακαρίτης Καθηγητὴς Δομνάνδος ἐν τῇ γαλλικῇ ἐφημερίδι του, Courrier d'Orient, ἀριθ. 41, 9 Ἰουνίου 1845, προσέθετο τὰ ἑφεξῆς· « Quoique ce Catalogue ne soit pas complet, comme le fait remarquer M. Papadopoulo lui-même, toutefois ce travail bibliographique est le plus complet qui ait paru jusquaujourd'hui, et remplit un vide qui se faisait remarquer dans la littérature. » Σαφέστερον δὲ ὡμίλησεν ἐσχάτως ὁ λόγιος συντάκτης τῆς *Ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν*, ἀναγγέλλων ἐν τῷ ἀριθ. 225 τὴν δημοσίευσιν τοῦ Β'. μέρους τοῦ Καταλόγου μου μὲ τὰς ἑφεξῆς λέξεις· — « Τὸ βιβλίον τοῦ κυρίου » Βρετοῦ χρησιμεύει ἔτι καὶ ὡς βάσις τῆς κατὰ τὸ » διαληφθὲν διάστημα ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς φι- » λολογίας, ἅτε περιέχον οὐ μόνον ξηρὰς τὰς ἐπι- » γραφὰς τῶν διαφόρων ἐκδοθέντων συγγραμμά- » των, ἀλλὰ καὶ εὐσυνόπτως τοὺς βίους τῶν ἐπι- » σημοτέρων συγγραφέων, μεταφραστῶν καὶ ἐκδο- » τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄλλας σπουδαίας καὶ περι- » έργους σημειώσεις. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐν λόγῳ σύγ- » γραμμα πρωτοφανὲς εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ φαίνε- » ται, ἐννοεῖ ἕκαστος πόσοι ἐχρειάσθησαν κόποι καὶ » πόσαι ἀπηντήθησαν δυσκολίαι εἰς τὴν σύνταξιν » αὐτοῦ, καὶ πόσος ἐδαπανήθη χρόνος εἰς συλλο- » γὴν καὶ ἐξακρίβωσιν τῶν περιεχομένων. Ἂν ὑ- » πῆρχεν ἕτερόν τι πρωτότυπον, ἤθελεν εὐκολώ- » τερον ἀναπληρώσει τὰ ἐλλείποντα καὶ διαχρω- » ματίσῃ οὕτως εἰπεῖν τὴν ὑπογεγραμμένην ἤδη » εἰκόνα ὁ Κ. Βρετός, ἀλλὰ μὴ ὑπάρχοντος τού-

» του, αὐτὸς καὶ ἐσχεδίασε καὶ ἐτελειοποίησε, κατὰ » τὸ δυνατὸν, τὸ ἔργον αὐτοῦ, δοὺς οὕτως ἀφορ- » μὴν ἄλλοις ἵνα συμπληρώσωσιν εἴτι μένει κενὸν, » καὶ τελειότερον ἔργον διαπονήσωσιν.»

Ναί, τοῦτο εὔχομαι ἐκ καρδίας, πρὸς δόξαν καὶ ὠφέλειαν τοῦ ἡμετέρου γένους· ἀρκετὰ ἐγὼ ἐτμήθην διὰ τοὺς πολυχρονίους κόπους μου, δι' ὃ ἐκφράζω σήμερον ὅλην μου τὴν εὐγνωμοσύνην.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 20 Ἀπριλίου 1858.

Ὁ ὑμέτερος φίλος
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΒΡΕΤΟΣ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

—ooo—

Η ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ.

—o—

Ψυχρὸς συρίζει ὁ βορρᾶς εἰς τῶν δασῶν τὰ φύλλα,
Καὶ τῆς θαλάσσης τρέχουσι τὰ κύματα ὀργίλα·
Εἰς βράχους τρισερήμους
Κτυποῦν, ἀφρίζουν, σύρονται μὲ γογγυσμοὺς ὀβρίμους,
Καὶ αὖθις ἐφορμοῦν.

—o—

Τὸν ἥλιον καλύπτουσι τὰ νέφη πυκνωμένα,
Τὰ φύλλα συχνοπίπτουσιν ὠχρὰ καὶ μαραμένα,
Τὰ πάντα εἶναι σκότος,
Μακρόθεν δὲ ἀκούεται τοῦ κεραυνοῦ ὁ κρότος,
Καὶ τρέμει ὅλ' ἡ γῆ!

—o—

Κι' ἐγὼ βαδίζω σκυθρωπὸς μὴ βλέπων ποῦ βαδίζω,
Καὶ σύννεφα τὰς φρένας μου ἐκάλυψαν νομίζω,
Καὶ λέξιν νὰ προφέρουν
Τὰ μαραμένα χείλη μου οὐδόλως ὑποφέρουν·
Ἡ λύπη τὰ κρατεῖ!

—o—

Στρέφω καὶ βλέπω πανταχοῦ τὰ πάντα μ' ἐνοχλοῦσι,
Δάση, σπιλάδες καὶ βουνά· αἱ θλίψεις μὲ κυκλοῦσι·
Κι' ἡ μαύρη μου καρδία
Ὡς στερηθεῖσα τὴν χαρὰν εἰς πάντα εἶναι κρύα·
Οὐδὲν τὴν συγκινεῖ.

—o—

Βράχε σκληρέ, μαινόμενα μὲ λύσσαν τὰ στοιχεῖα
Περιφρονεῖς ἀτάραχος, καὶ ὅλος εὐθυμία
Τὰς ὕβρεις ὑπομένεις·
Ἀφίνεις καταῤῥέουσι, σὺ ὅμως διαμένεις
Ὡς πρῶτον ἰσχυρός!

—o—

Κι' ἐγὼ τὰ νῶτά σου πατῶν μὲ θλιβερὰν καρδίαν
Στενάζω, φίλε, μὲ φωνὴν βραγχώδη καὶ βαθεῖαν,
Καὶ ἡ ἠχὼ εὐθέως
Εἰς τὸν ἀέρα ἀντηχεῖ· τὸ βλέμμα δὲ βαρέως
Τὸ στρέφω πρὸς τὴν γῆν.

—o—

Ἀγάλλεσ' εἰς τοὺς πόδας σου τὰ κύματα νὰ βλέπῃς·
Μὲ τ' ὄμμα σου ἀτρόμητος λυσσῶντα τ' ἀνατρέπεις.
Τὴν δὲ ἐμὴν καρδίαν
Αἱ θλίψεις κατεσπάραξαν μὲ μάχαιραν ὀξεῖαν·
Τὸν πόνον δὲν κρατῶ.

—o—

Κλαίω κι' ἐκμάσσω πάντοτε τὰ δάκρυά μου μόνος.
Μόνος ἐνταῦθα κάθημαι κι' ὁ σύντροφός μου πόνος
Ἐντός μου διαμένει.
Ὦ! βάρος ἡ καρδία μου, Θεέ, δὲν ὑπομένει
Ἀφόρητον, φρικτόν!

—o—

Κλαίω! Ἀλλὰ τὰ δάκρυα τὴν λύπην θὰ πραΰνουν;
Τὴν φλόγα τὴν πολύγλωσσον τὴν φλέγουσάν με σβύ-
Ἀλλ' ἂν δὲν κλαύσω πάλιν;.. (νουν;
Ὄχι· τὸ ῥέον δάκρυον δροσίζει τὴν μεγάλην
Ἐγκάρδιον πληγήν.

—o—

Δακρύβρεκτον τὸ βλέμμα μου ὁπόταν ἀνυψώσω,
Καὶ ἀνοικτὰς τὰς χεῖράς μου εἰς οὐρανὸν ἁπλώσω,
Ἐλπὶς καὶ εὐθυμία
Εἰς τὴν ψυχήν μου λάμπουσι· κι' εὐγνώμων ἡ καρδία
Σωτῆρα τὸν καλεῖ.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Π. ΔΗΜΟΣ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Τοῦ φυλλαδίου 192.

—ooo—

Σελ. 549, στήλ. 2. στ. 21 τῶν Ἀθηνῶν γρ: τοῦ Ἀθηνῶν. Σελ. 550, στήλ. 1, στ. 41. φαίνεται γρ. φέρεται. Στήλ. 2, στ. 7. Ricart, γρ. Ricaut. Στ. 40, ποίημα, γρ. πόνημα. Σελ. 551, στήλ. 1. στ. 14, ἀρχεθύταις, γρ. ἀρχιθύταις. Στήλ. 2. στ. 36. Ἰωσῶνος, γρ. ἱππῶνος. Στ. 53. Γεσσῆρος, γρ, Γεσνῆρος. Σελ. 552, στήλ. 2, στ. 19. Γεσσήρου γρ. Γεσνήρου. Στ. 53, Serbanarum γρ. urbanarum. Σελ. 553, στήλ. 2. στ. 22. Μπέντ γρ. Μπεῖτ. Σελ. 554. στήλ. 1. στ. 12. διάψελμα, γρ. διάψαλμα. Σελ. 558, στήλ. 2, στ. 37. Κορέας γρ. Κυρίας. Σελ. 559, στήλ. 1. στ. 18. Ἀναμομύλῳ γρ. Ἀνεμομύλῳ. Στ. 47. Κυττουνιακοῦ γρ. Κουττουνιανοῦ.

—o—